

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra sociální práce

Diplomová práce

Bc. Monika Gottliebová

Praktické postupy práce orgánů sociálně-právní ochrany dětí v kontextu mezinárodních standardů Quality for Children v Ústeckém kraji

The practical work progress of authority in the socio-legal protection of children in the context of the international standards Quality for Children in Ústecký region

Praha 2011

Vedoucí práce: PhDr. Hana Pazlarová, PhD.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně, řádně jsem citovala uvedené prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v depozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 9. srpna 2011

Monika Gottliebová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Haně Pazlarové, PhD. za vedení mé práce, cenné rady a připomínky.

Anotace

Práce se zabývá problematikou praxe orgánů sociálně-právní ochrany dětí v Ústeckém kraji. Cílem mé práce je analyzovat postupy práce orgánů sociálně-právní ochrany dětí v kontextu evropského dokumentu Standardů Quality for Children. Teoretická část práce charakterizuje základní pojmy v souvislosti se sociálně-právní ochranou dětí a mezinárodní standardy Quality for Children. Praktická část analyzuje praktické postupy orgánů sociálně-právní ochrany dětí v Ústeckém kraji v kontextu těchto standardů. Analýza byla provedena díky 20 rozhovorům s pracovníky SPOD v Ústeckém kraji. Výsledkem mého šetření je analýza míry plnění standardů.

Klíčová slova

Sociálně-právní ochrana dětí, standardy Quality for Children, dítě, práce s rodinou

Annotation

This work is concerned with problems of the practice of the authority in the socio-legal protection of children in Ústecký region. The purpose of the work is the analysis of progress in work of the authority in the socio-legal protection of children in the context of the international standards Quality for Children. The theoretical part of the paper describes basic concepts relating to social-legal protection of children in the connection to the standards Quality for Children. The practical part analyzes practical progress in work of the social-legal authority of children in Ústecký region in the context of these standards. The analysis was performed with 20 interviews with officers from socio-legal authority in Ústecký region. The result of my investigation is to analyze the degree of the fulfillment of these standards.

Key words

Socio-legal protection of children, standards Quality for Children, child, work with families

Obsah

Úvod.....	8
1. Sociálně-právní ochrana dětí	10
1.1. Vymezení pojmů.....	10
1.2. Základní zásady sociálně-právní ochrany dítěte.....	12
1.3. Orgány sociálně-právní ochrany dětí a jejich činnost.....	13
1.3.1. Obecní úřad	15
1.3.2. Obecní úřad s rozšířenou působností	15
1.3.3. Komise pro sociálně-právní ochranu dětí	17
1.3.4. Krajský úřad	17
1.3.5. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.....	17
1.3.6. Působnost ministerstev při ochraně dětí v České republice	18
1.4. Formy péče o děti mimo domov v České republice	18
1.4.1. Ústavní výchova.....	19
1.4.2. Forma náhradní rodinné péče.....	19
2. Vývoj postavení dětí ve společnosti	21
2.1. Vývoj dítěte ve společnosti obecně	21
2.2. Vývoj sociálně právní ochrany dětí na našem území	22
3. Mezinárodní a česká právní úprava ochrany dětí	24
3.1. Mezinárodní úprava sociálně-právní ochrany dětí.....	24
3.2. Česká úprava sociálně-právní ochrany dětí	25
4. Charakteristika Standardů Quality for Children	26
4.1. Formulace hlavních cílů.....	27
4.2. Shrnutí standardů Quality for Children	27
4.3. Oblast standardů 1: Proces rozhodování a přijímání	29
4.4. Oblast standardů 2: Proces péče	32

4.5.	Oblast standardů 3: Proces opouštění péče.....	36
5.	Charakteristika Ústeckého kraje	39
5.1.	Základní informace	39
5.2.	Obyvatelstvo	40
5.3.	Problémy Ústeckého kraje	40
5.4.	Sociálně-právní ochrana v Ústeckém kraji	41
6.	Metodologie	43
6.1.	Použitá metodologie	43
6.2.	Respondenti	44
7.	Analýza plnění standardů z oblasti 1	45
8.	Analýza plnění standardů z oblasti 2	69
9.	Analýza plnění standardů oblast 3	85
10.	Závěr – závěrečné shrnutí analýzy.....	92
	Literatura a použité zdroje	94
	Seznam příloh	98
	Příloha 1. Schéma meziresortní roztříštěnosti.....	99
	Příloha 2: Standardy Q4C – struktura rozhovoru.....	100
	Příloha 3: Kategorizace respondentů	101
	Příloha 4:Seznam sociálně-zdravotních služeb v Ústí nad Labem	102

Úvod

Svou diplomovou práci jsem zaměřila na porovnání evropského dokumentu Standardy Quality for Children s praxí orgánů sociálně-právní ochrany dětí v Ústeckém kraji. Cílem mé práce je analýza situace na orgánech SPOD¹ v Ústeckém kraji.

Toto téma jsem si zvolila, jelikož problematika dětí je mi velmi blízká. Během studia na univerzitě jsem strávila několik desítek hodin na praxi na oddělení sociální prevence v Ústí nad Labem. Účast na této praxi na mě hodně zapůsobila. Přicházela jsem s předsudky, které jsou dost charakteristické pro naši republiku. Mediální obraz sociálních pracovníků není v České republice vůbec lichotivý. Jsou prezentováni jako ti zlí, kteří odebírají děti. Opak je pravdou. Během své praxe jsem zcela změnila názor. Překvapilo mě, do jaké míry a s jakým přístupem pracují pracovníci na SPOD se svými klienty. Tato práce mě doslova nadchla. Proto jsem se rozhodla pro toto téma, kdy jsem díky rozhovorům s pracovníky SPOD měla možnost porovnat praktické postupy jejich práce s evropskými standardy. Podle evropských norem nedosahuje Česká republika úrovně odpovídající úrovni vyspělých evropských států v péči a ochraně dětí, zejména díky vysokému počtu dětí umístěných v ústavní výchově a nedostatečné nabídce alternativních postupů.

Svou práci jsem rozdělila na dvě části. Jedná se o část teoretickou a následně část praktickou. V první teoretické části jsem se zaměřila na představení základních pojmů spojených s mým tématem a charakteristiku oblasti péče o děti. Nejprve jsem vysvětlila základní pojmy. Charakterizovala jsem orgány působící v sociálně-právní ochraně dětí, následoval historický exkurz do vývoje sociálně-právní ochrany dětí a obsah mezinárodního a českého právního rámce. Většinu první části své práce jsem zaměřila na charakteristiku jednotlivých standardů. Celkově se jednalo o 18 standardů. U každého jsem uvedla základní charakteristiku, povinnosti, jimiž je standard určen, pokyny, jak těchto povinností dosáhnout, a varovná znamení, pro snadné určení nenaplňování standardu. Na závěr této části jsem stručně charakterizovala Ústecký kraj, protože na tento kraj se celá práce zaměřuje.

Druhá část mé práce byla více empiricky založená. V úvodu jsem popsala zvolenou metodu sběru dat a charakteristiku mých respondentů. Jednalo se o metodu rozhovoru s 20 respondenty z Ústeckého kraje. Následovala analýza jednotlivých standardů. Ke každému

standardu jsem přiřadila relevantní citace mých respondentů, které jsem následně okomentovala. V závěru jsem kriticky shrnula praktické postupy a problémy práce pracovníků SPOD v Ústeckém kraji.

1. Sociálně-právní ochrana dětí

V této kapitole charakterizují základní pojmy své diplomové práce. Nejprve vymezím pojem dítě a sociálně-právní ochrana dětí. Poté popíši základní zásady sociálně-právní ochrany dětí, činnost orgánů sociálně-právní ochrany a formy péče o děti mimo domov v České republice.

1.1. Vymezení pojmů

Pojem dítě

V první řadě vymezím pojem dítě. Charakteristiku tohoto pojmu nalezneme v Úmluvě o právech dítěte v části I, čl. 1. Pro účely sociálně-právní ochrany dětí podle Úmluvy o právech dítěte se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu konkrétního státu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilostí dosaženo dříve. Toto platí i v ČR, podle §8 občanského zákoníku nabývá dítě zletilost dovršením 18 let. Výjimka se uděluje pouze v případě uzavření sňatku. Tímto aktem se dítě stává zletilým i před 18. rokem.

Podle zákona 359/1999 Sb. se sociálně-právní ochrana poskytuje dítěti, které

- a) má trvalý pobyt na území ČR
- b) má povolen trvalý pobyt po dobu nejméně 90 dnů
- c) podalo žádost o udělení mezinárodní ochrany na území ČR
- d) je oprávněno trvale pobývat, nebo
- e) pobývá s rodičem, který podal žádost o udělení oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území ČR

Sociálně-právní ochrana dětí

„Sociálně-právní ochrana dětí je ucelený systém fungující samostatně v českém právu“ (Tomeš, 2009:197). Sociálně-právní ochrana dětí je popsána v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a je součástí veřejného práva České republiky.

„Sociálně-právní ochrana je chápána jako ochrana práv dítěte na zajištění práva na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, na svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání a zaměstnání. Zahrnuje také ochranu

dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním“ (Novotná 2000:14).

Zákon 359/1999 Sb. definuje sociálně-právní ochranu dětí jako:

- a) ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu
- b) ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění
- c) působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny.

„Tento zákon představuje ucelenou úpravu jedné z významných částí sociální oblasti a je jedním z dalších postupných kroků směřujících k nutné přeměně zastaralých právních úprav v sociální oblasti v právní úpravy nové, moderní a odpovídající současným společenským, sociálním a ekonomickým podmínkám. Představuje jednoznačné oddělení veřejnoprávních prvků z doposud roztržité úpravy rodinných vztahů a sociálního zabezpečení“ (Arnoldová 2005:76).

Podle zákona 359/1999 Sb. se sociálně-právní ochrana zaměřuje především na děti,

- a) jejichž rodiče zemřeli, neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti, nebo nekonají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti
- b) které byly svěřeny do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, pokud tyto osoby neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do výchovy
- c) které vedou zahálčivý či nemravný život, spočívající především v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, živí se prostitucí, spáchaly trestný čin nebo jde-li o děti mladší 15let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak narušují občanské soužití
- d) které se opakovaně dopouštějí útěků od rodičů
- e) které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči
- f) které jsou žadateli o azyl, odloučenými od svých rodičů, popřípadě od osob odpovědných za jejich výchovu

Pro stručné shrnutí konstatuji, že sociálně-právní ochrana dětí se vztahuje na všechny děti, které se nacházejí na území ČR a to bez výjimky.

Ministerstvo práce a sociálních věcí připravuje novelu zákona o sociálně-právní ochraně dětí, která by měla vejít v platnost od roku 2012.

1.2. Základní zásady sociálně-právní ochrany dítěte

„Předním hlediskem podle §5 a §6 je zájem a blaho dítěte. Zájem dítěte nelze nikdy podřadit zájmům jiným, jako jsou např. zájmy rodičů, rodiny, jiných osob, státu apod. Poprvé se pojem blaho dítěte objevil v právním řádu ČR přijetím Úmluvy o právech dítěte, která v čl. 3 ukládá smluvním státům zajistit dítěti takovou ochranu a péči, která je nezbytná pro jeho blaho, a současně zavazuje smluvní státy brát ohled na práva a povinnosti rodičů, zákonných zástupců a jiných jednotlivců právně za ně odpovědných“ (Arnoldová 2005:78).

Podle mého názoru stojí za zmínku rozlišit pojem zájem a blaho dítěte. „Blaho dítěte je nepochybně pojmem širším a prvořadým. Patrné je to například z čl. 3 Úmluvy o právech dítěte, ve kterém je kladen akcent na zájem dítěte při jakékoli činnosti, týkající se dětí, ale zároveň se ukládá všem státům úmluvy, zajistit dětem takovou ochranu a péči, která by zohledňovala jejich blaho. Co je zájmem rodičů dítěte, nemusí být ještě zájmem dítěte a před zájmem dítěte má vždy přednost jeho blaho“ (Veselá, Hurbiš, 2008:36).

„Sociálně-právní ochranou dítěte rozumíme ochranu života dítěte, jeho práva na zdravý vývoj, řádnou výchovu a ochranu jeho oprávněných zájmů, kterou poskytuje stát svými orgány v případě, že ji nemohou, nechtějí nebo nejsou schopni zabezpečit rodiče dítěte nebo osoby odpovědné za výchovu“ (Arnoldová 2005:75).

Pokud bych měla shrnout základní principy sociálně-právní ochrany, byly by to tyto:

- nejlepší zájem dítěte, jeho blaho a prospěch
- poskytování ochrany všem dětem bez rozdílu, všem dětem do 18 let
- poskytování sociálně-právní ochrany dětem bezplatně

Jiné rozdělení uvádí 7 základních principů sociálně-právní ochrany dětí:

- „Stát je sice zodpovědný za ochranu dětí, ale nenahrazuje povinnosti a odpovědnost rodičů.
- Obecnou působnost v záležitostech ochrany dětí mají soudy a orgány určené zákonem.
- Prioritním se jeví preventivní působení na rodinné vztahy a ochrana dětí před sociálně patologickými jevy.
- Právní úprava uceleně formuluje pravidla pro kontakt s cizinou a eventuální adopce s cizím prvkem.
- Sleduje se poskytování ústavní výchovy z hlediska její kvality a ochrany práv dítěte.
- Vymezuje pravidla pro zprostředkování osvojení a pěstounskou péči.
- Pro zabezpečení některých činností sociálně-právní ochrany dětí je otevřen prostor pro aktivity fyzických a právnických osob“ (Tomeš 2009:197).

Hlavním principem a cílem sociálně-právní ochrany dětí je sanace problémové rodiny. Všechny principy sociálně-právní ochrany by měly vést k sanaci rodiny. Uvádím definici sanace rodiny. „Sanace rodiny je soubor opatření sociálně-právní ochrany, sociálních služeb a dalších opatření a programů, které jsou poskytovány nebo ukládány převážně rodičům dítěte, jehož sociální, biologický a psychologický vývoj je ohrožen. Důsledkem neřešené nebo akutní situace ohrožení dítěte může být jeho umístění mimo rodinu. Základním principem sanace rodiny je podpora dítěte prostřednictvím pomoci jeho rodině. Cílem sanace rodiny je předcházet, zmírnit nebo eliminovat příčiny ohrožení dítěte poskytnout rodičům i dítěti pomoc a podporu k zachování rodiny jako celku. Konkrétně se jedná o činnosti směřující k odvrácení možnosti odebrání dítěte mimo rodinu, realizaci kontaktů dítěte s rodinou v průběhu umístění nebo k umožnění jeho bezpečného návratu zpět domů“ (Bechyňová, Konvičková 2008:18).

1.3.Orgány sociálně-právní ochrany dětí a jejich činnost

V této kapitole vysvětlím, jaké státní orgány se zabývají sociálně-právní ochranou dětí, jakou mají působnost a co spadá do jejich pravomocí.

„Sociálně-právní ochrana dětí je v současné době zabezpečena institucionálně i personálně, přičemž těžiště spočívá na obcích s rozšířenou působností jako na orgánech všeobecné státní správy. Na těchto úřadech zabezpečují tuto činnost odborné útvary

(oddělení péče o děti, na některých úřadech z části oddělení sociální prevence) vybavené kvalifikovanými pracovníky“ (Arnoldová 2005:76).

„Tuto ochranu provádí státní orgány, přičemž některé pravomoci mohou svěřovat soukromým osobám, činným na základě pověření MPSV“ (Tomeš, 2009:197).

Zákon 359/1999 Sb. v §4 odst. 1 vymezuje orgány sociálně-právní ochrany dětí, jimiž jsou

- a) krajské úřady
- b) obecní úřady obcí s rozšířenou působností
- c) obecní úřady
- d) Ministerstvo práce a sociálních věcí
- e) Úřad pro mezinárodní ochranu dětí

Funkce orgánů sociálně-právní ochrany dětí se během svého vývoje velmi změnila. „Dnes orgány sociálně-právní ochrany nemusí řešit ochranu dětí před hrozbou různých epidemií, pomáhat při válečných etapách apod., ale zůstal problém dětí opuštěných či bez domova, a nově je nutné řešit situaci dětí, na které tehdejší instituce ani nepomyslely, jako je např. komerční sexuální zneužívání dětí nebo prostituce dětí“ (Krausová, Novotná 2006:11). Dnes se sociální ochrana nevztahuje jen na děti, které nemají kde bydlet. Jako zásadní problém můžeme v posledních letech sledovat přílišnou zaměstnanost rodičů, kdy nemají na dítě čas, naopak také jejich nezaměstnanost, neshody ve společném soužití a tím působící trauma dětem atd.

Mezi činnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí můžeme zařadit preventivní a poradenskou činnost, výchovnou a poradenskou činnost, výchovná opatření, pomoc dětem v naléhavých případech a předběžná opatření, výkon opatrovnictví a poručnictví.

„Orgány s obecnou působností na úseku ochrany dítěte jsou soudy a orgány určené zákonem o SPO, tj. Ministerstvo práce a sociálních věcí, krajské a obecní úřady a ve vztahu k zahraničí Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí v Brně. Sociálně-právní ochranu dětí zabezpečují též kraje a obce v samostatné působnosti a fyzické a právnické osoby, pokud obdrží pověření k výkonu sociálně-právní ochrany“ (Krausová, Novotná 2007:17).

Obecním úřadům a obcím s rozšířenou působností přísluší především podle §10 až §13 v zákoně o SPO vyhledávat ohrožené děti, působit na rodiče, aby plnili povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti, jednat s rodičem za účelem odstranění nedostatků ve výchově, sledovat, zda není porušován zákaz vstupů dítěte do prostředí, které je z hlediska vývoje ohrožuje, pomáhat rodičům při řešení výchovných problémů, poskytovat rodičům poradenství při výchově a vzdělávání dítěte atd.

1.3.1. Obecní úřad

„Obecní úřady mají možnost bezprostředně sledovat ochranu práv dítěte a včas činit potřebná opatření se znalostí problému a místních podmínek (Novotná, Fejt, 2009:91).

Obecní úřad v rámci preventivní a poradenské činnosti vyhledává děti, které jsou ohrožené, projednává s rodiči nedostatky ve výchově a formuluje postup, jak tyto nedostatky napravit. Sleduje, zda se dítě nepohybuje v prostředí jemu nevyhovujícím, poskytuje poradenství při uplatňování nároků na dávky státní sociální podpory a péče. Má oznamovací povinnost vůči obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, pokud se setká s dítětem, které potřebuje ochranu nebo soudní přelíčení. (Špeciánová, 2007).

Podle §15 zákona 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ocitne-li se dítě bez péče přiměřené jeho věku, zejména v důsledku úmrtí rodičů nebo jejich pobytu ve zdravotnickém zařízení, je obecní úřad povinen zajistit takovému dítěti neodkladnou péči; při zajištění této péče zpravidla dá přednost příbuznému dítěti. O uvedeném opatření obecní úřad neprodleně uvědomí obecní úřad obce s rozšířenou působností.

1.3.2. Obecní úřad s rozšířenou působností

U obcí s rozšířenou působností často dochází, k rozdělení orgánů sociálně-právní ochrany dětí na dvě části. Na úsek sociální prevence a na úsek sociální péče. Praktický příklad jsem mohla vidět během své praxe v Ústí nad Labem, kde na úseku sociální prevence sídlí kurátoři pro mládež, kteří spolupracují především s dětmi, které mají výchovné problémy, a na úseku sociální péče naopak pracují sociální pracovníci, kteří se zaměřují na práci s rodinou jako celkem. Obecní úřad s rozšířenou působností má zákonné podmínky, díky nimž může zhodnotit sociální podmínky obyvatel a koncepčně na ně

reagovat. To znamená, že obecní úřad obce s rozšířenou působností může podat návrh na umístění dítěte do ústavní výchovy

Mezi obecné úkoly obecního úřadu s rozšířenou působností patří sledovat nepříznivé vlivy působící na děti a jejich příčiny. Dále pomáhá rodičům v problémech výchovy, poskytuje poradenství. Pořádá přednášky a kurzy, poskytuje poradenství a pomoc lidem, kteří se ucházejí o pozici pěstounů. Mezi jeho další pravomoci patří možnost uložit rodičům povinnost využít odborného poradenství, a to zejména pokud rodiče nejsou sami schopni řešit výchovné problémy, nebo nezajistí dítěti tuto pomoc, i když ji potřebuje. Úřad obce s rozšířenou působností spolupracuje s rodiči, pokud jsou děti poslány do ústavní výchovy, jde zejména o uspořádání rodinných poměrů, aby mohlo dojít k návratu dítěte zpět (Špeciánová 2007).

Podle §11 zákona 359/1999Sb., o sociálně právní ochraně dětí obecní úřad s rozšířenou působností:

- a) pomáhá rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě,
- b) poskytuje nebo zprostředkovává rodičům poradenství při výchově a vzdělávání dítěte a při péči o dítě zdravotně postižené,
- c) pořádá v rámci poradenské činnosti přednášky a kurzy zaměřené na řešení výchovných, sociálních a jiných problémů souvisejících s péčí o dítě a jeho výchovou,
- d) zajišťuje přípravu fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny k přijetí dítěte do rodiny a poskytuje jim poradenskou pomoc související s osvojením dítěte nebo svěřením dítěte do pěstounské péče, zejména v otázkách výchovy dítěte.

Dále pak mezi pravomoci úřadu s rozšířenou působností patří, že podává návrh soudu při nařízení ústavní výchovy, při prodloužení nebo zrušení ústavní výchovy. Úřad obce s rozšířenou působností může vykonávat funkci opatrovníka a poručníka dítěte. „Obec v samostatné působnosti vytváří předpoklady pro kulturní, sportovní, zájmovou a vzdělávací činnost dětí. Podává návrhy na opatření soudu“ (Tomeš 2009:199).

1.3.3. Komise pro sociálně-právní ochranu dětí

„Komise je zřizována starostou obce s rozšířenou působností jako zvláštní orgán obce podle §106 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení). Úkolem komise podle zákona SPO je například koordinovat výkon sociálně-právní ochrany na území správního obvodu obce s rozšířenou působností, navrhopvat a posuzovat sociálně preventivní programy na ochranu dětí, či posuzovat jednotlivé případy při provádění sociálně-právní ochrany dětí a vydávat k nim stanoviska“ (Krausová, Novotná, 2006:31).

1.3.4. Krajský úřad

Hlavní úlohou tohoto úřadu je zprostředkování náhradní rodinné péče. Tento úřad se zabývá školením a výběrem vhodných osob, které se chtějí stát pěstouny či osvojiteli. Nabízí jim poradenskou činnost v souvislosti s příchodem dítěte. Má povinnost minimálně jednou ročně uspořádat konzultace o výkonu pěstounské péče. Těch se kromě odborníků zúčastňují i další pěstouni a dochází zde k přirozené formě supervize, kdy si pěstouni mezi sebou vyměňují zkušenosti. (Špeciánová 2007).

„Do působnosti krajských úřadů vedle kontrolní a metodické činnosti patří téměř celý proces zprostředkování náhradní rodinné péče a rozhodování o udělení pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí fyzickými a právníckými osobami“ (Krausová, Novotná, 2006:32).

1.3.5. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí

Úřad pro mezinárodní ochranu dětí sídlí v Brně a zprostředkovává ochranu dětí vzhledem k cizině, včetně jejich osvojení. Ředitel úřadu je odpovědný přímo ministrovi práce a sociálních věcí. (Tomeš 2009).

„Úřad byl založen podle § 3 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, jako ústřední orgán ochrany dětí v soukromoprávních věcech s mezinárodním prvkem. Jeho agendu lze rozdělit do těchto oblastí:

- vymáhání výživného s mezinárodním prvkem
- vedení agendy mezinárodních adopcí
- řešení protiprávního přemístění nebo zadržzení dětí (tzv. "mezinárodní únosy dětí")

- ochrana nezletilým osobám (např. vystupování úřadu v pozici kolizního opatrovníka) a v některých specifických případech i osobám zletilým“ (www.umpod.cz).

1.3.6. Působnost ministerstev při ochraně dětí v České republice

Ochrana dětí v České republice spadá do působnosti několika ministerstev. V příloze č. 1 uvádím schéma roztržštěnosti sociálně-právní ochrany dětí v České republice. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy spravuje dětské domovy, dětské domovy se školou, diagnostické ústavy, výchovné ústavy. Ministerstvo zdravotnictví vede v evidenci péči o děti do 3 let věku. Ministerstvo práce a sociálních věcí se zaměřuje na sociálně-právní ochranu dětí a sociální služby. V souvislosti s dětmi bych zmínila ještě Ministerstvo vnitra a Ministerstvo spravedlnosti, které se zabývají trestnou činností a přestupky dětí a mladistvých. Resortní roztržštěnost je České republice vytýkána i na evropské půdě. Jako příklad uvádím zprávu Českého helsinského výboru. „Jedním z problémů, jež nebyl uspokojivě řešen, je stále roztržštěná ochrana dětských práv, která zůstala rozdělena mezi různé státní orgány (MPSV, MŠMT, MV, MS, MZV)“ (Šabatová, A. [online] 2011 www.helcom.cz).

V současné době je roztržštěnost řešena v Národním akčním plánu k transformaci a sjednocení péče o ohrožené děti pro rok 2009-2011. Jedná se o snahu o sjednocení, spolupráci jednotlivých ministerstev s cílem zlepšení kvality péče o děti (www.mpsv.cz).

1.4. Formy péče o děti mimo domov v České republice

Česká republika nabízí systém několika na sebe navazujících ústavních zařízení, kam mohou být děti umístěny po odchodu z původní rodiny. Mezi tato zařízení patří kojenecký ústav, dětský domov, dětský domov se školou, výchovný ústav a diagnostický ústav. Alternativou k ústavní výchově je náhradní rodinná péče, kam spadá svěřením dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče, pěstounství, poručenství a osvojení. Následně stručně charakterizují rozdíly mezi těmito ústavami.

1.4.1. Ústavní výchova

Kojenecký ústav je prvním ústavem péče, kam mohou být děti umístěny. Jsou zde umísťovány děti od jednoho roku života cca do tří let, o které se nemůže nebo nechce postarat jejich biologická rodina (Matějček 1999).

Dalším typem ústavního zařízení je dětský domov. „Do dětského domova mohou být umísťovány děti ve věku zpravidla od 3 do nejvýše 18let. Dětský domov pečuje o děti podle jejich individuálních potřeb. Ve vztahu k dětem plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. Účelem dětského domova je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování“ (109/2002Sb.).

Diagnostický ústav je klíčový ve spolupráci s orgány sociálně-právní ochrany dětí, protože každé dítě jím musí projít, než nastoupí do jiné formy ústavní výchovy. V Ústeckém kraji orgány sociálně-právní ochrany dětí spolupracují především s diagnostickým ústavem v Liberci a v Praze. Podle zákona 109/2002 Sb. zpracovává diagnostický ústav komplexní diagnostickou zprávu specifických výchovných a vzdělávacích potřeb na základě diagnostických, vzdělávacích, terapeutických, výchovných a sociálních činností, které jsou součástí komplexního vyšetření dítěte.

Pokud mají děti výchovné problémy, jsou umístěny do dětského domova se školou nebo do výchovného ústavu. Dětský domov se školou zajišťuje péči dětem, které mají nařízenou ústavní výchovu a mají závažné poruchy chování. Jsou zde umísťovány děti od 6 let do ukončení školní docházky.

„Výchovný ústav pečuje o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova“ (Holub, Nová 2004:464).

1.4.2. Forma náhradní rodinné péče

„V situacích, kdy děti nemohou z nejrůznějších důvodů vyrůstat ve vlastní rodině, je třeba hledat optimální formu náhradní výchovy“ (Novotná, Fejt, 2009:70). Mezi formy náhradní rodinné péče patří svěřením dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče, pěstounská péče, poručenství a osvojení.

Svěření do péče jiné fyzické osoby než rodiče upravuje §45 zákon o rodině. Fyzická osoba musí poskytovat záruku řádné výchovy a se svěřením souhlasit. Při výběru

vhodných osob se upřednostňují příbuzní dítěte. Soud vždy vymezí rozsah práv a povinností fyzických osob k dítěti (Novotná, Fejt, 2009).

Druhou formou je pěstounství. Pěstouni mají zákonnou povinnost o dítě osobně pečovat. Nemají vyživovací povinnost k dítěti. Pěstounská péče končí zletilostí dítěte, nebo rozhodnutím soudu. Evidenci pěstounů si vede krajský úřad. Pěstounství je dočasná forma náhradní rodinné péče. Pěstoun má nárok na dávky pěstounské péče. Mezi tyto dávky patří: příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte a příspěvek na zakoupení motorového vozidla (www.fod.cz).

Další formou je poručenství. „Poručenská péče je považována za jakýsi vyšší typ pěstounské péče, neboť kromě stejných hmotných nároků je poručník též zákonným zástupcem dítěte namísto jeho rodičů. Předpokladem poručenské péče je proto tzv. právní uvolnění dítěte, kdy rodiče nemají rodičovskou zodpovědnost. Rodiče tedy nemohou do poručenské péče nijak zasahovat a obvykle je zachována i anonymita poručníků, neboť rozhodnutí o poručenské péči se rodičům nezasílá. K jejímu narušení však může dojít při rozhodování o výživném rodičů. Do poručenské péče se obvykle svěřují děti, které z důvodu vyššího věku nebo zdravotních či jiných handicapů nemají šanci na osvojení, třebaže jsou právně volné. Od osvojení se poručenská péče liší především tím, že poručník nemá k dítěti vyživovací povinnost a má nárok na stejné dávky státní sociální podpory jako pěstoun“ (www.fod.cz).

Poslední formou je osvojení. Osvojení je nejideálnější forma náhradní rodinné péče, pokud biologická rodina selže. Při osvojení vznikají mezi osvojencem a osvojitelem vztahy jako mezi rodiči a dětmi. Osvojit dítě mohou pouze manželé. Nejčastěji bývají osvojovány malé děti kojeneckého a batolecího věku, které jsou zdravé a na nichž není vidět případný minoritní původ. Ročně bývá v ČR osvojováno cca 500 dětí. Osvojení je upraveno zákonem o rodině č. 94/1963 Sb., v ustanoveních § 63 až 77 (www.fod.cz).

2. Vývoj postavení dětí ve společnosti

2.1. Vývoj dítěte ve společnosti obecně

Postavení dítěte ve společnosti procházelo dlouhým vývojem. Měnilo se s tím, jak se měnila celá společnost. V různých kulturách se k dětem chovali různě. První zmínky o násilí na dětech můžeme pozorovat již u přírodních národů. Děti se často stávaly obětmi pro bohy. V antice byly děti naprosto bezprávnými subjekty. Jako příklad bych uvedla Spartu a Taygetskou skálu, z níž byly nechtěné či nemocné děti shazovány. Jiným příkladem může být Řím, kde měl vždy otec plnou moc nad životem svých dětí. Otec vládl nad životem a smrtí svých dětí, mohl se dokonce po narození rozhodnout, jestli dítě přijme do rodiny nebo jestli ho prodá (Špeciánová 2007).

„Zakládání zvláštních útulků pro hendikepované lidi a děti bez rodin se objevuje až s křesťanstvím“ (Matoušek, 1995:26). V době středověku a novověku se začaly v kláštrech zřizovat útulky pro odložené děti. „První doložený nalezinec byl vybudován v Cařihradě v roce 335. Útulky však nebyly zřizovány ve snaze pečovat o nechtěné děti či zamezit případům jejich zabíjení. Motivem pro jejich zřizování byla očista duší matek a otců odložených dětí, neboť pokud by své novorozené dítě zavraždili, dopustili by se hříchu. Aby se zajistila anonymita rodičů, kteří odkládali své novorozené děti do klášterů, byla vytvořena otáčedla, tzv. torny. Torny byly zabudované do vrat nebo zdí útulku tak, aby rodiče mohli vložit dítě do torna i tajně, a to se tak otočením zařízení dostalo do bezpečí. První torno nechal zřídit papež Inocenc III. v roce 1198 v nemocnici Sv. Ducha v Římě“ (Špeciánová 2007:5).

Pohled na rodinu a na děti se začal měnit v 16. století. V této době se změnilo postavení dětí v rodině. Děti začaly být láskyplně vychovávány. Mnoho pokrokových myšlenek ku prospěchu dětí a jejich vývoje přineslo osvícenství. S příchodem industrializace přichází také dětská práce, kdy jsou děti nuceny pracovat v továrnách a dolech. Koncem 19. století byla výdělečná činnost dětí mladších 15 let úplně zakázána. Jednou z prvních organizací na ochranu dětských práv byla ve Velké Británii založena organizace NSPCC (National Society for the Prevention of Cruelty to Children), která působí dodnes (Špeciánová 2007).

Myšlenka nutnosti zabezpečit dítěti ochranu se objevuje od počátku 20. století. Můžeme ji nalézt v Ženevské deklaraci práv dítěte z roku 1924, ve Všeobecné deklaraci

lidských práv z roku 1948, Deklaraci práv dítěte z roku 1959, v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech z roku 1976, v Mezinárodním paktu o hospodářských, politických, sociálních a kulturních právech z roku 1976 či Úmluvě o právech dítěte z roku 1989 (Krausová, Novotná 2006).

2.2. Vývoj sociálně právní ochrany dětí na našem území

„V roce 1863 byl vydán říšský zákon domovský č. 105 říšského zákonu, na který navázal zemský zákon chudinský (pro Čechy č. 59 z roku 1868.) Tím byl položen základ veřejné správy ve prospěch sociálně potřebných osob a institucionalizované sociálně-právní ochrany dětí na našem území“ (Špeciánová 2007:6). Od zavedení říšského zákona domovského vyplývala pro každou obec povinnost postarat se o své obyvatele. Můžeme zde pozorovat rozvoj dobrovolnictví především v péči o mladistvé.

Od roku 1904 dochází ke vzniku prvních formálních skupin lidí, které jsou schopny spolupracovat na péči o děti se samosprávnými orgány. Po 1. světové válce se mnohonásobně zvýšil počet sirotků. „Sociálně-právní ochrana dětí se stala předmětem státního zájmu od počátku vzniku samostatného Československého státu, kdy vznikala ministerstva jako samoučelné orgány“ (Špeciánová 2007:6).

„V 50. letech 20. století spočívala sociálně-právní ochrana dětí pouze ve výkonu tzv. hromadného poručenství a opatrovnictví. V případech, kdy bylo třeba dítě umístit do péče nahrazující péči rodičů, bylo přijato pravidlo umísťování dětí zásadně do kolektivní péče, pokud se nevyskytla rodina, která by skýtala záruku, že dítě bude vychováno v lásce k demokratickému státu. Organizačně byla tato činnost svěřena úřadovněm ochrany mládeže při soudech a vrchní dozor nad nimi náležel Ministerstvu spravedlnosti“ (Špeciánová, 2007:7).

Velkou změnu zaznamenalo pojetí práce s dětmi po roce 1989. „Před rokem 1989 byla sociální práce s rodinou doménou pouze jedné instituce – obvodních a okresních úřadů – oddělení péče o rodinu a dítě. Sociální pracovníce byly školeny v metodách práce s rodinou postavených na autoritativním, direktivním vztahu mezi pracovníkem a klientem“ (Bechyňová, Konvičková, 2008:11). Do roku 1989 vládla doba velkých institucionálních zařízení, kde nebylo výjimkou, že dítě tam strávilo klidně celých 18 let života. S rodinou se tou dobou neparovalo. „Podstatou byla doktrína, že nejlepším

pečovatelem o děti v obtížné sociální situaci je stát a že mocný stát skrze své instituce děti ochrání před jejich rodiči“ (Bechyňová, Konvičková, 2008:11).

Po roce 1989 se přístupy v sociální práci začaly pozvolna měnit. Velká institucionální zařízení se začala měnit na menší zařízení spíše rodinného typu. „Ústavních forem péče dnes ubývá ve prospěch neústavních. Sociální práce má tendenci spíše jít za klientem do jeho prostředí, než pro něj vytvářet nové umělé prostředí ústavní“ (Matoušek, 1995:34). Nyní je sociálně-právní ochrana dětí upravena v zákoně č. 359/1999Sb. Od roku 2011 spustilo Ministerstvo práce a sociálních věcí proces reformy sociálně-právní ochrany dětí, jejíž součástí je i novelizace zákona 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a dalších právních norem. Cílem reformy je posílit prevenci, stanovit závazné postupy, další rozvoj náhradní rodinné péče a zavedení standardů kvality práce.

3. Mezinárodní a česká právní úprava ochrany dětí

Sociálně-právní ochrana dětí je upravena mnoha mezinárodními úmluvami, které musela Česká republika ratifikovat, i konkrétními českými zákony. Mezi základní předpisy vztahující se k ochraně dětí patří Ženevská deklarace práv dítěte, Všeobecná deklarace lidských práv, Deklarace práv dítěte, Pakt o občanských a politických právech, Pakt o ekonomických, sociálních a kulturních právech, Úmluva o právech dítěte, Úmluva č. 128 o dávkách při invaliditě, ve stáří a pozůstalým, Úmluva proti diskriminaci ve vzdělání, Evropská sociální charta, Zákon č.94/1963 Sb., o rodině, Zákon č.359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, Zákon č.108/2006 Sb., o sociálních službách, Zákon č.155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

3.1.Mezinárodní úprava sociálně-právní ochrany dětí

„Mezinárodní ochrana lidských práv je zabezpečována soudobým mezinárodním právem. Jejich stanovení a úprava donedávna spadaly výhradně do vnitrostátní působnosti, od konce II. světové války se však stala lidská práva předmětem zakotvení v mezinárodním právu“ (Arnoldová 2005:74).

Základní předpisy, které zavazují stát a následně orgány sociálně-právní ochrany jsou: Ústava České republiky, Listina základních práv a svobod a Úmluva o právech dítěte. Významný je článek 4 Ústavy ČR, který říká, že základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci. Druhým důležitým článkem v Ústavě ČR je čl. 10, který stanovuje, že pokud je vyhlášena mezinárodní smlouva, ke které dal Parlament ČR souhlas k ratifikaci, musíme se řídit mezinárodní smlouvou, i kdyby v českém zákoně bylo stanoveno jinak. Mezinárodní smlouvy jsou nad zákonem (Krausová, Novotná 2006).

Zmapuji nejdůležitější články v Listině základních práv a svobod. Z hlediska sociálně právní ochrany dětí se jedná o články 1,2,3,5,6,12,32. „Článek 1,2 a 3 Listiny hovoří o svobodě a rovnosti lidí v důstojnosti a právech, která jsou nezadatelná, nezcizitelná, nepromlčitelná a nezrušitelná. Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnosti nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení“ (Krausová, Novotná:2006, 14). Články 5 a 6 uvádí, že každý má právo na život. Život je hoden ochrany již před narozením a nikdo ho

nesmí být zbaven. Ve článku 12 je charakterizována nedotknutelnost obydlí a ochraně soukromí. Celý článek 32 se zabývá rodinou a dětmi. Je zde zaručena zvláštní ochrana dětí a mladistvých.

Další důležitou listinou v kontextu sociálně-právní ochrany dětí je Úmluva o právech dítěte, která byla přijata 20. listopadu 1989 Valným shromážděním OSN. Česká republika ji ratifikovala 6. února 1991 a nalezneme ji ve Sbírce zákonů jako sdělení FMZV č.104/1991 Sb. (Krausová, Novotná 2006).

Úmluva o právech dítěte ve své preambuli říká, že: rodina jako základní jednotka společnosti a přirozené prostředí pro růst a blaho všech svých členů a zejména dětí, musí mít nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla beze zbytku plnit svou úlohu ve společnosti. Dítě musí vyrůstat v rodinném prostředí, v atmosféře štěstí, lásky a porozumění a pro svou tělesnou a duševní nezralost potřebuje zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu před narozením i po něm.

3.2. Česká úprava sociálně-právní ochrany dětí

V České republice jsou zásady sociálně-právní ochrany dětí popsány v zákoně č.399/1999Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, jehož novela by měla platit od roku 2012. Sociálně-právní ochranou dětí se zabývá ještě zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách a zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

Českou republiku čeká velká reforma týkající se ochrany dětí a rodiny. „Cílem reformy by mělo být stanovení závazných postupů pro činnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) a dalších účastníků systému a rozvoj náhradní rodinné péče, zvýšení podpory pěstounské péče, hmotné zajištění pěstounské péče na přechodnou dobu, změna způsobu příprav pěstounů, vytváření podmínek pro zřízení podpůrných a odlehčovacích služeb pro nové i stávající pěstounské rodiny. Měly by být zavedeny standardy kvality práce a nastaveny minimální rámce činnosti pro všechny subjekty, které se na sociálně-právní ochraně podílejí. V další perspektivě by měl být snížen počet dětí v ústavní výchově. Současný systém péče v České republice, jak už bylo mnohokrát konstatováno, se vyznačuje vysokým počtem dětí umístěných v institucionální výchově, za což je Česká republika opakovaně kritizována mezinárodními institucemi“ (www.helcom.cz/dokumenty/LP2010-final.doc9 str.9).

4. Charakteristika Standardů Quality for Children

V této kapitole bych ráda představila dokument Standardů Quality for Children (dále jen Q4C). Nejprve se zaměřím na obecný přehled a konkrétněji na jednotlivé části. Standardy Q4C se skládají ze tří částí. Celý dokument obsahuje celkem 18 standardů. První oblast se zabývá procesem rozhodování a přijímání dítěte do péče. Druhá část se zabývá procesem péče o dítě či mladistvého a třetí část je zaměřena na proces opuštění péče. V následujících kapitolách všechny tyto části charakterizují.

Úvodem bych chtěla zdůraznit, o čem tato listina pojednává a proč byla vůbec sepsána. Standardy Quality for Children vznikly v EU jako podpora evropského názoru, že prosazování a ochrana práv dětí patří mezi základní priority Evropské unie. Smutnou skutečností, kterou si EU musí připsat na svůj účet, je fakt, že procento dětí žijících v chudobě je větší než procento dospělých jedinců žijících v chudobě v rámci EU. Evropská unie si je vědoma toho, že způsob výchovy dětí má velký vliv na jejich budoucí postavení v životě. Standardy Quality for Children doplňují tvorbu koncepcí v oblasti péče o dítě, pokud nemůže žít se svými rodiči. Standardy Q4C vznikly na základě tříletého výzkumu skutečných příběhů z bezmála celé Evropy. Za jejich vznikem stojí tři velké organizace tj. FICE (Fédération Internationale des Communautés Educatives), IFCO (International Foster Care Organisation) a SOS dětské vesničky. Společným úsilím těchto tří organizací bylo, aby standardy navazovaly na Úmluvu o právech dítěte a dále ji specifikovaly. Standardy Q4C se zaměřují na zlepšení příležitostí rozvoje dětí a mladistvých, pokud se nacházejí v péči mimo domov (www.quality4children.info).

„Standardy Q4C byly vypracovány v rámci Úmluvy o právech dítěte, každý ze standardů Q4C odráží jeden nebo několik hlavních principů Úmluvy o právech dítěte:

- nediskriminování
- oddanost zájmům dítěte
- právo na život, přežití a rozvoj
- úctu vůči názorům dítěte“ (Standardy pro péči o děti mimo domov v Evropě, [online] s. 12).

V rámci standardů bylo analyzováno 332 příběhů. Mezi zúčastněné země patří: Rakousko, Belgie, Bulharsko, Chorvatsko, Kypr, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Lotyšsko, Finsko, Francie, Německo, Řecko, Maďarsko, Island, Irsko, Itálie, Litva,

Lucembursko, Malta, Nizozemí, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Švédsko, Španělsko, Slovensko, Slovinsko, Švýcarsko, Turecko a Spojené království. Celkově se na vzniku standardů podílelo 163 dětí a mladých dospělých, 36 biologických rodičů, 106 pečovatelů a 24 dalších pracovníků. U každého standardu můžeme nalézt konkrétní citace, které ho komentují.

4.1. Formulace hlavních cílů

V této kapitole objasním základní vizi, poslání a hodnoty Standardů Q4C. Vize Standardů Q4C zní: „Děti bez rodičovské péče musí dostat šanci na utváření své budoucnosti tak, aby se staly samostatnými, soběstačnými a platnými členy společnosti díky životu v podpůrném, ochranném a starostlivém prostředí, které podporuje jejich plný potenciál

Posláním Quality4Children je zlepšovat situaci a šance na rozvoj dětí v péči mimo domov prostřednictvím těchto cílů:

- Vytvářet evropské sítě zainteresovaných stran hájících dětská práva v péči mimo domov
- Rozvoj evropských standardů kvality na základě zkušeností a osvědčených postupů přímo zúčastněných osob
- Podpora přijímání, realizace a sledování standardů kvality pro děti v péči mimo domov v národním i evropském měřítku“ (Standardy pro péči o děti mimo domov v Evropě, [online] s. 11).

4.2. Shrnutí standardů Quality for Children

Standardy jsou rozděleny do tří oblastí. Celkem v této listině nalezneme 18 standardů. Každý standard má 5 prvků, tj. název a popis standardu, citace, povinnosti, pokyny a varovná znamení. V názvu a popisu vždy u každého standardu nalezneme prohlášení ohledně požadované úrovně kvality. U citací nalezneme konkrétní citace z příběhů, které byly sebrány při výzkumu. Oblast povinností lze charakterizovat jako: „Soubor úkolů, povinností a definovaných oblastí pravomocí pro všechny strany zainteresované na realizaci příslušného standardu“ (Standardy pro péči o děti mimo domov v Evropě, [online] s. 15).

V pokynech jsou popsány požadavky důležité pro realizaci standardu. Varovná znamení by nám měla ukázat, co se při realizaci standardu nesmí stát.

Pro přehled uvádím jejich seznam. V následujících kapitolách každou ze tří oblastí podrobně charakterizuji.

Oblast standardů 1: Proces rozhodování a přijímání

Standard 1: Dítě a jeho původní rodina získává podporu během procesů rozhodování

Standard 2: Dítě je zmocněno k účasti na procesu rozhodování

Standard 3: Profesionální proces rozhodování zajišťuje nejlepší péči

Standard 4: O sourozence se pečuje společně

Standard 5: Přejít do nového domova je dobře připraven a citlivě realizován

Standard 6: Proces péče mimo domov se řídí individuálním plánem péče

Oblast standardů 2: Proces péče

Standard 7: Umístění dítěte vyhovuje jeho potřebám, životní situaci a původnímu sociálnímu prostředí

Standard 8: Dítě udržuje kontakt se svou původní rodinou

Standard 9: Pečovatelé jsou kvalifikovaní a mají odpovídající pracovní podmínky

Standard 10: Vztah pečovatele s dítětem je založen na porozumění a úctě

Standard 11: Dítě je zmocněno k aktivní účasti na rozhodováních, která se přímo týkají jeho života

Standard 12: Dítěti se dostává péče ve vhodných životních podmínkách

Standard 13: Dětem se zvláštními potřebami se dostává vhodná péče

Standard 14: Dítě/mladý dospělý je průběžně připravován na samostatný život

Oblast standardů 3: Proces opouštění péče

Standard 15: Proces opuštění péče je důkladně plánován a realizován

Standard 16: Komunikace v procesu opuštění péče je vedena užitečným a vhodným způsobem

Standard 17: Dítě/mladý dospělý je zmocněn k účasti na procesu opuštění péče

Standard 18: Jsou zjištěny možnosti sledování, trvalé podpory a kontaktů

4.3.Oblast standardů 1: Proces rozhodování a přijímání

První oblast standardů v sobě zahrnuje 6 standardů. Lze konstatovat, že v procesu rozhodování se musí především zhodnotit potřeby dítěte, zjistit jeho rodinnou situaci a následně najít nejlepší možné řešení pro dítě. Pokud se jako nejlepší východisko jeví umístění dítěte mimo domov, nastává další fáze, kdy se musí rozhodnout o umístění, které bude v nejlepším zájmu dítěte a bude nejvíce vyhovovat jeho potřebám. Tento proces rozhodování končí tím, že je určeno umístění a všechny zúčastněné strany s tím souhlasí. Proces přijímání zahrnuje integraci dítěte na nový domov.

Standard 1: Dítě a jeho původní rodina získává podporu během procesu rozhodování

Charakteristika tohoto standardu je v možnosti rodiny vyjádřit přání ke změně své životní situace, která se týká rodinného života. Dítě má právo na zásah zvenčí, stejně tak jeho rodina, pokud je třeba. Jako nejvyšší priorita je brána bezpečnost a zájem dítěte. Dítěti a jeho rodině se vždy pečlivě naslouchá a jsou respektovány jejich názory a připomínky.

Povinnosti	Stanovení zodpovědné osoby, která bude dítěti a jeho rodině poskytovat podporu během celého procesu, kdy bude dítě v péči mimo domov.
Pokyny	Odpovědná osoba je vždy k dispozici rodině a dítěti. Pokud to lze zařídit, podporuje jedna osoba dítě v celém procesu. Každý klient má stanoveného klíčového pracovníka. Všechny zúčastněné strany jsou zapojeny citlivým způsobem. Zohledňují se různé úhly pohledu všech zúčastněných stran.
Varovná znamení	Neposkytnutí podpory a ignorace příběhu dítěte, vyslýchání pouze jedné strany, upřednostnění jedné vyslýchané strany, nevhodný způsob poskytování informací o právech dítěte

Standard 2: Dítě je zmocněno k účasti na procesu rozhodování

Tento standard pojednává o zmocnění dítěte k účasti na rozhodování v procesu. Charakteristika tohoto standardu zní: „Všechny zúčastněné strany dítěti naslouchají a respektují ho. Dítě je odpovídajícím způsobem informováno o své situaci a povzbuzováno, aby vyjadřovalo své názory a účastnilo se tohoto procesu v souladu se svou úrovní chápání“ (Standardy pro péči o děti mimo domov v Evropě, [online] s. 22).

Povinnosti	Zmocnění dítěte k účasti na rozhodování. Dítěti jsou poskytovány všechny důležité informace.
Pokyny	Nutnost zajistit, aby dítě všem informacím dobře porozumělo. Odborně proškolený personál zjišťuje vhodným způsobem názor dítěte. Způsob vedení rozhovoru je přizpůsoben věku dítěte a jeho schopnostem. Názory dítěte jsou respektovány a odpovědná osoba se je snaží brát v úvahu.
Varovná znamení	Ignorace názoru dítěte. Nesouhlas dítěte s rozhodnutím, neposkytnutí informací nebo jejich špatná srozumitelnost pro dítě.

Standard 3: Profesionální proces rozhodování zajišťuje nejlepší péči

„Proces rozhodování zahrnuje dvě otázky: Které řešení nejlépe odpovídá zájmům dítěte? Pokud by byla zjištěna potřeba péče mimo domov, jaké je nejlepší umístění pro dítě? Všechny strany přímo zúčastněné při rozvoji dítěte spolupracují s využitím svých příslušných odborných znalostí. Přijímají a sdílejí příslušné informace o procesu rozhodování. Když má být přijato dítě se zvláštními potřebami, jsou zohledňovány jeho speciální požadavky“ (Standardy pro péči o děti mimo domov v Evropě, [online] s. 23).

Povinnosti	Nutnost zajistit profesionální průběh rozhodování
Pokyny	Proces musí mít vlastnosti participace a transparentnosti a zúčastní se ho všechny dotčené strany. Situace je zhodnocena externími odborníky. Dítěti jsou jasně vysvětleny důsledky možného umístění. Při neadekvátnosti umístění je navrženo alternativní řešení. Nejvhodnější umístění je vybráno na základě etnického, sociálního, náboženského a zdravotního stavu dítěte. Odborníci mezi sebou spolupracují a předávají si důležité informace.
Varovná znamení	Rozhodnutí není v souladu s přáním dítěte, nebere v úvahu jeho potřeby. Dítě a jeho rodina nejsou seznámení s průběhem procesu a nechápou, co se děje. Informace jsou poskytovány nevhodnou cestou. Není známá alternativa k umístění Neexistence spolupráce s dalšími odborníky

Standard 4: O sourozence se pečuje společně

„Během procesu péče mimo domov se o sourozence pečuje společně. Sourozenci jsou umísťováni zvlášť, pouze pokud je to pro jejich dobro. V tomto případě je zajištěn kontakt mezi nimi, pokud to na ně nemá negativní dopad“ (Standardy pro péči o děti mimo domov v Evropě, [online] s. 25).

Povinnosti	Sourozenci jsou přednostně umístováni společně, případně je zajištěn jejich kontakt
Pokyny	Pečovatelské organizace zajišťují adekvátní strukturu v péči o sourozence. Úvary pro ochranu dětí podporují styk sourozenců, pokud je to jejich přáním.
Varovná znamení	Dochází k rozdělení sourozenců. Důvody rozdělení sourozenců nejsou v jejich zájmu.

Standard 5: Přejchod do nového domova je dobře připraven a citlivě realizován

Charakteristika je následující: „po dojednání formy péče organizace, která má poskytovat v budoucnu péči, důkladně připraví přijetí dítěte. Přijetí musí být postupné a způsobit co nejmenší rozrušení. Přejchod na nové místo je uspořádán jako proces, jehož hlavním účelem je zajistit zájem dítěte a blaho všech zúčastněných“ (Standardy pro péči o děti mimo domov v Evropě, [online] s. 26).

Povinnosti	Útvary pro ochranu dětí profesionálně připravují přechod dítěte do jiného zařízení (organizace). Pečovatelská organizace je profesionálně připravena na příchod dítěte.
Pokyny	Dítě má dostatek času na přípravu na přijetí, všechny strany úzce spolupracují. Probíhá kontrola způsobilosti a kvalifikace pečovatele a pečovatelských organizací. Do procesu je zapojena celá rodina. Dítě má možnost seznámit se s budoucím domovem či pečovatelem.
Varovná znamení	Neprofesionalita v přípravě na přechod dítěte. Nepřipravenost pečovatele, chybí spolupráce pečovatel – útvar pro ochranu dětí. Pocit narušení rodiny a sociálního prostředí.

Standard 6: Proces péče mimo domov se řídí individuálním plánem

„Individuální plán péče je vytvořen během procesu rozhodování a během celého procesu péče mimo domov je dále rozvíjen a realizován. Tento plán je určen k řízení celkového rozvoje dítěte. Plán péče obecně definuje stav rozvoje dítěte, stanovuje cíle a opatření a objasňuje zdroje potřebné k podpoře celkového rozvoje dítěte. Každé významné rozhodnutí během procesu péče mimo domov se řídí tímto plánem“ (Standardy pro péči o děti mimo domov v Evropě, [online] s. 28).

Povinnosti	Zhodnocení potenciálu dítěte a vypracování individuálního plánu má na starost útvar pro ochranu dětí. Pečovatel respektuje a realizuje individuální plán dítěte.
Pokyny	Dítě je zapojeno do tvorby individuálního plánu s ohledem na jeho potenciál a věk. Dochází k pravidelně aktualizaci plánu.
Varovná znamení	Neexistence individuálního plánu. Plán nenaplňuje potřeby dítěte. Nedochází k pravidelné aktualizaci plánu a do jeho tvorby nejsou zapojeny všechny strany.

4.4.Oblast standardů 2: Proces péče

Druhá část standardů se zabývá procesem péče o dítě. Proces péče lze charakterizovat jako stav mezi přijetím dítěte a jeho následným propuštěním. Mezi hlavní cíle této části standardů Q4C lze zařadit podporu, soběstačnost, samostatnost, schopnost stát se v budoucnosti platným členem společnosti. Druhá část se skládá celkem z osmi standardů. Na následujících stránkách je popisují.

Standard 7: Umístění dítěte vyhovuje jeho potřebám, životní situaci a původnímu sociálnímu prostředí

Základní anotace k tomuto standardu zní: „dítě vyrůstá v kompletním, ochranném a starostlivém prostředí. Tato kritéria prostředí splňuje to, že dítěti je umožněno vyrůstát ve starostlivé rodině. V novém místě má dítě šanci si vybudovat stabilní vztah s pečovatelem a udržovat kontakt se svým původním sociálním prostředím“(Standardy pro péči o děti mimo domov v Evropě, [online] s. 32).

Povinnosti	Nalezení nejvhodnějšího umístění pro dítě s ohledem na jeho potřeby. Nový domov musí vyhovovat původnímu sociálnímu prostředí a potřebám dítěte.
Pokyny	Rodina i dítě jsou informováni o různých alternativách. Nové prostředí zajišťuje komplexní, podpůrné, ochranné a starostlivé prostředí, které je pro dítě i intelektuálním stimulem. Je zohledňována fyzická vzdálenost mezi původní komunitou a novým domovem. Pravidelně dochází k hodnocení kvality péče.
Varovná znamení	Dítěti není poskytnuta žádná pomoc. Dojde k odtržení dítěte od původní rodiny a prostředí. Dítěti není umožněno používat vlastní jazyk, kultura či náboženství. Dítě má pocit, že vztah s pečovatelem je nestabilní, nekomplexní. Častá změna pečovatele, jeho malá senzitivita k pocitům dítěte. Ztráta soukromí.

Standard 8: Dítě udržuje kontakt se svou původní rodinou

Základním mottem je: „vztah dítěte s původní rodinou je povzbuzován, udržován a podporován, pokud je to v zájmu dítěte“ (Standardy pro péči o děti mimo domov v Evropě, [online] s. 34).

Povinnosti	Zajištění kontaktu dítěte s jeho původní rodinou a jejich následná spolupráce.
Pokyny	Útvary na ochranu dětí podporují kontakty mezi dítětem, původní biologickou rodinou a pečovatelskou organizací Podporuje se kontakt s rodinou. Kontakt je v souladu s individuálním plánem dítěte. Existuje snaha o udržení kulturních zvyklostí, náboženského vyznání dítěte.
Varovná znamení	Dítě není v kontaktu s původní rodinou, i když je to v jeho zájmu. Dítě je v kontaktu s původní rodinou, ale není to v jeho zájmu. Kontakt dítěte s jeho původní rodinou není podporován.

Standard 9: Pečovatelé jsou kvalifikovaní a mají odpovídající pracovní podmínky

„Pečovatelé jsou důkladně hodnoceni, vybíráni a školeni, než převezmou odpovědnost za péči o dítě. Dostává se jim průběžného školení a profesionální podpory tak, aby byl zajištěn celkový rozvoj dítěte“ (Standardy pro péči o děti mimo domov v Evropě, [online] s. 36).

Povinnosti	Je definován kvalifikační profil pečovatele, který musí být splněn. Účast na průběžných školeních a podpoře pečovatelů.
Pokyny	Profil pečovatele zahrnuje schopnost používat vhodný jazyk v souladu s věkem dítěte, schopnost své jednání opřít o Úmluvu o právech dítěte, vzdělání ohledně vývoje dítěte. Důležitou vlastností pečovatele je trpělivost a empatie. Pečovatel má možnost odborného školení a podpory. Dochází k vytváření výměnných sítí, kde si pečovatelé mezi sebou vyměňují zkušenosti.
Varovná znamení	Neexistují požadavky na charakter a kvalifikaci pečovatele. Pečovatel nemá přístup ke školení a není odborně vybrán.

Standard 10: Vztah pečovatele s dítětem je založen na porozumění a úctě

„Pečovatel věnuje dítěti individuální pozornost a vyvíjí svědomitě úsilí o budování důvěry a o pochopení dítěte. Pečovatel s dítětem vždy komunikuje otevřeně, upřímně a s respektem“ (Standardy pro péči o děti mimo domov v Evropě, [online] s. 38).

Povinnosti	Útvary pro ochranu dětí poskytují pečovateli informace o původu dítěte. Pečovatel nabízí dítěti příležitost k vybudování důvěrného vztahu.
Pokyny	Pečovatelská organizace má dostatek informací o zázemí dítěte a podle toho k němu přistupuje. Vztah s dítětem je založený na podpoře, úctě a individuálním přístupu.
Varovná znamení	Dochází ke střídání pečovatелů a tím pádem se dítě psychicky distancuje. Unikají informace. Ve vztahu chybí porozumění a úcta.

Standard 11: Dítě je zmocněno k aktivní účasti na rozhodováních, která se přímo týkají jeho života

„Dítě je uznáváno jako odborník na svůj vlastní život. Dítě je informováno, je mu nasloucháno a je bráno vážně a jeho nezlomnost je uznána jako silný potenciál. Dítě je povzbuzováno, aby vyjadřovalo své pocity a zkušenosti“ (Standardy pro péči o děti mimo domov v Evropě, [online] s. 40).

Povinnosti	Útvary pro ochranu dětí monitorují účast dítěte na rozhodování. Pečovatelé a pečovatelské organizace aktivně podporují účast dítěte na věcech, které se přímo týkají jeho života.
Pokyny	Dítě je podporováno v aktivní účasti na procesech s ním souvisejících. Všechny zúčastněné strany jsou odborně proškoleny. Dítě je informováno o svých právech a povinnostech. Dítěti je nasloucháno a je projeven zájem o respektování jeho názoru a potřeb. Dodržuje se respektování individuality.
Varovná znamení	Dítě nemá možnost se účastnit rozhodnutí, která se ho osobně dotýkají. Pocit dítěte, že není respektováno a nemůže vyjádřit svůj názor, chybí snaha o pochopení .

Standard 12: Dítěti se dostává péče ve vhodných životních podmínkách

„Životní úroveň a infrastruktura pečovatelské organizace nebo pečovatele uspokojují potřeby dítěte vzhledem k pohodlí, bezpečí, zdravým životním podmínkám a neomezenému přístupu ke vzdělání a do komunity“ (Standardy pro péči o děti mimo domov v Evropě, [online] s. 41).

Povinnosti	Prostředí dítěte je útulné, zdravé, stabilní a zajišťuje materiální potřeby dítěte.
Pokyny	Kvalita péče je zaručena písemným prohlášením, které je všem k dispozici. Útvary pro ochranu dítěte monitorují životní podmínky dítěte (neomezený přístup ke vzdělání, do komunity, bezpečí, pohodlí a zdravé životní podmínky).
Varovná znamení	Chybí písemné prohlášení Minimální požadavky nejsou naplněny.

Standard 13: Dětem se zvláštními potřebami se dostává vhodná péče

Zde je hlavní myšlenka obsažena ve větě: „pečovatelé jsou průběžně a specificky školeni a podporováni, aby byli schopni splňovat zvláštní potřeby dětí, o které pečují“ (Standardy pro péči o děti mimo domov v Evropě, [online] s. 44).

Povinnosti	Dítě, které má zvláštní potřeby, je umístěno tam, kde se mu dostane vhodná péče, případně odborné léčby.
Pokyny	Umístění dítěte se zvláštními potřebami je dobře připraveno. Je kladen důraz na rozvoj dítěte a jeho začlenění. Pracovníci jsou odborně proškoleni pro práci s dětmi se speciálními potřebami, spolupracují s dalšími odborníky.
Varovná znamení	Dítěti se nedostává vhodná péče. Odborníci nemají odborné školení, chybí spolupráce s dalšími odborníky.

Standard 14: Dítě / mladý dospělý je průběžně připravován na samostatný život

Tento standard je charakterizován takto: „dítě / mladý dospělý je podporován, aby utvářel svou budoucnost tak, aby se stal soběstačným, samostatným a platným členem společnosti. Má přístup ke vzdělání a je mu poskytnuta příležitost získávat životní dovednosti a osvojovat si hodnoty. Dítě / mladý dospělý je podporován při rozvíjení sebeúcty. To mu umožňuje, aby se cítil silný a jistý při zvládání potíží“ (Standardy pro péči o děti mimo domov v Evropě, [online] s. 46).

Povinnosti	Dítěti je zajištěno vhodné vzdělání a s ním i příprava na budoucí život. Dítě je podporováno v osamostatňování.
Pokyny	Dítě je podporováno k samostatnosti podle jeho plánu péče. Jedná se o oblasti: zvládání běžných denních povinností, zapojení se do sociální sítě, oblast zájmové činnosti dítěte atd. Dítěti jsou nabízeny možnosti a programy k rozvoji vlastní osobnosti. Dítě/mladý dospělý má přístup k nejvyšší úrovni vzdělání.
Varovná znamení	V individuálním plánu péče dítěte se nemluví o přípravě na samostatný život. Dítě nevyužívá programy na rozvoj vlastní osobnosti. Dítě se cítí špatně připraveno na samostatný život, není začleněno do sociálních sítí, nemá mimoškolní zájmy.

4.5.Oblast standardů 3: Proces opuštění péče

Ve třetí části se standardy zabývají procesem opuštění dítěte z péče, což znamená proces, kdy se jedinec osamostatní, sám se odstěhuje nebo se vrátí ke své biologické rodině. Tato oblast zahrnuje celkem 4 standardy.

Standard 15: Proces opuštění péče je důkladně plánován a realizován

„Proces opuštění péče je zásadní fází v péči o dítě mimo domov a je důkladně plánován a realizován. Je založen především na individuálním plánu péče o dítě / mladého dospělého. Dítě / mladý dospělý je uznáván jako odborník na kvalitu péče o svou osobu. Jeho zpětná vazba je zásadní pro další rozvoj kvality v systému péče a příslušného modelu péče“ (Standardy pro péči o děti mimo domov v Evropě, [online] s. 50).

Povinnosti	Při opuštění péče dochází ke spolupráci mezi všemi organizacemi. Realizace opuštění péče je sledována v souladu s individuálním plánem.
Pokyny	Mladý dospělý je brán jako odborník na svůj život. Plán následné péče definuje pokyny pro další spolupráci po opuštění, poradenství po odchodu. Dítě se aktivně zapojuje do procesu hledání nového bydlení či rozhodování o návratu do původní rodiny. Při odchodu je uspořádáno rozloučení s dítětem a pečovatelskými organizacemi.
Varovná znamení	V plánu péče není proces odchodu popsán ani realizován. Dítě má pocit, že není zapojeno do procesu opuštění péče. Chybí adekvátní následná podpora, není příležitost k rozloučení.

Standard 16: Komunikace v procesu opuštění péče je vedena užitečným a vhodným způsobem

Hlavní myšlenka tohoto standardu souvisí s poskytováním informací. Musí se dbát na bezpečí a soukromí mladého dospělého. Opět se zde setkáváme s tím, že informace musejí být podávány srozumitelně, dle schopnosti chápání dítěte a jeho rodiny.

Povinnosti	Je zachována důvěrnost informací, všechny strany jsou schopny pochopit obsah informací týkajících se opuštění péče. Dítě / mladý dospělý musí mít pocit bezpečí.
Pokyny	Všechny informace jsou brány jako důvěrné, je zajištěna jejich anonymita na straně jedné a na straně druhé přístup pro zúčastněné strany. Nutností je, aby mladý dospělý chápal možnosti svého budoucího života. Všechny zúčastněné strany společně spolupracují v zájmu dítěte.
Varovná znamení	Dítě má pocit, že není chápáno. Dochází k narušení soukromí dítěte. Dítě má pocit nedostatku komunikace s dalšími stranami, které se účastní procesu opuštění péče. Dítě nechápe informace nebo k nim nemá přístup

Standard 17: Dítě/mladý dospělý je zmocněn k účasti na procesu opuštění péče

V tomto standardu je zdůrazněno, že se vždy postupuje podle individuálního plánu dítěte, do jehož přípravy je dítě aktivně zapojeno. Musí být zajištěna možnost vyjadřování názorů dítěte ohledně budoucích možností.

Povinnosti	Mladý dospělý je zapojen v plánování procesu odchodu z péče. Vždy jsou respektovány jeho názory a potřeby. Spolupracuje se s původní rodinou.
Pokyny	Dítě je odborníkem na svůj život, může vyjadřovat své názory, které musejí být brány vážně. Dítě / mladý dospělý cítí, že je podporován a že je mu nasloucháno. Nutnost zajistit porozumění informací.
Varovná znamení	Dítě má pocit, že není dostatečně informováno. Má pocit lhostejnosti ke jeho názorům ze strany pečovatелů. Rozhodnutí jsou přijímána bez účasti dítěte. Dítě dostává více odpovědnosti, než je schopno zvládnout.

Standard 18: Jsou zjištěny možnosti sledování, trvalé podpory a kontaktů

Po odchodu z péče existují možnosti poskytování následné pomoci či podpory. Pečovatelská organizace se snaží zajistit, aby dítě nevnímalo negativně proces opuštění péče a mělo možnost další spolupráce s příslušnými orgány.

Povinnosti	<p>Útvar pro ochranu dětí zajišťuje podporu dítěte před i po dosažení zletilosti. Je vypracován plán následné péče. Dítě má možnost udržování kontaktů s pečovatelskou organizací a dalšími institucemi.</p>
Pokyny	<p>V návaznosti na individuální plán je sepsán plán následné péče, kde se stanoví nové cíle. Je zajištěno monitorování mladého dospělého a případná pomoc, pokud o ni požádá. Dítě má možnost udržovat emocionální kontakty se sítí, které pro něj byla důležitá v době péče.</p>
Varovná znamení	<p>Chybí podpora a monitoring dítěte. Chybí plán následné péče. Dojde ke ztrátě emocionálních sítí</p>

5. Charakteristika Ústeckého kraje

5.1. Základní informace

Ústecký kraj leží na severozápadě České republiky. Severozápadní hranice kraje je zároveň i státní hranicí se Spolkovou republikou Německo. Dále pak sousedí s Libereckým krajem na severovýchodě, s Karlovarským krajem na západě a s Plzeňským a Středočeským krajem (www.czso.cz). Počet obyvatel k 31.3.2011 byl 836 128 lidí (www.ustinadlabem.czso.cz). „Rozloha kraje je 5 335 km², což představuje 6,8 % rozlohy České republiky. Zemědělská půda zaujímá více než 50% území kraje, lesy se rozkládají na 30 % a vodní plochy na 2 % území“ (www.ustinadlabem.czso.cz).

V Ústeckém kraji je celkem 345 obcí, z toho 46 má statut města. Ústecký kraj má 16 správních obvodů obcí s rozšířenou působností. V těchto obcích jsem hledala své respondenty. Mezi obce patří: Bílina, Děčín, Chomutov, Kadaň, Litoměřice, Litvínov, Louny, Lovosice, Most, Podbořany, Roudnice nad Labem, Rumburk, Teplice, Ústí nad Labem, Varnsdorf a Žatec (www.kr-ustecky.cz).

„Ústecký kraj se vyznačuje značnou rozdílností, jak z hlediska přírodních podmínek, tak i z hlediska hospodářské struktury, hustoty osídlení a stavu životního prostředí. Hospodářský význam kraje je historicky dán značným nerostným bohatstvím, zejména rozsáhlými ložisky hnědého uhlí, uloženými nízko pod povrchem.. V kraji lze vymezit čtyři oblasti, které se od sebe významně odlišují. Je to oblast s vysoce rozvinutou průmyslovou výrobou, která je soustředěna především v Podkrušnohoří (okresy Chomutov, Most, Teplice a částečně Ústí nad Labem). Z odvětví má významné postavení energetika, těžba uhlí, strojírenství, chemický a sklářský průmysl. Další oblastí je Litoměřicko a Lounsko, které jsou významné svou produkcí chmele a zeleniny. Zvláště Polabí a Poohří jsou proslulými ovocnářskými oblastmi, nazývané Zahradou Čech. Skvělou pověst mají i vína pěstovaná na Litoměřicku“ (www.czso.cz)

5.2.Obyvatelstvo

V březnu roku 2011 žilo v Ústeckém kraji celkem 836 128 lidí. V Ústeckém kraji žije relativně mladé obyvatelstvo. Průměrný věk je 38,3 let. Ústecký kraj je neblaze proslulý svým prvenstvím v počtu rozvodů na 1000 obyvatel. Jedná se o 3,8 rozvodů na 1000 obyvatel. V počtu potratů zaujímá v České republice druhé místo (www.czso.cz).

5.3.Problémy Ústeckého kraje

Prvním problémem Ústeckého kraje je vysoká míra nezaměstnanosti. Ústecký kraj se dělí společně s Moravskoslezským krajem o prvenství v počtu nezaměstnaných osob. Uvádím tabulku Českého statistického úřadu, kde jsou aktualizovaná čísla k necelému prvnímu pololetí tohoto roku.

Aktuální data o uchazečích o zaměstnání a volných pracovních místech v krajích k 31. 5. 2011								
Kraje, ČR	Uchazeči o zaměstnání		Uchazeči s nárokem na podporu v nezam.		Počet osob v rekvalifikaci celkem		Registrovaná míra nezaměstnanosti (%)	
	k 31. 5. 2010	k 31. 5. 2011	k 31. 5. 2010	k 31. 5. 2011	k 31. 5. 2010	k 31. 5. 2011	k 31. 5. 2010	k 31. 5. 2011
Ústecký	59 150	56 716	14 173	10 310	1 215	1 119	13,18	12,51

(www.ustinadlabem.czso.cz)

Důvodem pro vysokou míru nezaměstnanosti je především pokles těžby uhlí, restrukturalizace a útlum zemědělství.

Druhým problémem je životní prostředí, které se podle mého názoru v posledních letech zlepšilo. I přes zlepšení je kraj vnímán jako oblast s nejpoškozenějším životním prostředím. „Neslavné prvenství kraj zaujímá v měrných emisích (t/km²) oxidu siřičitého, oxidů dusíku a uhlovodíků“ (www.ustinadlabem.czso.cz).

Třetím závažným problémem Ústeckého kraje je podle mého názoru existence mnoha vyloučených lokalit, které se stávají útočištěm především romských obyvatel. Většina lokalit vznikla v 90. letech 20. století. Důvodem byla transformace bytové politiky

a zánik státem přidělovaných bytů. V Ústeckém kraji se nachází 63 sociálně vyloučených lokalit, kde žije cca 20-22 000 obyvatel. Mezi města s nejvyšším počtem vyloučených lokalit patří: Děčín, Šluknov, Chomutov, Litvínov, Most a Ústí nad Labem. V Ústeckém kraji žije kolem 60 000 Romů, z toho kolem 22 000 ve vyloučených lokalitách. Mezi lokality s nejvyšším počtem Romů patří Janov u Litvínova s 4500 obyvateli, Chánov u Mostu s 2000 obyvateli a Předlice v Ústí nad Labem, kde žije cca 1600 lidí. Tato čísla uvádím, protože klienti pracovníků SPOD bývají často právě z těchto lokalit. Společným faktorem sociálně vyloučených lokalit je nízká vzdělanost, vysoká nezaměstnanost a špatné bytové podmínky (www.kr-ustecky.cz).

5.4. Sociálně-právní ochrana v Ústeckém kraji

Jak jsem již zmínila, velký počet klientů pracovníků SPOD přichází z řad lidí, žijících v sociálně vyloučených lokalitách. Ústecký kraj má celkem 16 obcí s rozšířenou působností, kde aktivně působí orgány sociálně-právní ochrany dětí. Počty dětí, které jsou evidovány orgány SPOD, uvádím v tabulce.

Počet dětí evidovaných orgány SPOD v Ústeckém kraji			
počet případů rodin k 31.12.2008		počet případů rodin k 31.12.2009	
rejstřík Om	rejstřík Nom	rejstřík Om	rejstřík Nom
66 814	1320	69 143	4536

(www.mpsv.cz)

Smutné druhé místo zaujímá Ústecký kraj v počtu dětí v péči kurátoru pro mládež. Kolem 14% dětí, které jsou v péči kurátorů pro mládež České republiky, připadá na Ústecký kraj. Druhé místo patří Ústeckému kraji i v počtu trestných činů spáchaných mladistvými do 18 let. V přepočtu na celou Českou republiku připadá 12% těchto případů na Ústecký kraj (www.osmosty.cz).

Podle mého názoru se dá říci, že Ústecký kraj nemá nouzi o klienty sociálně-právní ochrany dětí. Vidím zde velký potenciál pro rozvoj sociální práce a sociálních služeb. Tato situace je dána vysokou mírou nezaměstnanosti a velkým počtem

vyločených lokalit v regionech. Společně s Moravskoslezským krajem je Ústecký kraj označován za místo s nejhorší životní úrovní v České republice.

6. Metodologie

Svoji diplomovou práci jsem rozdělila na dvě části. Jedná se o část teoretickou a část praktickou. V první části, tj. v části teoretické jsem se zabývala pojmy, které souvisejí se sociálně-právní ochranou dětí. Popsala jsem historický vývoj společnosti a to, jak se měnil její pohled na děti. Nejvyšší pozornost jsem věnovala charakteristice jednotlivých standardů. U každého standardu jsem popsala povinnosti, pokyny a varovná znamení. V následující části práce porovnávám ony standardy s reálnou situací, která panuje v Ústeckém kraji.

6.1. Použitá metodologie

Svoji empirickou část jsem se rozhodla realizovat skrze šetření, které jsem prováděla především technikou narativních rozhovorů. Cílem mojí práce je zhodnocení současné situace práce s dětmi v Ústeckém kraji a to na základě rozhovorů, které jsem sebrala. Tyto rozhovory analyzuji a porovnávám se standardy Quality for Children. Závěr má práce je porovnání současné situace, vypíchnutí problémů i kladů současné praxe.

Pro svou práci jsem si vybrala metodu rozhovoru. Motivy pro zvolení této techniky jsou zřejmé. Mé šetření je kvalitativního charakteru, proto jsem zvolila rozhovory s pracovníky SPOD na základě předem připravených otázek, které se týkaly jednotlivých standardů. Jednalo se tedy o polostandardizovaný rozhovor. Tato metoda mi umožňuje kombinovat předem připravené otázky s reakcí na vzniklou situaci. Připravila jsem si celkem 18 otevřených otázek, jejichž znění lze nalézt v příloze č. 2. Rozhovory jsem si po svolení respondentů nahrála na mp3 přehrávač, následoval jejich přepis, abych byla schopná přesně citovat odpovědi v následující části práce. Celkem se mi podařilo sebrat 20 rozhovorů s pracovníky SPOD v Ústeckém kraji. Jeden rozhovor trval průměrně 45 minut. Pracovníci SPOD spolupracovali velmi dobře, ochotně odpovídali na moje otázky, občas jsem měla pocit, že mají problém s anonymitou, že se bojí říct vše, co si myslí. Přesvědčení respondentů o tom, že jejich výpovědi budou zachovány v anonymitě, je pro respondenty kvalitativního výzkumu velmi důležité (Disman, 2007). Kládla jsem otázky ke každému standardu s nimi jsem následně pracovala. Díky tomuto postupu se mi podařilo vyzorovat, že někteří pracovníci se mi snažili odpovídat, tak jak si myslí, že by odpověď měla znít, a ne tak, jak oni skutečně pracují. Toto jsem se snažila omezit tím, že jsem je

přesvědčovala, že nebudou nikde jmenováni a odpovědi slouží jen pro mou diplomovou práci. Myslím, že u většiny z nich se mi to podařilo.

Při analýze a prezentaci mých závěrů jsem se snažila o přesný popis situace. Z části jsem se držela metody zakotvené teorie. „Zakotvená teorie je induktivně odvozená ze zkoumaného jevu, který reprezentuje“ (Strauss, Corbinová, 1999:14). „Účelem ilustrativních materiálů je naznačovat, jaký je pozorovaný svět ve skutečnosti, zatímco badatelovy interpretace by měly reprezentovat poněkud objektivnější konceptualizaci této skutečnosti (Strauss, Corbin 1999:13). Pro účely svého šetření jsem si vybrala interpretaci výsledků podle metody zakotvené teorie. Vzhledem k velkému množství sebraných odpovědí, jejichž přepis vydal na cca 200 stran, byla pro mě ideální metoda otevřeného kódování rozhovorů. Ke každému standardu jsem si zvolila kategorie, které jsem vyzorovala v odpovědích. Tyto kategorie jsem krátce okomentovala a shrnula v dílčím závěru u každé kapitoly.

6.2.Respondenti

Má práce se týká analýzy praktické činnosti orgánů sociálně-právní ochrany dětí v Ústeckém kraji, tudíž mými respondenty byli pracovníci SPOD v Ústeckém kraji. Ústecký kraj má celkem 16 obcí s rozšířenou působností. Zkontaktovala jsem všechna města, ale odezva nebyla vůbec 100%. Nakonec se mi podařilo sebrat 20 rozhovorů z 8 měst. Provedla jsem rozhovory s pracovníky SPOD v Bílině, v Děčíně, v Lovosicích, v Litoměřicích, v Roudnici nad Labem, v Rumburku, v Teplicích a Ústí nad Labem. Mezi mými respondenty bylo 18 žen a pouze 2 muži. Rozhovory pro své šetření jsem sebrala od 8 sociálních pracovníků, 7 kurátorů pro děti a mládež a 5 pracovníků náhradní rodinné péče. Vzhledem k této roztržitosti interpretoval každý pracovník svůj pohled na danou situaci a já jsem tím získala komplexní obraz o práci orgánů SPOD v Ústeckém kraji. Pro respondenty jsem zvolila označení R1-R20, pro přehlednější orientaci v citacích. V příloze č. 3 přikládám přehlednou kategorizaci mým respondentů.

7. Analýza plnění standardů z oblasti 1

Analýza plnění standardu č. 1: Dítě a jeho rodina získává podporu během celého procesu rozhodování

Standard číslo jedna pojednává o tom, že dítě i rodina mají právo na zásah externích orgánů, pokud si přejí svou životní situaci změnit nebo pokud to situace vyžaduje. Každému klientovi by měl být přidělen jeden pracovník, který bude s klienty pracovat po celou dobu. Nejvyšší prioritou je zájem, blaho a bezpečnost dítěte. Při spolupráci s rodinou mají pracovníci na zřeteli úhel pohledu každé zúčastněné strany.

Pro analýzu plnění tohoto standardu jsem si stanovila několik otázek. Podle jakého klíče si rozdělujete případy? Kolik má jeden pracovník případů, zda je stanovena metodika jednání s dítětem a jeho rodinou a jaký musí být impulz pro zařazení dítěte do jejich péče. Pro tento standard jsem si zvolila kategorie: počet případů, metodika jednání s dítětem, impulz ke spolupráci, klíčový pracovník. Následně uvádím citace k mnou určeným kategoriím od sociálních pracovníků, svůj komentář a dílčí závěr o naplňování standardu č.1.

Počet případů: Pracovníci SPOD v Ústeckém kraji se shodují na tom, že mají příliš mnoho případů a příliš mnoho práce. Všechny se vyjádřily ve smyslu, že by potřebovaly posílit svůj tým, aby mohly práci provádět více efektivně. Průměrný počet aktivních případů na jednu pracovníci se pohybuje okolo 60 spisů. Pokud bereme toto číslo jako průměr a představíme si intenzivní práci, nelze toto skloubit.

„...mám kolem 50 případů...“ (R3).

„...takže já teďko mám rozpracovaných kolem 50 případů.“ (R6)

„Takže v současné době pracuji s 39 aktivními spisy, tzn. 39 klientů plus mám ještě pasivní spisy, kde v současné době není důvod pro práci s rodinou.“(R7)

„...tak jeden pracovník má aktivně kolem 120 případů.“(R14)

„aktivních mám tak kolem těch 50, 60.“(R11)

„...to se nedá říct, kolik máme aktivních dětí v kanceláři, je nás tady 16 a máme 2750 aktivních dětí, které jsou v kanceláři a nejsou v archivu, za rok se založí třeba 600 nových spisů.“ (R15)

„... zhruba každý pracovník měsíčně vyřídí tak 40 výchov a výživ, musí zkontrolovat zhruba 35 dětí v ústavní výchově, má 30 dohledů, 30 dětí v péči jiné osoby než rodiče...“ (R8)

Nedostatečná kapacita: Pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí se cítí být přetěžováni a to se poté může podepsat na jejich pracovním výkonu. Při všech rozhovorech bylo řečeno, že by bylo zapotřebí navýšit počet pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany, ale vedení měst nejsou ochotna zvýšit roční dotaci. Podle mého názoru panuje na OSPODECH znechucení tím, že jejich prosby o navýšení pracovních míst nejsou vyslyšeny a oni poté nemohou vykonávat práci tak, jak by si představovali.

„...nedostatek sociálních pracovníků, máme všichni kumulovaný funkce a nikoho to nezajímá. Takové ty vize, jak nám ve škole říkali, jak si můžete popřemýšlet o případu, tak to je úplně někde jinde.“ (R7)

„Sociální pracovnice má tolik případů, že jí některý věci mohou doopravdy uniknout, to prostě nejde. Tady by to chtělo tak 8 lidí a je nás 3,5. Chtělo by to specialisty na konkrétní funkce, všichni děláme, co můžeme, ale je toho moc, nevíme, co dřív.“ (R8)

„Nemůžu říct, že nejsem spokojená, ale myslím si, že aby se ta práce dělala dobře, chtělo by to víc pracovníků.“ (R11)

„...hlavně, kdyby nás bylo víc, kdyby se to posílilo...“ (R12)

„Máme podstav, to je jasný... a je to dost náročný.“ (R2)

„Potřebovali bychom minimálně jednoho člověka navíc. Brání mi v tom vedení města. Sociální práce je sama o sobě dost nepopulární a co si budeme povídat, že jo, kdo nepřijde do styku s tím, že se rozvádí a potřebuje upravit poměr, tak pro ně je tahle práce naprosto zbytečná.“ (R18)

„Podle statistik mám nejmenší počet sociálních pracovníků. Vlastně deset sociálních pracovníků, tři kurátory a jednoho na náhradní péči. Což je strašný. Prostě neuvěřitelný, ale je to zase věcí tý obce.“ (R14)

„Pokud mi odeberou tak dvě třetiny spisů, tak jsem schopná s tou rodinou pracovat maximálně intenzivně, ale my máme tolik spisů, že to nejde.“(R4)

„Tady není síla, aby nabrala nové lidi.“(R19)

Impulz ke spolupráci: Během rozhovorů se pracovníci shodují na tom, že na počátku jejich spolupráce s dítětem musí být impulz zvenčí. Spolupráce s rodinou, která se nachází v problémové situaci, začíná na základě oznámení, např. policie, lékařů, školy, sousedů, anonymních telefonátů apod. Na základě těchto oznámení si pracovníce rozdělují případy, ve většinou podle městských částí, kde mají děti trvalé bydliště. Dítě má možnost obrátit se na SPOD kdykoli, ale to se většinou dle rozhovorů neděje.

„... dítě má možnost se na nás obrátit a požádat o pomoc“ (R2)

„Dítě se do naší péče dostane tehdy, když se na nás obrátí škola, policie nám pošle nějaký záznam, že nějaké dítě se dopustilo protiprávního jednání nebo přijdou rodiče sami, že mají s dítětem nějaký problém.“ (R16)

„Víceméně se k nám dostává na základě podnětu zvenčí.“ (R13)

Případy, kdy se k nám dítě dostane, jsou třeba když chodí k dětské lékařce a jí se nezdá péče o dítě, tak nás kontaktuje.“(R15)

Klíčový pracovník: V praxi je samozřejmostí, že jednomu dítěti (klientovi) je určen jeden klíčový pracovník. Pracovník je určen na základě trvalého bydliště, věku nebo problémů, s jakými dítě přichází. Pokud se jedná o výchovné problémy, je dítě svěřeno do péče kurátora pro mládež, pokud se jedná o problémy v rodině, je dítě svěřeno do péče sociálního pracovníka. Druhým faktorem je věk dítěte. Děti na prvním stupni základní školy spolupracují zpravidla se sociálními pracovníky i pokud mají výchovné problémy. Kurátoři pro děti a mládež vedou v evidenci většinou děti od druhého stupně základní školy, tj. cca od 12 let.

„Samozřejmě je to tak, že dítě patří do péče jednoho člověka, který má tu příslušnou lokalitu na starosti. Pokud se to dítě stěhuje s rodinou někde po Ústí nad Labem, tak zůstává v péči toho jednoho pracovníka. Může se stát, že dojde k výměně tehdy, když nastoupí někdo na mateřskou dovolenou nebo by dal výpověď, tak potom by došlo ke změně, ale pokud je to dítě v naší péči aktivně, tak zůstává u toho konkrétního pracovníka.“(R19)

„Takže já vám můžu říct, u nás jak jsou případy rozdělený, že třeba je kurátor pro děti a mládež a pak teda sociální pracovník. Sociální pracovník řeší všechny věci spojený s výchovou dítěte, to znamená: tam, kde běží u soudu návrhy na úpravu výchovy a výživy, tam kde běží návrhy na ústavní výchovu, tam kde jsou stanovený soudní dohledy, tam kde jsou děti svěřeny do péče jiné osoby než rodiče, kde je veškerá náhradní rodinná péče a tam, kde by mohlo dojít k zanedbání nebo zneužití rodičovský zodpovědnosti, zanedbání toho dítěte. A kurátor pro děti a mládež řeší záškoláctví na 2. stupni, tzn. od 5. třídy, veškerá provinění nebo veškerý skutky teda jinak trestný dneska u nezletilců.“ (R14)

„A potom to máme rozdělený ještě podle obvodů. Jo, třeba Teplice jsou rozdělený podle ulic a někdo dělá obec Duchcov, někdo dělá Krupku, prostě je to rozdělený podle obvodu.“ (R13)

Metodika jednání s dítětem: Tento bod jsem do práce zahrnula, protože jsem chtěla zjistit, zda mají pracovníci zpracovanou metodiku jednání s dítětem a s rodinou, podle které poté při rozhovorech postupují. Podle mého názoru by se touto metodikou docílilo toho, aby byly všechny strany procesu citlivě zapojené.

Výsledkem je, že v Ústeckém kraji není na orgánech sociálně-právní ochrany dětí zpracovaná metodika jednání s dítětem a rodinou. Pracovnice OSPOD se řídí příslušnými zákony. Jedná se zejména o Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, Zákon o rodině, Úmluva o právech dítěte atd. V úvodu spolupráce s dítětem a jeho rodinou je zákonný zástupce poučen o svých právech a povinnostech, viz Příloha 1. Práva a povinnosti zákonných zástupců. Většina pracovníků si vyžádá podpis o tom, že zákonní zástupci byli seznámeni s těmito právy a povinnostmi. Metodika jednání není zpracována, i když pracovnice připouštějí, že její zpracování by rozhodně nebylo na škodu. Mnohokrát se objevil názor, že metodika není potřeba, jelikož každá pracovnice má přeci cit, jak pracovat s dítětem. Ve většině rozhovorů bylo zřejmé, že na pozici sociálně-právní ochrany dětí jsou přijímáni především lidé, kteří mají svoje děti a tudíž se u nich dá předpokládat jistá vyzrállost a schopnost komunikovat s dítětem na přiměřené úrovni.

„...já nevím, že by byla nějaká metodika.“ (R1)

„Všichni budeme v určitý krizový situaci, i když budu mít tisíc titulů a tisíc škol, tak se každé zachováme jinak.“ (R20)

„Metodika jednání s dítětem není. Jednáme se dítětem podle našeho nejlepšího vědomí a svědomí, samozřejmě s empatií a přistupujeme individuálně.“(R14)

„Jako nikdy nebylo nic vydaného, ale prostě každá pracovnice má stanovený body, podle kterých jedná.“(R6)

„Metodika není, ale myslím, že nějaké ty body nebo metodiku by nebylo na škodu udělat. Myslím si, že většina lidí tady má svoje děti, takže asi vědí, jak s nimi jednat...“(R8)

„...určitě tady máme jasná pravidla, takový ty formální, co musíme kde vyplnit, co musíme kde zjistit atd. Ale na jednání se samotným dítětem je to velmi individuální a je to hlavně hodně závislý na věku dítěte.“(R4)

„Metodika, to je takovej ten cit toho člověka, že jo. Jako každej umí jako metodiku, prostě to dítě nejdřív zklidnit, aby získalo pocit bezpečí, že mu neublížíte a že se může svěřit. Když ho nastartujete nějak špatně, tak se pak nechytí. Hlavně si chcete to dítě nějak získat.“(R6)

„Metodika práce s dítětem určitě je, metodický pokyn z MPSV. Číslo nevím, ale já si myslím, že kdo dělá tuhle práci, tak k tomu má předpoklady, něco, s čím se narodíte.“(R9)

„Metodikou je dodržovat zákony Úmluva o právech dítěte, sociálně-právní ochrana, zákon o rodině a případně Trestní zákon, Trestní řád.“(R7)

„A nemáme stanovenou metodiku jednání s dítětem. Jelikož tady jsou hodně matky od rodin. Myslím si, že by to nebylo na škodu, ale myslím si, že se bavíme s dětma, které dokáží jednat nebo mluvit a každý v sobě má cit, jak jednat s dítětem. Viš prostě, co říkat, co neříkat a na co se ptát.“(R18)

„Jako metodika taková není. My jsme kdysi udělali pro kurátory, udělali jsme takový vedení pohovoru dítěte, který se dopustilo trestný činnosti nebo záškoláctví. Víceméně z důvodu, jak sepsat ty rodinné poměry, jak mluvit s rodičem, jak mluvit s tím dítětem.“(R10)

„Tak máme vypracované naše vnitřní metodiky. Jak postupovat při zakládání spisu, jak postupovat v případě udělování ústavní výchovy, jak postupovat v jednáních o přestupcích, jaké úkony tam pracovník musí činit. A co se týká metodiky jednání

s dítětem, tak tu konkrétně ne. S dítětem jednáme podle toho, jak se vyvíjí ta situace, co je potřeba konkrétně řešit.“(R15)

„No, takže jsme udělali striktní poučení zákonného zástupce, kde je poučen o svých právech rodičovských a o svých povinnostech a všechno nám to tady ztvrdí svým podpisem.“(R14)

„,,Máme alibisticky udělaný poučení zákonného zástupce.“(R4)

„,Takže klasická metodika jednání s dítětem není. Tam se musí přihlížet k tomu, co je daný v zákoně, jestli je dítě schopno samostatně formulovat své myšlenky a schopno se vyjádřit k tomu problému.“(R16)

Dílčí závěr a diskuse k plnění standardu č. 1

Pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí mají jasně stanovená pravidla pro rozdělování nově přicházejících dětí. Většinou se tak děje na základě zjištění místa trvalého bydliště nebo podle problému, se kterým dítě přichází. Pokud přichází dítě s výchovnými problémy, je přiděleno do péče kurátora pro děti a mládež, který má na starosti obvod, ze kterého dítě pochází. Do péče sociálního pracovníka spadají všechny ostatní děti, které se potýkají s problémy v rodině, při posuzování výchovy a výživy během rozvodu atd.

Dítěti je přidělen jeden pracovník orgánu sociálně-právní ochrany, který ho má v péči po celou dobu spolupráce. Důvody pro změnu pracovníka jsou stanoveny a zastoupení jiným pracovníkem je zajištěno. Mezi tyto důvody patří např. odchod pracovnice na mateřskou dovolenou či změna zaměstnání.

Pracovníci OSPOD začínají s dítětem a rodinou ve větší míře pracovat na základě podnětu zvenčí (lékař, škola atd.). V menší míře začíná spolupráce na podnět rodičů samotných nebo dítěte.

Pracovnice spolupracují s rodinou i s dítětem. Není stanovena metodika jednání s rodinou a dítětem. Pracovnice proto pracují na základě svého nejlepšího vědomí a svědomí. Zákonní zástupci jsou informováni o svých právech a povinnostech.

Problém v plnění tohoto standardu vidím v nestanovené metodice jednání s dítětem a jeho rodinou. Odpovědi typu, že pracovníci mají své děti, nebo že musejí mít cit pro tuto

práci, mi připadají neadekvátní. Podle mého názoru by měla být stanovena jasně daná pravidla, kde by si každý pracovník našel postupy a principy, jak se k dítěti má chovat. Každý pracovník může mít jiné měřítko toho, co je spravedlivé a co již překračuje pomyslnou hranici. Myslím, že pokud nemám stanovenou metodiku, nemohu zaručit, že se klientům dostává stejné péče, protože vše zůstává v režii svědomí konkrétního pracovníka. Každý pracovník může mít hranici vnímání dobra a zla posunutou.

Analýza plnění standardu č. 2: Dítě je zmocněno k účasti na procesu rozhodování

Druhý standard se zabývá zmocněním dítěte k účasti na rozhodování v procesu. Názory a přání dítěte by měly být respektovány. Je nutné zajistit a zprostředkovat dítěti informace, kterým bude rozumět. Porozumění by mělo být zajištěno odborně proškoleným personálem, který zná pravidla jednání s dítětem různých věkových skupin.

Při analýze druhého standardu jsem si pokládala otázku, zda je respektován názor dítěte, do jaké míry a zda pracovníci SPODů absolvovali školení o komunikaci s dětmi různého věku, aby byla zaručena profesionalita. Jako kategorie jsem si zvolila odpovědi ANO a NE u obou mnou zvolených otázek.

Ano, respektujeme názor dítěte: Všichni pracovníci SPOD se shodli, že se, pokud je to v jejich silách, snaží s respektovat názor dítěte. Existují samozřejmě situace, kdy to již nejde. Respektování názoru dítěte je podmíněno především věkem, životní situací dítěte a znalostí rodiny. Pracovníci mají na paměti, že respektování názoru dítěte je dáno zákonem 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí. Pokud je dítě schopno jasně formulovat svůj názor a názor není v rozporu s blahem jedince, snaží se pracovníci tomuto názoru vyhovět.

„Samozřejmě se respektují názory dítěte. Ale někdy samozřejmě musíme přihlídnout k věku dítěte, protože si rády vymýšlejí nebo zveličují věci. Nebo taky je to hodně těžké vytěžit z toho, co je.“ (R13)

„Když ti 16leté dítě řekne, že chce být u mámy a ne u táty, tak respektuješ názor dítěte. Jakmile to řekne šestileté dítě, tak už to plně nejde plnit.“ (R15)

„když mají zájem pěstouni a i hlavně dětem se líbí“ (R17)

„Záleží, kolik mu je let. I v zákoně je, že názor dítěte se bere, když je ve věku, kdy ho může sám zformulovat.“ (R6)

„Společně řešíme nějakou problémovou situaci a každý z těch účastníků má vlastně prostor k tomu, aby se vyjádřil k té situaci. Takže neberu to tak, že mám třeba jen informace od třídního učitele nebo od rodičů, ale i to dítě si k tomu vyslechnu, ptám se ho na jeho názor, na jeho stanovisko.“(R10)

„...a to dítě dostalo prostor, aby se vyjádřilo k tomu, co se teď řeší a taky, aby si ta holčička sama navrhla, jakým způsobem by ona chtěla tu situaci řešit. Co ona udělá proto, aby se situace zlepšila.“(R16)

„Názor určitě, určitě. Já jsem tady před deseti minutama měla pohovor, kdy mi to dítě řeklo, že mu maminka doma říká, když mi řekne tohle, že budeme věřit jí a jemu věřit nebudeme, protože je dítě. Tak jsem ho tady zrovna ujišťovala, že ho poslouchám, vnímám a jeho názory беру plně na vědomí.“(R2)

„Ted' zrovna je případ 14letý chlapec, tak tam je jasný, že má stanovený priority a jasně umí říct, co chce a co nechce.“(R19)

„Příklad, holčičky jsou vyzrálejší, ty už jsou schopný třeba ve druhý, ve třetí třídě opravdu říct, co si myslí.“(R16)

Ne, nerespektujeme názor dítěte: K nerespektování přání a názoru dítěte dochází jen v případech, kdy je názor dítěte v rozporu s jeho blahem. Opět záleží na věku dítěte. Nemá cenu se ptát na názor dítěte, které ještě samo neumí zformulovat své názory. Problémem je časté lhaní dětí i rodičů. Pracovníci SPOD pracují s rodinou většinou dlouhodobě, a proto znají jejich poměry a mohou určit, co je pro dítě nejlepším řešením.

„U soudu to je špatný, protože to je až tak 10leté dítě. Když ti 8, 7leté dítě řekne, já nechci být s tatínkem, já ho nenávidím, chci být s maminkou a maminka je nešťastná. Tak to má z maminky... ne že nechce být s tatínkem, ale má to nabulíkováný.“(R6)

„ale pokud je to dítě malinké, tak to nemá cenu, protože tam se ten názor dítěte opravdu bere, až když je větší.“(R14)

„Hodně rodičů lže, hodně dětí lže. Je na nás je znát a poznat, co je pravda a kdo kecá.“(R11)

„Ale pokud nám dítě vypráví, jak má doma všechno zakázané a potom zjistíte, že to má, protože má ve škole každý den poznámku, a protože nedělá doma nic jiného, než provokuje ty rodiče, tak pak je to těžký.“ (R4)

„Pokud si dítě přeje zůstat u matky a matka je nefunkční, alkoholička, drogy atd., tak potom nemůžu respektovat názor dítěte, protože mi jde o to, aby to dítě nebylo vystaveno nějakým nepříznivým vlivům.“ (R15)

„Ptát se pětiletého dítěte, jak to doma vypadá, jestli chce být s maminkou nebo s tatínkem, když mu táta koupí větší tatrovku, tak on se vyjádří, že chce být s tátou, je podle mě bezpředmětný.“ (R6)

Ano, absolvovali jsme kurzy o komunikaci s dětmi: Pracovníci SPOD ve většině absolvovali kurzy o komunikaci s dětmi. Svorně tvrdí, že kurzů je jim nabízeno každým rokem víc a víc, ale bohužel vzhledem k objemu práce nemají čas na ně chodit.

„Dělala jsem loni vysokou školu. V rámci vysoké školy jsme měli nějaké kurzy, ale jako takhle v rámci školení nebo tak, tak to asi 2 v rámci metod komunikace s dětským klientem.“ (R16)

„Upřímně řečeno, tady my si vybíráme spíše školení o komunikaci s většíma dětma, protože nám sem chodí větší děti. Je to ovlivněno klientelou. My máme málo malejch dětí.“ (R2)

„Určitě chodíme na různá školení, ať už se to týká komunikace s různými typy klientů, určitě jsem absolvovala i nějaké školení, které se týkalo komunikace kurátora pro mládež s dětmi.“ (R13)

„My máme hrozně moc školení. specifická práce s dětmi a adolescenty, partneři a rozchody, vzdělávání kurátorů... Máme toho strašně moc, je to fakt dobrý, protože to dělají lidi, který si prošli praxí a setká se tam spousta odborníků, že to není jenom jedná škála. takže má každej názor, vznikne diskuse, vždycky se něco dozvíte, jak zvládnout klienta v krizi, metody sociální práce, drogy... je toho moc...“ (R11)

„Určitě jsem nějaký kurzy absolvovala. My těch kurzů a školení máme hrozně moc. Myslím, že všichni tady je absolvovali. Nejenom já.“ (R14)

Ne, neabsolvovali jsme kurz o komunikaci s dětmi. Ano, ale kurz nebyl přínosem: Pouze jeden z respondentů odpověděl, že se nezúčastnil kurzu o komunikaci s dětmi. Několik pracovníků vyjádřilo své rozhořčení nad úrovní pořádaných kurzů. Pracovníci jsou zahlceni nabídkou školení, ale nemají čas těchto nabídek využít. Shodují se na tom, že kurzy by měly být vedeny odborníky s mnohaletou praxí. Teoretická východiska se nesetkávají s příznivým ohlasem.

„Jsou tady různé jiné, ale tohle nám nikdo nenabídnul.“ (R3)

„Moje osobní zkušenost je, že v poslední době mě dost těchto kurzů zklamalo.“ (R8)

„Jsou to kurzy vedené hodně po teoretický linii a do praxe maj hodně daleko. A jako stojí třeba 3500 a je to o ničem.“ (R2)

„No, když nám to zaměstnavatel zaplatí občas, tak jako jsme byli. Já mam teda třeba komunikaci s dětma, je to asi 4 roky, ale zase vy tam nekomunikujete s dětma. Vy tam dostáváte nějaký teoretický rady, který buď se využijou nebo se nevyžijou. A jako musím říct, že třeba mně vadí, když mě má někdo něco učit, tak by to měl bejt starej praktik. Jako prostě neberu to, že někdo vystuduje Oxford a je mu 22, ten člověk nikdy dítě neviděl.“ (R14)

Dílčí závěr a diskuse k plnění standardu č. 2

Pracovníci SPOD mají zákonem stanovenou povinnost respektovat názor a přání dítěte. Shodují se na respektování názoru dítěte, pokud je v souladu s jeho potřebami a směřuje k dosažení příznivého vývoje. Při posuzování názorů dětí musejí pracovníci přihlížet zejména k věku dítěte, k jeho schopnosti formulovat názor a ke znalosti rodiny. Podle mého názoru pracovníci s několikaletou zkušeností jsou schopni velmi dobře odhadnout, kdy je respektování názoru dítěte v jeho zájmu a kdy už není. Chybí zde opět jednotná metodika, která by podle mého názoru posloužila především mladším pracovníkům. Chybí jednotné ucelení norem chování při komunikaci s dítětem.

Co se týče absolvování kurzů o komunikaci s dětmi, shodují se pracovníci v názoru, že objem jim nabízených kurzů je opravdu široký. Na trhu lze nalézt školení a kurzy v podstatě na všechno a pracovníci si mohou vybrat podle svých zájmů. Problém spatřuji v přílišné pracovní vytíženosti, kdy několikadenní školení zbrzdí práci pracovníků,

která se v kancelářích shromažďuje. Názory se také rozcházejí v hodnocení kvality pořádaných kurzů. Pracovníci preferují kurzy, které jsou vedeny lidmi s dlouholetými praktickými zkušenostmi. Jako přínosné vidí kurzy zaměřené spíše na praktickou část než na teorii.

Podle mého názoru by mělo dojít ke sjednocení kurzů, které budou povinné pro všechny, kde by se např. diskutovalo o tom, jak má vypadat jednotná metodika práce s dítětem, praktické workshopy, kde by pracovníci měli možnost zkusit si zahrát scénky z běžné praxe a rozebrat si různé modely chování. Na tuto základní část by navazovala část druhá, což by mohly být kurzy dobrovolné, které by si každý pracovník vybíral podle svých zájmů.

Analýza standardu č. 3: Profesionální proces rozhodování zajišťuje nejlepší péči

Standard č. 3 se zabývá otázkou nejlepšího možného řešení situace dítěte, následně poté nejlepším umístěním dítěte v péči mimo domov. Je zde kladen důraz na profesionalitu celého procesu, spolupráci s externími odborníky a alternativní postupy vzhledem k potřebám dítěte.

V analýze tohoto standardu jsem si pokládala otázku spolupráce s externími odborníky a míru spokojenosti pracovníků SPOD s nabídkou sociálních služeb pro děti v jejich okolí kvůli možným alternativním řešením. Jako kategorii jsem zvolila spolupráci s odborníky a míru spokojenosti s nabízenými službami.

Spolupráce s odborníky: Pracovníci SPOD se shodují v tom, že spolupráce s odborníky je nutností, pokud chtějí svou práci brát zodpovědně. Během přijímacího pohovoru bývá většinou přítomen jeden pracovník SPOD. Někteří uvádějí, že přijímací pohovor dělají ve dvou lidech, ale je to spíše výjimečné.

„Určitě spolupracujeme. Hodně spolupracujeme se střediskem výchovné péče, at' už je to Slaná, Ústí nebo Děčín. Určitě spolupracujeme s pedagogicko-psychologickou poradnou, psychiatrií, školou. Se střediskem výchovné péče máme velmi dobrou spolupráci. S diagnostickými ústavy tam bych řekla, že taky dobré.“ (R2)

„Pokud je nějaký problém, tak samozřejmě se musíte kontaktovat víc. Měli jsme tady výchovný problémy, tak pak doporučíme výchovný vyšetření nebo i odborný lékaře.“ (R11)

„Spolupracujeme s psychiatry, s dětskými lékaři, můžeme se obrátit na psychology, spolupracujeme s centrem krizové intervence, které nabízí individuální terapii, skupinovou terapii. Mám probační úředníky, kteří nám pomáhají v tom směru, v té oblasti trestního řízení. Máme tu zařízení pro probaci a mediaci v justici.“ (R15)

„Tak naposledy třeba, co si vybavím, že jsem byla ve škole řešit problémy s docházkou a chováním jedné slečny, které byl přítomen výchovný poradce i třídní učitelka...“ (R16)

„Psycholog, je tam sociální pracovník, personál, tety dítěte, ty všichni sledují tu interakci mezi těma dětma a rodičema...“ (R17)

„Takže spolupracujeme s hodně odborníkama, snažíme se. Jsou to soudy, školy, lékaři, policie, probační služba, jejich programy, neziskovky, psycholog, psychiatr, záleží na problému. Určitě s nimi spolupracujeme, protože sami bychom to nezvládli. Potřebujeme komplexní informace ze všech zdrojů.“ (R19)

„Při jednání určitě přítomni nejsou. My můžeme jednat jenom se zákonnými zástupci dítěte, což jsou rodiče. Nám se ani nestává, že by přišel odborník a jako byl s námi.“ (R4).

„Odborníky na intervenci nemáme. Spíš si konzultujeme individuálně, že jdu za psychologem nebo za dětským lékařem, ale takhle ne, takhle to tady není.“ (R14)

„Supervizi nemáme. Vůbec, my všechno známe teoreticky. My všechno máme ze škol, ale ne my nemáme vůbec nic.“ (R6)

„Ale většinou si ty pohovory provádíme sami, jsou přítomny dvě pracovnice. Pracovnice jsou tam z toho důvodu, aby nebyl na dítě činěn nátlak, na který by si ty rodiče třeba později u toho soudu nějakým způsobem stěžovali.“ (R8)

Míra spokojenosti s nabízenými službami: Respondenti se shodují, že v Ústeckém kraji není dostatečně rozvinutá síť služeb pro rodinu a děti. Všichni spolupracují s odborníky, jako je např. psycholog, pedagogicko-psychologická poradna, středisko výchovné péče atd. Problémem je, že někteří odborníci nejsou k zastížení přímo v konkrétních lokalitách a cestování za nimi je pro rodinu finanční přítěží. Co se týče volnočasových aktivit, je situace ještě horší.

„Bohužel řada rodičů nemá na to, aby jezdili do Ústí. nemá na to ani finančně, ani časově, ani jinak. Takže nám to tady chybí.“(R4)

„Tak řekla bych, že máme možnost obrátit se na několik neziskových organizací, které nabízí sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Ať už to je Člověk v tísni, k tomu bych řekla, že docela často se s ním setkávám, nebo poradna pro mezilidské vztahy a dobrovolnické centrum. to jsou takové služby konkrétní a pro rodinu.“(R15)

„Ne, všechny jsou, je hrozně malá kapacita služeb.“(R13)

„Já nevím, jestli jako služba se dá považovat dětská psychiatrie. Ale ta je strašně potřebná a je tady jedna pani doktorka a na jedno má přesně 20 minut. A když jsem se k ní minulý týden objednávala na konzultaci, tak mě tam vmáčkla přesně na 20 minut. Musela jsem tam být ve 12:20, protože ona prostě nestíhá. SVPčko strašně nám tady chybí. Všeemožný aktivity, to, co by pro ty děti bylo zajímavý, když vezmu jenom zájmový, tak jsou placený a rodiče na to nemaj, protože u nás jsou především děti ze sociálně slabých rodin.“(R8)

„V Předlicích nemáš žádný nízkoprahový klub, kam by ty děti šly po škole, takže samozřejmě se budou flákat venku, dělají si party a rozebírají auta. V krásnáku jsou dvě nízkoprahová centra a v Mojžíři nevím, co tam je. Tam se stěhuje Člověk v tísni, ale nevím, co tam budou dělat. Prostě není tady nic pro ty děti a když to je, tak je to placené.“(R16)

„My tady využíváme pedagogicko–psychologickou poradnu. Tu jako poměrně hodně, zejména u menších dětí. U těch větších dětí využíváme etopedické středisko v Mostě tj. středisko výchovný péče, někdy i ústecký, ale to mostecký my máme radši. Máme s nima lepší zkušenost, musím říct. Potom máme speciálně pedagogický centrum v Bilině, takže to tam občas někdo jde.“(R14)

„Tady absolutně žádný sociální služby nejsou. V Ústí nad Labem, tady máš problém, když máš rodinu, se kterou potřebuješ pracovat jakoby častěji, tak já nevím, kam je mám poslat.“(R15)“

„Ale je jich tam málo a mají toho strašně moc. A hlavně všechny ty organizace se zaměřují na romský obyvatele. Ale co mám dělat, když mám maminku bílou?“(R18)

Dílčí závěr a diskuse k plnění standardu č. 3

Pracovníci SPOD v Ústeckém kraji provádějí přijímací pohovory většinou sami. Chybí zde další odborníci, kteří by byli přítomni v kanceláři při vstupním pohovoru. Profesionalita sociálních pracovníků je zaručena zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Pracovníci SPOD vyhledávají spolupráci s dalšími odborníky až v případě potřeby. Nejčastěji se jedná o psychology, psychiatry, učitele, lékaře apod. Ne v každém městě lze všechny tyto odborníky nalézt, proto za nimi musí rodina dojíždět. Toto dojíždění může být pro problémovou rodinu velmi finančně náročné a díky finanční náročnosti spolupráce často selhává.

Je nedostatek odborníků pro klienty i pro samostatné pracovníky SPOD. Respondenti neznají supervizi. Většinou funguje supervize s nadřízeným, ale chybí zde nezainteresovaný pracovník, který na SPOD docházel pravidelně cca jednou za měsíc a každý pracovník by s ním prošel supervizí. Díky tomuto je podle mého názoru řada pracovníků OSPOD vyhořelá, pracuje podle zaběhlých stereotypů a nevidí jiné možnosti řešení případů.

Pracovníci SPOD nejsou spokojeni s nabídkou sociálních služeb pro rodinu a děti v Ústeckém kraji. Hlavním problémem je nedostatečná kapacita služeb a jejich geografické rozmístění. Existují zde města, kde se podle respondentů práci s rodinou nevěnují skoro žádné neziskové organizace, např. Roudnice nad Labem. Problém je i v krajském městě Ústí nad Labem, kde fungují nízkoprahové kluby pod záštitou organizace Člověk v tísni, ale jejich lokace a kapacita opět není dostatečná. Jako problém vidím neexistenci Katalogu sociálních služeb pro Ústecký kraj, kde by klienti i pracovníci získali jasný přehled o nabídce služeb, které se jich týkají. Tento katalog by měl vzniknout v elektronické podobě do roku 2013 (www.kr-ustecky.cz). V příloze č. 4 uvádím seznam sociálně-zdravotních služeb v krajském městě Ústí nad Labem, který podle slov pracovníků není dostačující.

Pracovníci vyjadřují své obavy nad příchodem nového zákona o sociálně-právní ochraně dětí, který má vejít v platnost od roku 2012. V tomto zákoně by pracovníci OSPOD měli nakupovat sociální služby od neziskových organizací, ale na území Ústeckého kraje jich není dostatečný počet, a tudíž pracovníci mají oprávněnou obavu z toho, jak budou nový zákon naplňovat.

Analýza plnění standardů č. 4: O sourozence se pečuje společně

Obsah tohoto standardu je patrný již z jeho názvu. Jedná se o to, že pokud se umísťuje sourozenecká skupina mimo domov, musí se dbát na jejich společné umístění. Rozdělení sourozenců je možné pouze v případě, že by to vedlo k jejich dobru. Všechny zúčastněné strany pracují na tom, aby sourozenci zůstávali v kontaktu. Otázka k tomuto standardu je jasná. Dodržuje se umístění sourozenců společně? Jaké jsou důvody pro jejich rozdělení. Kategorie odpovědí jsou: Ano, Ne.

Ano, dodržujeme umístění sourozenců společně: Snaha o udržení sourozeneckých skupin je u pracovníků SPOD maximální. Musejí ale zohlednit věk dětí. Závěrečný verdikt o umístění dětí pronese diagnostický ústav. Pracovníci podávají návrh řešení. Bývá snaha umístit děti co nejbližší k původnímu bydlišti, aby nedocházelo k přetrhání vazeb.

„Umístění sourozenců, ano, dodržujeme.“ (R6)

„Já případ nemám, že bysme trhali sourozence. Já jsem měla asi štěstí, že jsem měla vždycky dva a dva se umístili do pěstounské rodiny.“ (R17)

„Dám příklad, jsou třeba 3 sourozenci, kteří žili v rodině spolu. Pro závadové chování, pro různé důvody, byly děti umístěné do dětského domova. Matka s otcem měli ještě další děti, které byly také umístěné. Tak ty miminka vyrůstala v kojeneckém ústavu spolu a pak byla předána do dětského domova společně.“ (R8)

„Bych se snažila, aby sourozenci byli umísťováni do zařízení společně. Takže z naší strany by určitě snaha o to byla, ale jak říkám, já tohle neovlivním. To je věc toho konkrétního diagnostáku“ (R6)

„Jo, my tohle nejsme schopný jakoby ovlivnit. Sourozenecký skupiny se vždycky zachovávají, pokud je to možné.“ (R3)

„Snažíme se sourozence udržet dohromady, ale jak říkám, závěrečné slovo má ten diagnostický ústav.“ (R18)

„Takže pokud tam není překážka věku, tak jdou vždycky spolu. To se snažej všichni v tomhle vyjít vstříc.“ (R6)

„Já mam 4 roky mám umístěný 4 sourozence v DD, pátá holčina byla na útěku, teď jí chytli, dali do diagnostáku v Hodkovičkách, protože jí je 16 a dali jí do DD v Duchcově ke svým sourozencům. Takže tam to dodrželi.“ (R14)

„Ale když je dítě blížící se třem letům, tak nám diagnosták třeba vychází vstříc a nerozdělí tu sourozeneckou skupinu.“ (R4)

Ne, sourozenci jsou rozdělováni: Rozdělení sourozeneckých skupin je spíše výjimkou, ale může nastat situace, kdy se tak stane. Jedná se především o případy, kdy je mezi dětmi velký věkový rozdíl, tudíž jsou posílány do různých diagnostických ústavů a ty je poté posílají dál. Druhým problémem je kapacita zařízení či náhradní rodinné péče. Pokud máme sourozeneckou skupinu o více jak třech dětech, může nastat se společným umístěním problém.

„...celkem pět dětí se neumístí do pěstounské péče, tak tam je možnost děti roztrhnout, ale to je věc kraje.“ (R1)

„Sourozence vždycky umísťujeme, musí to bejt, akorát když je jednomu do 15 let a jednomu přes 15, tak pak do 15 jdou do Liberce a přes 15 je musíme rozdělit.“ (R10)

„Není to možný pouze, když je tam miminko.“ (R15)

„...ale pokud je to třeba novorozenec, jedno dítě 17 a jedno dítě 8, tam to jinak nejde.“ (R14)

„Síť těch zařízení je nějak nastavená. Děti s povinnou školní docházkou jdou do diagnostickýho ústavu do Liberce, děti se splněnou školní docházkou jsou kluci Lublaňská, holky Hodkovičky a děti do tří let kojeneckej ústav v Mostě.“ (R4)

Dílčí závěr a diskuse k plnění standardu č. 4

Snaha o udržení sourozeneckých skupin pohromadě je maximální. Pracovníci se snaží o to, aby byly děti umístěny co nejbližší k původnímu domovu. Determinujícími faktory může být věk, pohlaví dítěte, či rozdílné problémy. Pokud má jeden ze sourozenců výrazné výchovné problémy, nemůže být umístěn např. do běžného dětského domova.

Při rozdělování sourozenců má poslední slovo diagnostický ústav. Děti z Ústeckého kraje, které nemají dokončenou povinnou školní docházku, jsou posílány do Diagnostického ústavu v Liberci. Chlapci se splněnou školní docházkou jsou posíláni do Diagnostického ústavu v Praze – Lublaňská a dívky s ukončenou povinnou školní docházkou jsou posílány na diagnózu do Diagnostického ústavu v Praze 4 – Hodkovičkách. Pokud se jedná o dítě do 3 let věku, je posláno do kojeneckého ústavu, který sídlí v Mostě. Diagnostický ústav určuje, do jakého zařízení děti půjdou. Problémem může být kapacita zařízení. Pokud je sourozenecká skupina velká, může dojít k jejímu rozdělení. Při hledání náhradních rodičů (pěstouni, adopce) se klade důraz na společné umístění.

Analýza plnění standardu č. 5: Přechod do nového domova je dobře připraven a citlivě realizován

Standard číslo 5 se zaměřuje na přípravu dítěte na přechod do nového domova. Přechod by měl být postupný a co nejméně narušovat běžný režim dítěte. Hlavním účelem je zajištění blaha dítěte a všech zúčastněných stran. Pečovatel nebo pečovatelská organizace musí být připravena na příchod dítěte. Dítě má mít možnost seznámit se s novým prostředím. Zvolila jsem k tomuto standardu tři základní otázky. První otázka se týkala formy náhradní péče pro děti mimo domov, která je v dané lokalitě nejvíce využívána. Druhá a třetí otázka se týkají přípravy dítěte na přechod do nového domova a možnosti dítěte vybrat si, kam půjde. Podle těchto otázek jsem stanovila i kategorie odpovědí na formu péče a následně na náhradní rodinnou péči v porovnání s ústavní výchovou a mírou angažovanosti dítěte na výběru zařízení.

Forma náhradní péče: Moji respondenti se shodují na tom, že pro děti jsou lepší různé formy náhradní rodinné péče, jako adopce a pěstounství, než ústavní výchova. Problém je s nedostatkem uchazečů o pěstounství a s jejich vysokými nároky na dítě. Pěstouni mají většinou jasné představy o tom, jak má dítě vypadat. Ideálně čím mladší, tím lepší a ideálně čím světlejší, tím lepší. U adoptivních rodičů můžeme tento jev pozorovat naprosto jasně. Žadatelé o adopci mají jasné stanovené požadavky na dítě, a proto zůstává tolik dětí stále v péči ústavů. V Ústeckém kraji převažuje ústavní výchova v dětských domovech. Pracovníci se snaží, aby dítě zůstalo v rodině, nebo alespoň v příbuzenské péči. Pokud se nikdo nenajde, vyhrává ústavní výchova, neboť pěstounů a žadatelů o pěstounskou péči není mnoho.

„Nejsou v adopci, protože jsou staršího věku děti a do osvojení chtějí miminka ideálně dvouměsíční a tak maximálně do dvou let. To je moje praxe. Nejstarší dítě bylo dvouletý. Jinak jakmile jsou starší děti, tak už přichází v úvahu pěstounská péče.“ (R1)

„Takhle my preferujeme to, aby dítě bylo umístěný do rodiny, když ne biologický, tak alespoň příbuzenský, takže se hledá vždycky osoba, která by mohla a byla schopná o to dítě pečovat. Pokud se nenajde, tak se dítě umísťuje do dětského domova nebo do Klokánku.“ (R16)

„Je poměrně dost volných dětí, ale žadatelů o pěstounskou péči je málo.“ (R17)

„Když to vezmu z pohledu našich statistik tady Teplic, tak v ústavní výchově máme asi 320 dětí, v pěstounský péči máme asi 90 dětí, v péči jiné osoby než rodiče asi kolem 300. Tam je to tak nastejno s tou ústavkou a to je všechno. Takže já bych řekla, že zhruba nastejno jsou ty děti v péči jiný osoby než rodiče, většinou jsou příbuzní, jo? A ta ústavní, ono pěstounek je míň. Ono moc pěstounů není. Oni o to docela ty lidi ztrácej zájem.“ (R14)

„Pěstounská je určitě lepší než ústavní, ale je velmi malý počet zájemců o pěstounskou péči. My sledujeme všechny děti, které jsou v ústavní péči. Jsou tam většinou na základě předběžného opatření, podává se návrh na ústavní péči, jakmile je rozsudek o ústavní péči, my můžeme to dítě nahlásit do náhradní rodinné péče. To děláme v okamžiku, kdy je to možné. Takže ty děti v ústavní části jsou ohlášeny do registru náhradní rodinné péče, ale tam bohužel už nic neovlivníme, protože ta můžou přidělit děti jenom k žadatelům a pokud žadatelé o pěstounskou péči nejsou, tak děti v ústavu zůstávají. Funguje to tak, pokud je dítě právně volné, tak se nahlásí do toho registru.“ (R18)

„Problém je, když je dítě větší, starší. Každý má představu, že chce dítě malé. Právně volné chtějí většinou do osvojení, chtějí malé děti, chtějí bílé děti.“ (R17)

„Neumístitelný se u nás hodně často a hodně pěkně umísťují do skandinávských zemí nebo na Island. Nevím, jsou tam nějaký menší předsudky.“ (R9)

Pěstounská péče/adopce: V rámci pěstounské péče probíhá seznamování s novým prostředím velmi pozvolna a podle mého názoru má dítě dostatek času se s pěstouny seznámit. Spojení mezi pěstouny a dítětem začíná na krajském úřadě. Úřad vytipuje vhodné pěstouny pro dítě a ti se poté mohou jet na dítě podívat do ústavního zařízení.

Mohou ho několikrát navštívit a poté si ho vzít k sobě na víkend. Po celou dobu sledují vzájemnou interakci odborníci. Je brán ohledem na sympatie dítěte k pěstounům. Myslím, že přechod dítěte do pěstounské péče je připravován citlivým způsobem a dítě má možnost vyjádřit svůj názor.

Při vyřizování adopce nemá dítě většinou možnost seznámit se s novým prostředím. Většinou se jedná o velmi malé děti, kojence apod. Pokud by se jednalo o dítě větší, myslím, že u této formy náhradní rodinné péče by mělo mít možnost seznámit se s novým domovem. Bohužel adopce větších dětí je u nás stále tabu.

„To znamená, jestliže jsou vlastně budoucí pěstouni a mají zájem o nějaké dítě, které jim bylo vytipováno krajským úřadem, jedou se na něj podívat do dětského domova. Tam mají možnost do 30 dnů říci, ano to dítě si vezmeme, líbí se nám a chceme ho.“ (R17)

„A v praxi se to provádí tak, že ty budoucí pěstouni přijedou do DD, tam se seznámí s dítětem na území DD. A domluví si nějaké návštěvy s tou sociální pracovnící toho zařízení. Jedou třeba 2x 3x za ní než si zažádají o pobyt na víkend na hostitelskou péči.“ (R1)

„Tak v podstatě seznámit se, no u tý předadopční péče se jedná o velmi malé děti. Probíhá to tak, že ty potencionální rodiče přijedou do kojeneckého ústavu a seznámí se s dítětem. V tom kojeneckém ústavu je apartmán, kde mají možnost ti rodiče přespat, takže pokud nejdříve přijedou na nějaký odpoledne a pokud všechno probíhá dobře a dítě by s nima chtělo pobývat přes noc, tak je to hned.“ (R9)

Ústavní výchova: Při nařízení ústavní výchovy si děti v žádném případě nemohou vybírat, kam půjdou. Diagnostický ústav jasně určí zařízení, kam dítě půjde. Seznamování dítěte s novým prostředím probíhá ve spolupráci s pracovníky SPOD, kteří mají většinou k dispozici fotografie zařízení, nebo alespoň znají prostředí ústavů, tak mohou dítěti zprostředkovat popis ústní formou. Někteří pracovníci SPOD praktikují to, že se jdou s dítětem do ústavu podívat, aby vidělo, co ho čeká, pokud nezmění své chování. Několik respondentů tvrdilo, že se jim tato metoda osvědčila. Toto se praktikuje spíše ve spolupráci s kurátory pro děti a mládež, kdy je dítě umístěováno kvůli špatnému chování.

„Když mám pocit, že to dítě by tam mohlo sklouznout, tak požádám o dobrovolný pobyt v Praze v diagnostáku, což je vlastně na 6 týdnů. Pokud maj místo, tak mi je tam vezmou a to dítě má naprosto fantastickou možnost zjistit, kam se dostane, pokud toho nenechá. Je to naprosto fantastická věc a docela mi funguje. Ale zase je to podle kapacity.“(R7)

„Ten mlad'och už ví, co by ho čekalo, tak dá pokoj. Takže já toto považuju za velice dobrou věc, ale s malou kapacitou.“(R2)

„A v Praze se nám stalo, že třeba se domluvílo, že rodiče se s dítětem půjdou podívat do tohoto ústavu, aby to dítě vůbec vědělo o co jde. Spíše aby si třeba to dítě si řeklo, sem se opravdu dostat nechci a už musím na druhou stranu změnit to svoje chování.“(R5)

„Potom samozřejmě ty kurátorský děti jsou na to připravovány dlouhodobě.Průser k průseru. Se tady s nima mluví a moc dobře vědí, že jestli bude ještě jeden, tak si našláply směrem k ústavu. Tam snad není ani příprava na změnu bydliště, ale varování na změnu bydliště.“(R10)

„Ale předtím nástupem na základě rozhodnutí o ústavní nebo ochranné výchově tak vlastně s tím dítětem řešíme tady, jak to tam vypadá, jaký tam je režim. Máme k dispozici třeba i fotografie, takže se s ním o tom bavíme. Bavíme se s ním o tom, jaká tam bude mít práva, jaké tam bude mít povinnosti, že bude moci být v kontaktu s rodinou atd.“(R13)

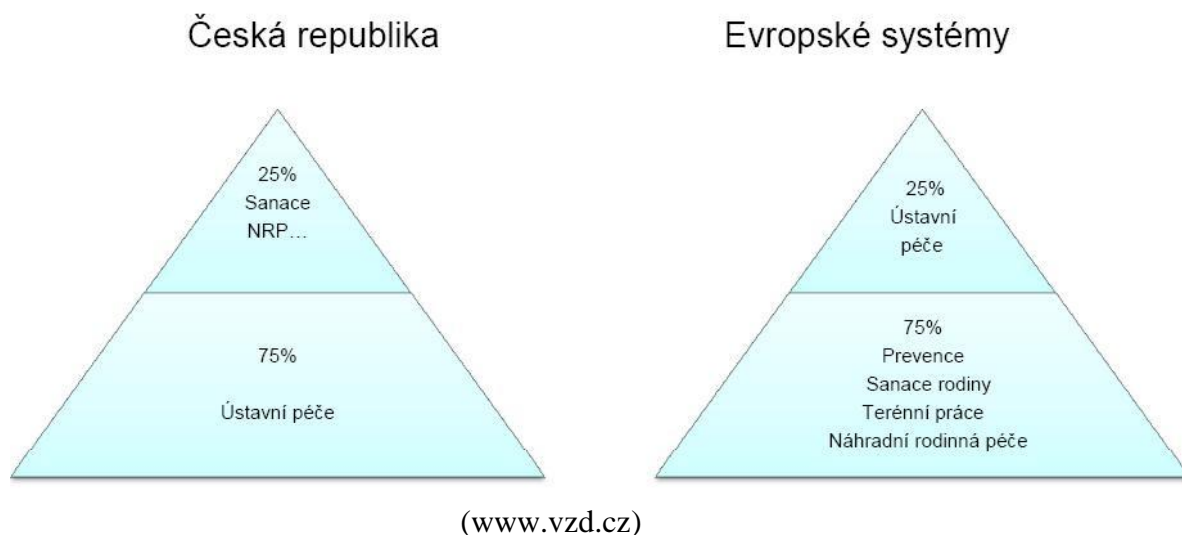
„Tak pokud bylo to dítě umístováno na základě předběžného opatření tzn. do 24 hodin od podání návrhu soudu, tak to dítě okamžitě je odebráno z rodiny a je zajištěn jeho odvoz do diagnostického ústavu, tudíž nemá možnost se tam předem jet podívat, ale když vlastně my tam to dítě spolu se soudními vykonavateli doprovázíme, tak potom tam se snažíme dobu s ním setrvat, aby se seznámilo se sociálním pracovníkem, psychologem, který ho dostane do péče a ten ho poté následně provází tím zařízením, takže toho se také můžeme účastnit.“(R15)

„Tak umístujeme do Klokánku, i to se nám stalo. Tak tam chodíme, protože to máme tady, tak jim to jdeme ukázat. Aby se seznámili s pani vedoucí, s tetama. Ale říkám, to je když se to dítě dostane k nám, ale cítíme, že ten problém je spíš v rodině.“(R4)

Dílčí závěr a diskuse k plnění standardu č. 5

Česká republika je neblaze proslulá vysokým počtem dětí umístovaných do ústavní výchovy. „Česko dlouhodobě „vede“ v číslech ilustrující počet dětí v ústavech“ (www.llp.cz).

Pracovníci SPOD se shodují v názoru, že pro děti v péči mimo domov je nejlepším řešením náhradní rodinná péče. Problémem je nedostačující počet pěstounů.

Dítě ve většině případů nemá možnost seznámit se s novým prostředím, opět záleží na konkrétním případě a na konkrétní situaci. Pokud se jedná o náhradní rodinnou péči, funguje seznámení dítěte s novým prostředím velmi dobře. Pěstounům či adoptivním rodičům jsou vytipovány děti krajským úřadem. Náhradní rodiče mají možnost pobývat určitou dobu s dítětem v ústavu, následuje krátký pobyt v jejich domácím prostředí. Pokud zavládne pozitivní naladění na obou stranách, tj. na straně náhradních rodičů i na straně dítěte, následuje vyřízení formalit a dítě odchází z ústavu do náhradní rodinné péče.

Jiná situace nastává při nařízení ústavní výchovy. Pokud se jedná o předběžné opatření, kdy je dítě do 24 hodin odvezeno, nemá žádnou možnost se seznámit s novým prostředím. Což je logické. Předběžná opatření se realizují u dětí, které jsou ohrožené na životě. Musí se provést rychle v zájmu dítěte. Při nařizování ústavní výchovy se diagnostické ústavy podle slov mým respondentů snaží umístit děti co nejblíže k jejich původní rodině. Dítě si samo nemůže zvolit, do kterého ústavu by chtělo jít. Svou roli zde

hraje opět kapacita ústavních zařízení, kdy jsou děti posílány tam, kde mají v danou chvíli volno. Při nástupu do dětského domova nebo do výchovného ústavu jsou přítomni pracovníci ústavu a pracovník SPOD. Pracovník SPOD zde plní kontrolní funkci. V praxi to funguje tak, že pracovníci dětského domova se dítěti představí, provedou ho po objektu, seznámí ho s jeho právy a povinnostmi. Vše se nese v přátelském duchu. SPOD pouze kontroluje, zda přijímání do nového bydliště neporušuje zájem dítěte. Pokud by mělo dítě pocit porušování svých práv, má možnost se opět obrátit na pracovníky SPOD.

Analýza plnění standardu č. 6: Péče mimo domov se řídí individuálním plánem péče

Standard č. 6 se zabývá individuálním plánem péče o děti mimo domov. Tento plán má být vytvořen během začátku procesu spolupráce s dítětem a následně realizován. Individuální plán péče stanovuje cíle dítěte. Cíle jsou písemným vyjádřením dohody mezi pracovníkem SPOD a dítětem. U mých respondentů jsem si kladla otázku, zda mají zavedené individuální plány péče, zda si vedou dokumentaci a jak často ji aktualizují. Zvolila jsem si kategorii dokumentace obecně a následně poté individuální plán.

Dokumentace: Pracovníci SPOD mají zákonnou povinnost si vést dokumentaci o dětech. Je dána povinnost vést si dokumentaci o dětech Om (o mládeži). Spisová dokumentace je zakládána pro každé dítě, se kterým pracovníci SPOD pracují. Spisová dokumentace obsahuje důležité údaje o rodičích a dětech samotných. Jedná se především o sociální záznam, který uvádím v příloze č. 5 a který obsahuje základní údaje o rodině, a dále průběžný záznam, kam se zaznamenávají průběhy intervencí. Pracovníci SPOD jsou vázáni mlčenlivostí. Spisová dokumentace smí být použita u soudu.

„Samozřejmě, že si vedeme dokumentaci na všechno. Individuální plán si nevedu.“(R20).

„K aktualizaci. To je totéž. Pokud mi sem to dítě chodí každých 14 dnů, tak každých 14 dnů a poté vyhodnotíme, pokud mi chodí jednou za měsíc, tak jednou za měsíc. Prostě podle toho, jak to dítě často dochází.“(R11)

„Každý spis vedeme tak, že máme základní údaje o rodičích a o dětech, a potom si vedeme tyhle průběžné listy. To je vlastně něco jako individuální plán, jenom my tomu tak neříkáme. Není tam ten cíl.“(R8)

„Tak to je ze zákona. To je spisová dokumentace Om (ochrana mládeže), spisová dokumentace Nom, to jsou z jiných okresů, který tady nemají trvalý bydliště.“ (R18)

„IP nemáme, my je nemáme povinné, děláme si průběžáky. Všechno co se stane, tak se zapisuje do průběžného záznamu. Všechno, co se stane, tak je to, okamžitě aktualizované, když je něco nového, cokoli, někdo zatelefonuje a řekne, byla mě navštívit matka, tak si to hned zapíšu.“ (R4)

Individuální plán péče o děti mimo domov: Pracovníci až na jednu výjimku shodně odpověděli, že individuální plány péče o děti mimo domov si zatím nevedou. Nemají zákonnou povinnost si je vést. Na druhou stranu se shodují na tom, že každý pracovník si musí vést něco podobného individuálnímu plánu ve své hlavě. Každý si před intervencí musí zmapovat situaci dítěte a ví, čeho chce dosáhnout, kam dítě směřovat. Zatím má individuální plán u pracovníků SPOD v Ústeckém kraji pouze formu myšlenky.

„Individuální plán rozhodně ne. Nemáme to zákonem stanovený.“ (R4)

„Tak individuální plány jo, začali jsme je využívat. Nevyužíváme je zatím u každého případu, ale spíš u takových, kde ta spolupráce vypadá, že bude dlouhodobějšího charakteru. Takže zpočátku se domluvíme s dítětem a jeho zákonnými zástupci, čeho by chtěli dosáhnout. Vlastně sepisujeme takový individuální plán práce. Kde si vytyčíme nějaké cíle, za jakých podmínek se budou plnit a stanovíme si tam i lhůty, do kdy se ten úkol musí splnit.“ (R16)

„Že bysme si je přímo připravovali, tak to NE. Návštěvu od návštěvy si tam dáváme body s dětma, na kterých se domluvíme, ale že bysme si připravovali na půl roku nějaký plán, tak to ne.“ (R14)

„Něco na ten způsob tu funguje, ale ono asi těžko u těchle dětí, u těchle případů si nemůžete dát cíl. To je vlastně věc, kterou vedete odmala do 18. Takže dejte si tam cíl.“ (R13)

„V podstatě individuální plán je teď horká, žhavá novinka, ale ve své podstatě si ho každé dítě dělá, jen si ho nedělá písemně. Protože individuální plán na výchovu a výživu je prostě nesmysl, ale individuální plán u týraného dítěte si stejně každé dítě dělá.“ (R13)

musí udělat. Musel si ho udělat aspoň bodama, škola, policie, doktorka, šetření v rodině. Takže v podstatě ano, u těch složitých případů.“(R4)

„U těch složitých případů ho vidím jako dobře, abyste něco neopomněla. Ale jako já nevím, jakou budou mít představu naši zákonodárci o individuálním plánu, já bych ho viděla jako stručnej a jasnej.“(R11)

„To jako až budu mít těch případů 20 na rok, ježiš,to se budou dělat individuální plány. Ale teď jich máme kolem 80 měsíčně se všim všudy, tak ono se toho moc jako nedá. Tady pracujou lidi fakt jako ve stresu. To není tak jednoduchý.“(R7)

Dílčí závěr a diskuse plnění standardu č. 6

Všichni pracovníci SPOD jsou povinni vést si dokumentaci o dětech. Tato povinnost je ukotvena v zákoně 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Podle §55 tohoto zákona obsahuje spisová dokumentace zejména osobní údaje dětí, jejich rodičů, údaje o výchovných poměrech těchto dětí, záznamy o výsledcích šetření v rodině, záznamy o jednání s rodiči nebo jinými osobami, kopie podání soudům a jiným státním orgánům, písemná vyhotovení rozhodnutí soudů, orgánů činných v trestním řízení a správních orgánů.

Pracovníci SPOD si ve více než 90% nevedou individuální plány péče o děti mimo domov. Zatím nemají tuto povinnost. Většina z nich vyjádřila obavu nad tím, co přinese novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí, kde by psaní individuálního plánu mělo být povinností. Shodně tvrdí, že na další administrativu jim nezbývá čas. Každý pracovník si při dlouhodobé práci s dítětem musí stanovit „body“ sám pro sebe, čeho chce s dítětem dosáhnout, jaký je jejich cíl. Tyto myšlenky jsou základem individuálního plánu, jen nejsou v písemné podobě. Standard č. 6 se zaměřuje ještě na aktualizaci dokumentace. Myslím, že aktualizace funguje výborně díky průběžným záznamům, které se pracovníci vedou o dětech. Po každém kontaktu s dítětem si pracovníci zapíší průběh intervence, aby na ni mohli při příštím setkání navázat.

8. Analýza plnění standardů z oblasti 2

Analýza plnění standardu č. 7: Umístění dítěte vyhovuje jeho potřebám, životní situaci a původnímu sociálnímu prostředí

Charakteristikou standardu č. 7 je, že dítě vyrůstá v kompletním, podpůrném, ochranném a starostlivém prostředí. V novém domově má možnost vybudovat si stabilní vztah s pečovatelem a na druhé straně udržovat kontakt se svým původním sociálním prostředím. V analýze tohoto standardu jsem se ptala, zda pracovníci SPOD zůstávají v kontaktu s dětmi po umístění, aby mohli kontrolovat naplňování jejich životních potřeb, a zda jsou tyto potřeby v zařízeních podle jejich názoru naplňovány. Kategorii je kontakt a potřeby.

Kontakt: Pracovníci SPOD zůstávají s dítětem v kontaktu i po umístění do péče mimo domov. Pokud se jedná o ústavní péči, mají povinnost minimálně jednou za tři měsíce navštívit dítě v zařízení a stejně tak jednou za tři měsíce kontaktovat biologickou rodinu. Pokud se jedná o náhradní rodinnou péči, probíhá u pěstounů taktéž pravidelná kontrola. Při nezrušitelném osvojení probíhá kontrola pouze v počátcích vztahu, kdy se teprve utužuje vztah mezi dětmi a jejich novými rodiči. Když je dítě nezrušitelně osvojené, vyřazují ho pracovníci SPOD ze svého registru a je již na uvážení rodičů, zda se budou s pracovníky kontaktovat či nikoli.

„Tak já se s nimi setkávám, mám to štěstí a jako oni si sem ke mně sami hlásí. Jezdí za mnou z přilehlých spádových oblastí. Jedna paní mi vždycky přiveze dceru ukázat, jak vyrostla a jaká je z ní slečna. To mám teda velikou radost, když ty dětičky vidím. Jsem je viděla jako miminka a oni jsou teď 6letý a půjdou do první třídy. To mě dojímá, takže zůstávám“ (R1)

„Ve chvíli, kdy to dítě je v rodině 3 měsíce, tak můžou ty rodiče požádat o adopci, to znamená, že v tom období, kdy to dítě je v rodině, tak samozřejmě je navštíveno.“ (R20)

„Tak my udržujeme kontakt s dítětem i s rodiči, protože máme zákonnou povinnost to dítě minimálně jednou za 3 měsíce navštívit.“ (R4)

„Vlastně ty kontroly ústavních výchov se jezdí jednou za tři měsíce, stejně tak se jednou za tři měsíce musí navštívit rodiče toho dítěte. Stejně tak se musí jednou za šest

měsíců udělat dohled. A v zákoně je jednou za šest měsíců, ale myslí se tím maximálně.(R14)

„Co se týče pěstounské péče, tak ty návštěvy jsou stejné, pravidelně 2krát do roka se dotazovat školy a lékaře a navštěvovat. První dvě návštěvy jsou do třech měsíců, další návštěvy jsou po 6 měsících, ovšem když cítíte, že všechno není v pořádku, tak ty návštěvy jsou pravidelnější.“(R12)

„. Ano. Nejenom v kontrole, my je pouštíme na prázdniny, pouštíme je na víkendový pobyty, takže třeba v době prázdnin s nima mluvíme, musej se nám sem chodit hlásit, chodíme se dívat k matce atd.“(R18)

„Když je to problémový dítě, tak mě nezajímá, protože vim, že ta rodina je normální, funkční, tak nebudu chodit kontrolovat, jestli má co jíst. Tam není problém tenhle, tam je problém, aby nekrad. Když je to dítě, který bylo odebraný, protože málem umřeli hlady, tak tam chodíme o těch prázdninách sledovat, jak to tam vypadá, takže určitě jsme s nima v kontaktu.“(R15)

Naplňování potřeb: Shoda panuje v tom, že ústavní výchova naplňuje všechny potřeby dítěte až na jednu, která je velmi zásadní. Dítě se tam nenaučí lásce. I když se tety budou snažit sebevíc, vlastní rodinu nejsou schopny nahradit. Lepší situace je u pěstounských rodin, kde žije dítě v menší jednotce, která je svou strukturou jako běžná rodina, ale pořád dítě ví, že tohle jeho rodiče nejsou. Nejlepší naplnění potřeb pozorují pracovníci při adopci dětí, což je opět jasné. Noví rodiče touží po dítěti a v drtivé většině případů se mu budou snažit dát úplně vše.

„Péče je v pohodě u prarodičů. Většinou mám pěstounskou péči prarodiče, mám tady asi 2 případy, kdy je pěstounská péče cizí a tam teda funguje taky dobře. Protože ty děti, které jsou z dětského domova, tak ty děti vlastně strašně rychle přimknou k té nové rodině. Protože oni si uvědomují, že někam patří, že mají svoje zázemí.“(R1)

„Podle mě se o děti v dětském domově starají dobře, ale není to ono. I když oni se o děti velmi dobře starají. Ale jestliže má jedna teta šest až osm dětí, tak já si myslím, že to dítě chce mít toho člověka pro sebe. Chce mít svojí náhradní mámu a tátu pro sebe.“(R17)

„Já je navštěvuji v rodině. Samozřejmě si žádám tak jednou za rok zprávu ze školy, jaký je jejich prospěch a i někdy, když mám podezření, tak si vyžádám zprávu u lékařky.“ (R16)

„Pokud je to v rodině, tak kontrolujeme, jestli ta rodina si plní, to co má vůči dítěti. Jestli mu věnuje dostatečnou péči, jestli je to dítě spokojený. Vždycky mluvíme především s tím dítětem.“ (R12).

„Pokud je to ústavní zařízení, tam se zajímáme se o to, jestli se k němu dospělí chovají tak, jak mají, jestli tam má zajištěná svoje práva, jestli neexistuje šikana, což se u nás zase dost často stává. Takže spíš v tomhle smysl. V těch výchovňákách je šikana dost častá. Takže vždycky než dítě umístíme, vždycky ho upozorníme, že pokud by se mu tam něco dělo, vždycky má možnost se nám ozvat, zatelefonovat, ústav mu to umožní.“ (R7)

Dílčí závěr a diskuse analýzy standardu č. 7

Tento standard se zabývá naplňováním potřeb dětí. „Maslow předpokládal, že existuje hierarchie potřeb ke složitějším motivům, které se stávají důležitými pouze tehdy, když jsou uspokojeny základní potřeby. Potřeby na jedné úrovni musí být alespoň částečně uspokojeny dříve, než se potřeby na následující úrovni stanou důležitými determinantami jednání“ (Atkinson, 2003:471). Nejníže jsou položeny fyziologické potřeby, jako je hlad, žízeň. Tyto potřeby musí být naplněny ze všeho nejdřív. Pokud nejsou, nelze naplňovat potřeby další. Nad nimi jsou potřeby bezpečí, následují potřeby sounáležitosti, potřeby uznání, kognitivní potřeby, estetické potřeby, potřeby seberealizace jsou na samém vrcholu pyramidy. Pracovníci SPOD se shodují, že potřeby fyziologické a potřeby bezpečí jsou v péči mimo domov většinou naplněny. U vyšších stupňů je naplňování velmi individuální. Každopádně kontrola dětí a jejich spokojenosti v ústavech probíhá pravidelně v zákonem stanovených lhůtách. Dítě má vždy možnost se obrátit na pracovníky SPOD, pokud by se necítilo dobře, bylo by šikanováno apod.

Analýza standardu č. 8: Dítě udržuje kontakt se svou biologickou rodinou

Standard č. 8 deklaruje nutnost udržování vztahu dítěte a jeho biologické rodiny, pokud je to v jeho zájmu. Moje otázka je zcela zřejmá. Jak dosáhnete toho, aby bylo dítě v kontaktu se svou biologickou rodinou? Zvolila jsem si kategorii „ano, udržujeme kontakt“ a druhou „ne, nelze.“

Ano, kontakt je udržován: Pracovníci SPOD se snaží, aby dítě udrželo kontakt se svou biologickou rodinou, protože si jsou vědomi toho, že rodinná péče je ve většině případů pro rozvoj dítěte lepší než péče jiných osob. Hodně zde záleží na motivovanosti rodiny a jejich ochotě spolupracovat.

„Samozřejmě my bychom rády jako sociální pracovnice pracovaly s biologickou rodinou. To je smysl naší práce, pracovat s dítětem a rodinou.“ (R4)

„Většina mých klientů se vrací do své původní rodiny, takže ty vztahy jsou zachovány a ta rodina potom funguje dál nějakým způsobem.“ (R16)

„Ty rodiče nemají často absolutně žádný zájem. Tam prostě existuje to, že ty rodiče oslovujete, voláte jim, zveťe je, oni nemají zájem.“ (R11)

„Jakmile si rodiče uspořádají podmínky, prvořadý je, aby dítě bylo v rodině.“ (R8)

„S rodinou ano, pokud víme, kde ty rodiče jsou. Já zase nejsem detektivní kancelář, abych naháněla matku v Předlicích, když je bůhví kde. Snažíme se s rodinou spolupracovat.“ (R15)

„Rodiče mají možnost s dítětem být v kontaktu telefonicky a písemně, mohou za tím dítětem na návštěvu a dítě může jezdit k nim do rodiny pokud teda splní podmínky pro udělení dovolenky. A my se snažíme přimět jak to dítě, tak rodiče, aby si vyřešily ty problémy, dítě aby zlepšilo to svoje chování, aby se mohlo vrátit do té rodiny zpátky.“ (R19)

„My stojíme na straně dítěte a prvořadý je, aby to dítě bylo v rodině.“ (R20)

„Snažila jsem se s jednou matkou alkoholičkou pracovat, ona šla k soudu a chtěla dítě zpátky, soudkyně jí řekla, že dítě už nikdy nedostane, protože je velmi silná alkoholička. Matka se složila, nemá kde bydlet, ona je teď naprosto ale totálně na dně. Už to vzdala, já jsem se s ní snažila, já jsem věděla, že to nebude jednoduchý.“ (R15)

„Kolegyně vždycky říká, teď to řeknu ošklivě, blbá matka je lepší než žádná matka. Takže prostě hele, čím víc bude odstrčený a dítě nebude mít kontakt s tou matkou, tím víc jí budete milovat a většinou to tak je.“(R14)

„Já teda musím říct, že za poslední dobu se mi podařilo vrátit do rodiny dvě děti a to ještě před dovršením zletilosti. Ale je to, řekla bych, hodně individuální. Některé děti nastoupí do ústavu a začnou se potom dopouštět útěků a tam potom je to těžký obhájit ten návrat nebo zrušení té ústavní výchovy u soudu. Takže snaha je, ale záleží samozřejmě na tom dítěti, jakým způsobem k tomu přistoupí, Pokud plní pravidla a je vidět změna chování, tak se snažíme o to, aby soud ústavní výchovu zrušil nebo aby třeba alespoň ústav propustil to dítě domů na nějakou delší dobu s tím, že to dítě třeba nastoupí do školy a vyzkouší si, jestli je schopno být v té své rodině a fungovat.“(R15)

„...ale většinou pokud má ta rodina zájem, tak vždycky, protože každý 3 měsíce s nima mluvíme, každej tejdenn povolujeme pobyt dítěte do rodiny.“(R11)

„V každém případě motivujeme ty rodiče, aby si děti vzali domů. Protože v každém typu zařízení mohou děti jezdit domů každých 14 dní. Takže soustavně, pokud jsou rodiče, kteří je nechtějí, tak je přesvědčujeme, že je to potřeba.“(R4)

Ne, kontakt udržet nelze: Záporná odpověď zaznívala v kontextu toho, že se pracovníci snaží s rodinou pracovat, ale pokud rodina nejeví zájem o sanaci, o navrácení dítěte zpět, neexistuje možnost, jak je ke změně názoru donutit.

„Já jsem teda během své praxe nezažila, že by rodina, matka nebo biologický otec, přišli a chtěli vrátit dítě z pěstounské péče, to se mi ještě za svojí praxi nestalo. A nestalo se mi ani to, že by projevil nějaký rodič zájem. Ano, oni vždycky vyhrožují, když nejsou schopni se o to dítě postarat a ono se ocitne v dětském domově. Tak jakoby najednou chtějí to dítě vlastnit a mít a jakože to je jejich v počátku, ale jakmile to dítě je umístěný, tak ten zájem ze strany biologických rodičů pomalu umírá, až prostě skomírá tak, že ti rodiče se o děti přestanou zajímat vůbec.“(R17)

„Takže jsme to domluvili tak, že se setká s tím dítětem na městském úřadě na OSPOD. Všechno bylo dojednané a máma prostě nedojela. Takže já teda nemám žádnou dobrou zkušenost, že by se ta rodina sanovala tak, že by se ty děti vrátily. Nemám dobrý zkušenosti.“(R11)

„Těžko, protože některý rodiče víc mluvěj a méně jsou ochotní dělat.“(R3)

„Nefunguje intenzivní práce. Nefunguje to, protože ta matka nebo otec zmizí ze světa. Už je nedohledáte.“(R14)

„Kolikrát se i stane, že hovořím s matkou dítěte, ona už má novou rodinu, má nové děti a o tohle dítě už nemá zájem, omlouvá se, že byla hodně mladá. Otec nemá třeba zájem vůbec. No je to těžký a ta migrace těch lidí je v dnešní době strašná, oni se pořád stěhují.“(R17)

Dílčí závěr a diskuse analýzy standardu č. 8

Pracovníci SPOD mají zákonnou povinnost kontaktovat rodinu dítěte minimálně jednou za tři měsíce. To se musí dodržovat. Problém nastává, pokud rodinu nelze dohledat. U problémových rodin je migrace z místa na místo velmi častá, proto udržení kontaktu může být pro pracovníky problémem. Pracovníci SPOD se snaží maximálně udržet kontakt dítěte a jeho biologické rodiny. Pracují s rodiči na vyřešení jejich problémů. Domlouvají schůzky rodičů a dětí, ale vždy záleží na jednotlivých případech. Vždy jednají v zájmu dítěte.. Na druhé straně jsou v kontaktu s dítětem, takže mu píší dovolenky na víkendy, na prázdninové pobyty apod. Pokud se rodina rozhodne od dítěte se distancovat, nenavštěvuje ho, nechce být s ním v kontaktu, nelze je k ničemu nutit.

Cílem práce pracovníků SPOD je sanace rodiny. Zatím podle mého názoru není příliš úspěšná. Pracovníci pracují s rodinou, pracují s dítětem, ale výsledky nejsou. Podle slov mých respondentů je problémem opět kvantita práce, která je určena pro jednoho pracovníka. Pracovníci se shodují v tom, že by byla práce s rodinou kvalitní a aby se jí mohli věnovat na 100%, potřebovali by více pracovníků, tudíž méně spisů na jednoho pracovníka.

Analýza standardu č. 9: Pečovatelé jsou kvalifikovaní a mají odpovídající pracovní podmínky

Tento standard pojednává o vhodnosti pečovatelů. Pečovatel musí znát základní dokumenty týkající se práv dětí, zejména Úmluvu o právech dítěte, musí mít určité znalosti o vývoji dítěte a přístup k odbornému školení. V kontextu tohoto standardu se zaměřuji především na formy náhradní rodinné péče. V ústavní výchově jsou kvalifikační požadavky dány zákonem, např. zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách, kde nalezneme kvalifikační požadavky na sociálního pracovníka. Kladla jsem respondentům otázku, zda mají definovaný profil budoucího pečovatele. Kritériem tedy je profil pečovatele.

Profil pečovatele: Profil pečovatele určuje krajský úřad v souladu s nařízením ministerstva.

„Krajský úřad s psychologkou dělá s pěstouny psychologické vyšetření. Na základě toho jsou potom zařazeni do evidence stát se pěstouny.“ (R8)

„Já prověřím poměry, jaký jsou u těch budoucích pěstounů. Jestli mají lůžka, a že jsou připravený pro příchod dětí a pak, když to dobře proběhne, tak na základě vydání rozhodnutí městského úřadu, kam podle trvalého bydliště děti patří, tak ten rozhodne o předpěstounské péči.“ (R1)

„Psycholog je tam, sociální pracovník, personál, tety dítěte, ti všichni sledují tu interakci mezi těma dětma a rodičema, pokud všechno je v pořádku a to dítě nějakým způsobem k těm rodičům přilne, tak pak dojde k tomu, že dostanu impulz, abych připravila to správné řízení o svěření dítěte do předadopční péče a vlastně po dobu té předadopční péče sledujeme to dítě.“ (R17)

„Pěstouny my neděláme, to dělá krajskej úřad. U nás se jenom nahlásí, že by měl zájem, my ho nasměrujeme na krajskej úřad a ten si to zajišťuje včetně jejich vzdělávání, psychologických profilů, včetně všeho, tohle my neděláme. Včetně výběru dětí pro ně, to my taky neděláme.“ (R19)

„Profil pečovatele má definovaný krajský úřad. Kritéria jsou, oni musejí vyplnit dotazníky a potom teda ověřuje krajský úřad a psychologka je prověří, jestli jsou vhodní.“ (R20)

„Fond ohrožených dětí má velkou síť pěstounských rodin a v podstatě se tady razil dlouhou řadu let takovej trend, že pěstounem může být kde kdo.“ (R13)

„My máme spíš problém jiný. Ne s tou pěstounskou péčí, která běží přes kraj, s tou zprostředkovanou, kde ti pěstouni jsou žadatelé o osvojení, jsou kvalitně prověřeni, ale s těma, co se nakontaktujou na rodinu a chtějí nějakým způsobem obejít to krajské prověřování. Tam je to dle uvážení.“ (R17)

„Pokud je to osoba blízká, tak to jsou taky dvojí lidé. Ti nezprostředkovaní můžou být příbuzní, tam to většinou bývá v pořádku, my provedeme jenom to základní, že zjistíme, že nejsou trestně stíháni, jaká byla jejich pověst, jestli pracujou, vedou řádněj život, to je všechno hodně důležitý, a jejich motivaci. Jejich motivaci pro to, aby to dítě dostali do pěstounský péče, protože to může být i finanční motivace, to si nebudeme zastírat. Horší je to u těch, kteří si nakontaktujou to dítě. Vyberou si ho v tom domově jako housku na krámě a potom tlačej na tu situaci, že už jsou s tím dítětem v kontaktu, že má na ně citovou vazbu a chtějí ho do pěstounský péče. Ted' se to začíná množit. Dělají to z toho důvodu, že je to jednodušší, je to jednodušší, je to rychlejší. Přes ten kraj, přes nás než se dostanou, než sebereme dokumentaci, než se dostanou na kraj, tam to dva, čtyři měsíce trvá, než se dostanou na přípravu žadatelů, než jsou psychologicky vyšetřeni, trvá to dejme tomu půl roku. Pak jsou zařazeni do registru a tam to může trvat v závislosti na těch požadavcích těch žadatelů, jakou mají představu o dítěti. Kdežto tady si vyberou konkrétní dítě, podají návrh k soudu, seženou si souhlas rodičů a obejdou tenhle institut.“ (R9)

Dílčí závěr a diskuse analýzy standardu č. 9

Za výběr vhodných pěstounů či adoptivních rodičů ručí krajský úřad. Krajský úřad zajišťuje vzdělávání pěstounů a vhodnost jejich výběru. Zprostředkování osvojení a pěstounské péče upravuje zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. v ustanoveních § 20 až § 27. Krajský úřad posuzuje charakteristiku jejich osobnosti, jejich zdravotní a psychický stav, předpoklady vychovávat dítě, motivaci žádosti, stabilitu manželského vztahu a rodinného prostředí atd. Posouzení vhodnosti provádí psycholog. Respondenti se shodují na tom, že tento proces trvá několik měsíců od podání žádosti. Podle §23 odst. 3 zákona o sociálně-právní ochraně dětí funguje následující princip. Pokud MPSV nezprostředkuje osvojení nebo pěstounskou péči do 3 měsíců od zařazení dítěte nebo do 6 měsíců od zařazení žadatelů do své evidence, postupuje kopii spisové dokumentace Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí pro zprostředkování osvojení ve

vztahu k cizině. Jedná-li se o žadatele, postupuje jen tehdy, pokud žadatel s takovým postupem souhlasí.

Mezi respondenty zazněly i negativní odpovědi, které se týkaly vhodnosti uchazečů o pěstounskou péči či jinou formu náhradní rodinné výchovy. Kritizována byla zejména organizace Fond ohrožených dětí (FOD) za to, že jejich pěstouni nejsou kvalifikovaní. Tomuto tvrzení jsem moc neporozuměla, protože na stránkách www.fod.cz se jasně říká, že pěstouni zařazení do evidence FOD musejí všichni projít krajským prověřením. Nevím, jaká je praxe, ale takhle se postup zdá být v pořádku.

Problémem podle pracovníků SPOD nejsou krajem prověřeni žadatelé, ale žadatelé, kteří si chtějí vzít dítě do péče na základě doporučení rodičů. Pokud rodiče doporučí jinou fyzickou osobu jako pěstouna, nemusí tato osoba procházet krajským prověřováním. Pracovník SPOD pouze zkontroluje bytové poměry, trestní bezúhonnost, a pokud je toto v pořádku, nic nebrání v povolení náhradní rodinné péče.

Analýza standardu č. 10: Vztah pečovatele s dítětem je založen na porozumění a úctě

Standard č. 10 se zaměřuje na důvěrný vztah, plný pochopení mezi dítětem a pečovatelem. Pečovatelé jsou známy základní informace o dítěti. Pečovatel přistupuje ke každému dítěti individuálně. Položila jsem si zde dvě otázky. První otázka se týkala toho, jak vypadá vztah pečovatel – dítě, jestli jsou naplněny potřeby dítěte. Druhá otázka směřovala k předávání dokumentace, aby byly známy základní údaje o dítěti, zda existuje toto předání. Kategorie jsem si určila jako vztah s pečovatelem a předávání dokumentace.

Vztah s pečovatelem: V odpovědích respondentů se opět hodně objevuje jejich zákonná povinnost jezdit dítě navštěvovat a tím pádem i zkontrolovat, jak probíhá vztah s pečovatelem. Několik respondentů se zmínilo o tom, že při pěstounské péči zejména v příbuzenském vztahu nejsou potřeby dítěte naplňovány dostatečně. Ve velké míře se jedná o rodiny, které mají své sociální problémy, a dítě přejímá jejich zvyklosti.

„Na nás už je jenom to, že ta kolegyně jezdí každý 3 měsíce do té rodiny, kontroluje, jestli fungují, tak jak maj.“ (R15)

„Tak ty tety se snažej, že jo, ale prostě maj těch dětí pořád moc. Jako materiálně zajištěný jsou určitě, ale co se týče té psychiky, myslim si, že to není dobrý.“ (R4)

„Pouze kontrolujeme, jestli se jim tam neděje nějaká újma. Ale to, co se s tím dítětem děje, my nemůžeme už zařídit. Tzn. To dítě, teď mluví o ústavech. V tu chvíli se zařízení stává osobou zodpovědnou za výchovu dítěte a oni chodí na třídní schůzky, oni řeší problémy dítěte ve škole, oni zajišťují dítěti psychologický poradenství, to jde mimo nás už.“ (R6)

„Případ 14letý chlapec, tak tam je jasný, že má stanovený priority a jasně umí říct, co chce a co nechce. S tou rodinou se nakontaktoval sám, k té rodině přilnul dávno předtím, než došlo k řízení.“ (R9)

„Bohužel, ne všude jsou dodržovány potřeby dítěte. Bohužel hodně velké procento těch pěstounských péčí není dobřejch.“ (R1)

„Už se to trochu změnilo a můžu vám teda říct, že jsme odebírali spoustu dětí z pěstounských rodin, který byly teda zanedbaný, protože prostě ty lidi byli opravdu příšerný.“ (R18)

„Já jsem velkej skeptik na pěstounskou péči, já mam velmi negativní zkušenost za těch 25 let ze své práce s pěstounskou péčí. Pokud to není pěstounská péče v rodině. Ale nevím, jezdili jsme s pěstounskýmá dětma na tábory a z takovýho toho vyprávění večer, kdy jsme srovnávali, jak žijou děti v pěstounských rodinách a jak žijou děti v normálních rodinách, je to hrozný.“ (R20)

„No a to je po dobu 3 měsíců a pak teda, když mají zájem pěstouni a i hlavně dětem se líbí, protože tam jezdíme podle zákona za dětmi, zjišťujeme, zda teda jsou spokojené a zda jim vyhovuje ta rodina.“ (R12)

„Já je navštěvuju v rodině. Samozřejmě si žádám tak jednou za rok zprávu ze školy, jaký je jejich prospěch. Někdy, když mám podezření, tak si vyžádám zprávu u lékařky.“ (R14)

„...nějaký polomagory, který je zneužívaj na stavbu baráku... nedá se to paušalizovat. Ale máme takovouhle zkušenost, hodně nám krachujou pěstouni, hlavně v pubertě dětí.“ (R17)

Předávání dokumentace: Obecně lze říci, že k předávání dokumentace mezi institucemi moc nedochází. Pracovníci SPOD musejí dbát na ochranu osobních údajů.

Informace o dítěti mohou poskytovat pouze zákonným zástupcům. U náhradní rodinné péče je nutností seznámit budoucí náhradní rodiče o zdravotním a psychickém stavu dítěte.

„Když to dítě je v příbuzenské péči, tak není třeba předávat dokumentaci, a když je to cizí pěstounská péče nebo osvojení, tak ty budoucí pěstouni i osvojitelé jsou seznamováni se zdravotním stavem dítěte. Ale jsou seznamováni v tom ústavu, kde se dítě nachází. Takže ta sociální pracovníce by jim měla říct, jaký nemoci má, jaký prodělalo nemoci, na co by se měli zaměřit. Měli by jim dát ucelený přehled o tom dítěti, co se zdravotního stavu a psychologický strážce děje. Oni dostanou zprávu.“ (R17)

„Elektronická databáze neexistuje a tady si myslím, že je to v řadě případů špatný, protože diagnostické ústavy mají řadu dotazníků, který my jsme povinni vyplnit. My je vyplňujeme, myslím si, že docela pečlivě, docela jsou podrobný a ptaj se tam na věci od počátku evidence toho dítěte a velmi často se mi stává, že to nikdo nečte.“ (R5)

„Jsme dostali z ministerstva pokyn, že nesmíme něco posílat ani datovou schránkou.“ (R4)

„My si dokumentaci s pěstouny nepředáváme, to dělá ten kraj.“ (R1)

Dílčí závěr a diskuse analýzy standardu č. 10

Budování empatického vztahu s dítětem je předpokladem pro vstup do registru žadatelů o náhradní rodinnou péči. Žadatelé prochází psychologickými testy, které by měly odhalit jejich předpoklady k navázání harmonického vztahu s dítětem. Pracovníci SPOD kontrolují harmonizaci vztahu dítě a pečovatele při pravidelných návštěvách. Dítě má vždy možnost mluvit s pracovníkem SPOD o samotě. Pracovníci se ve velké míře shodli na tom, že v ústavních zařízeních, konkrétně v dětských domovech, bývá vztah pečovatelů a dětí na dobré úrovni. Pečovatelé se snaží ke každému dítěti přistupovat individuálně, ale bohužel k stále velké kapacitě těchto zařízení není možné věnovat se všem dětem stejně. Z toho těží ty průbojnější děti, které si pečovatele „přivlastní“ pro sebe a on pak nemá čas věnovat se i ostatním. U pěstounské péče je to jiné. Někteří pracovníci mají s pěstouny dobrou zkušenost, někteří právě naopak. Podle slov mých respondentů nastává kritický okamžik při vstupu dítěte do puberty. Je zapotřebí vyzrálost a dobré školení pro pěstouny, aby vše zvládli. Kvalitní vztah dětí a pěstounů by měl být zaručen průběžným školením a přísnějším výběrem žadatelů.

Analýza standardu č. 11: Dítě je zmocněno k aktivní účasti na rozhodování, která se týkají přímo jeho života

Dítě má být uznáno odborníkem na svůj vlastní život. Je mu nasloucháno a je povzbuzováno ve vyjadřování svých názorů. Má otázka zjišťovala míru respektování názoru dítěte. Tato otázka koresponduje s otázkou u standardu č. 3.

Dílčí závěr a diskuse analýzy standardu č. 11 – Závěry k tomuto standardu se shodují se závěrem ke standardu č. 3.

Analýza standardu č. 12: Dítěti se dostává péče ve vhodných životních podmínkách

Pečovatel nebo pečovatelská organizace musí uspokojovat potřeby dítěte vzhledem k pohodlí, bezpečí, zdravým životním podmínkám a neomezenému přístupu ke vzdělání a do komunity. Otázka zněla: „Jsou podle vás naplňovány potřeby bezpečí, zdravého životního prostředí a materiálního zabezpečení v péči o děti mimo domov? Kategorie jsem zvolila dvě. První se týká materiálního zabezpečení dětí a druhá se týká zajištění jejich bezpečí a zdravého životního prostředí.

Materiální zajištění: Materiální zajištění se hodně liší podle druhu péče. V dětských domovech je materiální zajištění zaručeno. Jiná situace je v náhradní rodinné péči. U pěstounů se situace liší podle výše jejich životní úrovně. Pěstouni jsou navštíveni v průběhu vyřizování jejich žádosti, proto alespoň základní standard životní úrovně by měl být zaručen. Problém je péče v příbuzenské rodině, kdy se pracovníci občas potýkají s nevhodností prostředí.

„Ty dětský domovy maj ted' lepší vybavení než mám já doma.“ (R6)

„Já prověřím poměry, jaký jsou u těch budoucích pěstounů. Jenom prostě jestli mají lůžka, a že jsou připravený pro příchod dětí.“ (R17)

„Tak v tom děcáku to maj v pohodě zařízený. Bydlí v těch buňkách rodinnýho typu. Každá z nich má svoji vlastní kuchyň, sociálku, takže si jako myslim, že takhle ty zdravý životní podmínky tam jsou.“ (R18)

„Byla jsem teda u pěstounů na návštěvě a ty děti tam žily v naprostém luxusu. No, ale pak jsem byla taky u jedněch a to bylo špatný. Všude bordel, špína, hnus, tak to jsme pak museli začít řešit, no.“ (R1)

Bezpečí a životní prostředí: Bezpečnost a životní úroveň jsou kontrolovány před příchodem dítěte do nového domova, proto by tyto potřeby měly být na 100% naplněny.

„Když jdu tady do Předlic a vidím, jak to v těch barákách vypadá, tak nevím. Podle mě tam bezpečno rozhodně není, ale říkám, lepší špatná rodina, než žádná.“ (R15)

„Hele, já jsem byla ve výchovném ústavu jednou a nemyslím, že se tam mají dobře, a nemyslím, že tam mají naplněny své potřeby. Teda byla jsem u kluků a jim bylo 17. Tak je pravda, že oni to sportovní vyžití, co ty kluci mají nejradši, tam mají, Ale na mě to působilo, že se nuděj.“ (R7)

Dílčí závěr a diskuse analýzy standardu č. 12

„Významné je i sjednocující stanovisko Nejvyššího soudu ČR k nařizování ústavní výchovy dětí soudy z důvodu materiálních nedostatků (chudoby) či nevyhovujících bytových podmínek, v němž NS poukázal na to, že „důvodem pro nařízení ústavní výchovy dítěte nemohou být samy o sobě materiální nedostatky rodiny, zvláště pak její špatné bytové poměry“ (www.helcom.cz).

V Ústeckém kraji se nacházejí dětské domovy rodinného typu. To znamená, že děti žijí v buňkách cca po 6-8 dětech. „Ideou je návrat k rodině a rozvoj sociálních dovedností. Mízí anonymita věcí v domově, už není „všechno všech“, skupina si většinu zabezpečuje sama“ (Škoviera, 2007:19). „Dětské domovy se o děti dokáží velmi dobře postarat po materiální stránce. Určité složky výchovy, důležité pro budoucí vývoj dítěte, však ústav ani s nejlepším svědomím nemůže dítěti poskytnout. Jsou to blízké rodinné vztahy, vědomí sounáležitosti, rodinné rozhovory, díky nimž si dítě vytváří vlastní názory a postoje“ (Janošová, 2000:65).

Závěr k tomuto standardu je pozitivní. U většiny dětí jsou materiální podmínky v dostatečné míře zajištěny. Pracovníci se setkávají s nevyhovujícím prostředím zejména u dětí v péči příbuzenské rodiny, která žije ve složité sociální situaci. Zhoršené materiální podmínky nejsou důvodem pro odebrání dětí. Děti by byly kvůli materiálním podmínkám

z rodiny odebrány, pouze pokud by byl ohrožen jejich život nebo zdraví. Totéž platí o bezpečném a nezávadném životním prostředí. Pracovníci se shodují, že problémem bývá naplňování psychickým potřeb dětí spíše, než naplňování základních potřeb.

Analýza standardu č. 13: Dětem se zvláštními potřebami se dostává vhodné péče

Charakteristika tohoto standardu se vztahuje k průběžnému školení a podpoře pečovatелů, aby byli schopni naplňovat rozdílné potřeby dětí. Měla by být zajištěna spolupráce s dalšími odborníky. Podle mého názoru jsou zvláštními potřebami myšleny hendikepy dětí. Jedná se o hendikepy fyzické i psychické. Moje otázka zněla, zda volí pracovníci odlišný přístup u dětí se zvláštními potřebami a zda prošli školením o práci s touto cílovou skupinou. Jako kategorii jsem určila školení a odlišný přístup.

Odlišný přístup:

„V každém případě se o to snažíme, protože třeba jiný způsob musíme volit u dětí ze zvláštních škol, jiný u gymnazistů a jiný vzhledem k věku dítěte“ (R16)

„Já bych řekla, že s každým dítětem pracujeme individuálně podle toho, jak je schopné uvažovat o tom svém chování. I kdyby to bylo dítě s nějakými specifickými potřebami, tak by člověk určitě přizpůsobil tomu, aby rozuměl tomu, o čem se bavíme a s ohledem na své schopnosti a možnosti dokázalo to dítě pochopit, o čem je řeč.“ (R15)

Ano, určitě, tak je už daný tím vzděláním. Musí to být VŠ, takže sociální práce, pedagogiku nebo něco, co se od toho vyvíjí. Škola musí být příbuzná s oborem, musíme se tomuhle přizpůsobit.“ (R8)

„Tam se to musí konzultovat s tím speciálním pedagogem, do jaký míry je to dítě schopno mentálně to pochopit.“ (R11).

Školení o zvláštních potřebách dětí a práci s nimi:

„Ne, já jsem nepodstoupila školení a ani jsem s takovým dítětem nejednala.“ (R1)

„Na školení jsem byla, ale moc se mi nelíbilo, bylo to hodně teorie. Myslím, že by to chtělo spíš nějaký praktický ukázky třeba různých zařízení a práce s konkrétníma dětma.“ (R3)

„Já jsem vůbec žádný školení se zvláštními potřebami neprocházela. Mentální postižení je průšvih, školení o komunikaci je průšvih.“ (R6)

„Ty školení nejsou.“ (R11)

Dílčí závěr a diskuse analýzy standardu č. 13

Mezi respondenty panuje názor, že se samozřejmě všichni snaží pracovat s dětmi podle jejich individuálních potřeb. Důležitou roli hraje věk dítěte a úroveň jeho chápání. Pokud jedná s dítětem, které má fyzický hendikep, nevidí v tom problémy. Horší situace nastává ve spolupráci s dětmi s mentálními hendikepy. Pracovníci SPOD mají možnost spolupracovat s externími odborníky v případě potřeby. Všichni respondenti prošli různými školeními, ale jak říkají, školení se zaměřením na děti se zvláštními potřebami nejsou příliš častá. Ti, co je absolvovali, si postěžovali, že se jednalo pouze o teoretické přednášky. Teorii všichni znají. To je dáno vzděláním, které musejí pracovníci SPOD splňovat. Upřednostňovali by spíše školení s praktickou orientací. Podle mého názoru by ideální školení probíhalo v zařízení, které pracuje s hendikepovanými dětmi, kde by pracovníkům byly předvedeny konkrétní situace.

Analýza standardu č. 14: Dítě/mladý dospělý je průběžně připravován na samostatný život

Tento standard je zaměřený na utváření soběstačnosti dítěte. Dítě musí mít přístup ke vzdělání a k osvojování běžných hodnot společnosti. Příprava na samostatný život je organizována jako průběžný proces. Dítěti jsou nabízeny programy, které mu mají pomoci v rozvoji osobnosti a samostatnosti. Má otázka zněla: „Jak podporujete dítě v přípravě na samostatný život?“ A druhá se týkala připravenosti dítěte na samostatný život. Jako kategorii jsem zvolila připravenost dětí na samostatný život.

Připravenost dítěte na samostatný život: Pracovníci SPOD jsou si vědomi důležitosti dobře připravit děti na jejich budoucí samostatný život. Tato práce však není v jejich kompetenci. Přípravu na budoucí život musí zajistit konkrétní ústavní zařízení nebo náhradní rodina.

„Vždycky než to dítě odchází, tak my mu nabízíme možnosti, ukazujeme mu cestu, kterou by se mohlo vydat. Vždycky je to na něm.“ (R14)

„Hele, teď už je to dobrý, teď je to lepší tím, jak jsou ty rodinný domovy. Dřív to bejvalo hrozný, protože oni byli ve velký skupině dětí a oni neuměli jít nakoupit, oni neuměli nic, co se běžně v rodině děje. Oni nemuseli uklízet, luxovat, dnes už to funguje jinak.“(R19)

„Protože ty dětský domovy jsou skutečně jakoby 8 sourozenců, tři tety, oni se tam perou, všechno funguje jako rodina. Takže bych řekla, že už je to dobrý.“(R3)

„Pravda je, že dost těch dětí po dosažení zletilosti selže. To si nemyslím, že je daný ani tak tou výchovou s děčákem, ale oni se většinou zkontaktujou s tou rodinou.“(R10)

„Třeba rok předem už chystáme opuštění dítěte z dětského domova nebo výchovného ústavu.“(R14)

„Tak oni mají možnost chodit do normálních běžných kroužků, setkávají se vrstevníky mimo ústav.“(R4)

„Myslím si, že ta zařízení za ně dělají první poslední, že je o ně postaráno od těch základních věcí až po ty další, ať už je to prostě vyřizování nějakých dokumentů, osobních záležitostí atd. Myslím si, že ty děti mají zkreslené představy o životě toho dospělého člověka a že mohou narazit na mnoho překážek, které nebudou schopny samy řešit.“(R11)

„... ale pokud by se jednalo o dítě, které se do té své rodiny nevrátí a chtělo by začít žít svůj život samostatně bez vazby na tu původní rodinu, tak si nemyslím, že to dítě je dostatečně připraveno.“(R16)

Dílčí závěr a diskuse analýzy standardu č. 14

Za připravenost dětí na samostatný život nesou odpovědnost především konkrétní ústavy, kde děti vyrůstají, nebo jejich náhradní rodina. Pracovníci SPOD se shodují v tom, že se situace v posledních letech značně zlepšila především díky zrušení velkých dětských domovů a jejich transformaci na dětské domovy rodinného typu. Přesto podle mým respondentů děti po odchodu z péče mimo domov nejsou dostatečně připraveny na budoucí život. Všem dětem je zaručeno právo na vzdělání. V ústavních zařízeních každé dítě navštěvuje zájmové kroužky podle svých zálib, ale to na osamostatnění nestačí.

Po opuštění dětského domova nebo náhradní rodinné péče se děti o sebe musejí postarat naprosto samy. Většina z nich se vrací ke své původní rodině. Pracovníci SPOD se jim snaží pomoci, aby se úspěšně postavily na vlastní nohy. Děti za nimi mohou přijít, pokud budou potřebovat rady, ale zase záleží jen na angažovanosti jich samotných.

9. Analýza plnění standardů oblast 3

Analýza standardu č. 15: Proces opouštění péče je důkladně plánován a realizován

Myšlenkou standardu č. 15 je individuální přístup v plánování a realizaci opouštění péče mimo domov. Je kladen důraz na zpětnou vazbu od dítěte a na jeho názor. Pokud se dítě vrací do původní rodiny, probíhá spolupráce mezi všemi zúčastněnými stranami. Mé otázky směřovaly k tomu, co nabízejí pracovníci SPOD dítěti při opouštění jakékoli formy náhradní péče. Kategorie jsem si stanovila na průběh přípravy dítěte na samostatný život a nabídku pomoci.

Průběh přípravy na samostatný život: Odchod dětí je průběžně připravován. Pracovníci SPOD se minimálně půl roku před ukončením pobytu zkontaktují se zařízením nebo pěstouny a společně se s dítětem připravují na změnu bydliště.

„Třeba rok předem už chystáme opuštění dítěte z dětského domova.“ (R14)

„První kontakt vyjde vždycky od nás. Oni musejí chtít spolupracovat.“ (R8)

„Stane se, že jedním s dětmi v ústavech, a když jdou ven, tak jim poskytnu pomoc ve spolupráci s kurátorem pro dospělé. Chystáme se rok předem, než vyjde to dítě, navštěvujeme ho společně a vlastně se bavíme o tom, jak by si to to dítě představovalo, co by chtělo a jestli by chtělo zajistit ubytování či se vrátí do biologické rodiny.“ (R18)

„Takže ve spolupráci s dětským domovem jsme rok předtím chystali odchod tohoto dítěte ven z ústavního zařízení. Všechno jsme zajistili, já jsem zařídila i normální žádost o bydlení, všechno bylo schváleno, všechno bylo OK. Pak se dítě ani nedostavilo. Takže nakonec se to nepovedlo ze strany dítěte.“ (R11)

„Toho chlapce jsme nakontakovali na kurátora pro dospělé, snažili jsme se mu sehnat ubytování, protože byl před dokončením školy. Měl všechny podmínky pro to, aby mohl dál studovat.“ (R2)

„Takže půl roku dopředu se snažíme něco sehnat. Někdy je to lehký, někdy je to těžký.“ (R4)

„Většinou to dělá ústav. Shání domovy na půl cesty, a nebo když je dítě šikovný, vyučí se, nebo má maturitu, tak pro ně není už problém jim sehnat třeba práci s nějakým ubytováním“ (R18)

Nabídka: Pracovníci SPOD nabídnou dítěti různé alternativy, které může využít po opuštění ústavní či náhradní rodinné péče. Většinou se snaží dítěti domluvit konkrétní místo nového pobytu. Jedná se buď o domy na půl cesty, azylové domy, nebo samostatný byt. Vždy záleží na ochotě dítěte spolupracovat.

„A to se stává dost často. Oni chtějí pomoci, a pak když dojde na tu pomoc, tak nic. My se tady můžeme zbláznit a nic. To jsem taky měla jednoho chlapce a prostě vždycky se to minulo účinkem.“ (R11)

„Je tady azylovej dům, ale není to azylovej dům, je to na základě podané žádosti o byt normální, klasický. Ale jinak jsou domy na půli cesty v Litoměřicích nebo v Mostě pro chlapce.“ (R13)

„Oni maj rádi svobodu a to je problém. Domovy na půl cesty jim zase nabízej jenom pravidla a to oni nechtějí. Takže potom prakticky zadarmo ubytování v dětském domově opouštějí, domy na půli cesty vydrží málokdo a pak se zase dostávají do toho sociálního prostředí a já je tady doháním a přemlouvám, aby se zaevidovaly na úřadu práce, aby nepřestaly studovat, aby si zašly sem, a támhle po nich něco chtěj a támhle taky a ty děti jsou hrozně vykulený z tý reality.“ (R7)

„Startovací byty, to je jen oddalování toho, kdy začnou žít samy. No to je průšvih, protože to máte na tu dobu určitou a pak je stejně dostanete ještě do většího stresu.“ (R5)

„Samozřejmě se snaží, ale ono těch zařízení je hrozně málo. To je další hendikep téhle republiky, že pro tyhle děti v podstatě, který vylezou v 18, je toho hrozně málo. Hodně se vrací zpátky do rodin.“ (R14)

Dílčí závěr a diskuse analýzy standardu č. 15

Spolupráce pracovníků SPOD s dítětem při jeho odchodu probíhá velmi dobře. Většinou je potřeba vyřešit otázku následného bydlení dítěte. Pracovníci SPOD mají připravené různé alternativy. Bohužel ve většině případů se dítě vrací do biologické rodiny

Návrat do biologické rodiny je rizikovým faktorem při nastartování samostatného života dítěte. Při návratu se dítě vrací do stejně patologického prostředí, ze kterého bylo dříve odebráno. Často se při návratu do rodiny můžeme setkat s jevy, jako je okradení dítěte a zneužití jeho důvěry (www.otevridvere.cz).

V Ústeckém kraji mají děti možnost využít domů na půli cesty, nebo azylových zařízení. To ale není ideální varianta. Ideální by byl vlastní byt a zaměstnání. Zajistit takto zdárný přechod se ve většině případů nepodaří. Odcházející děti mají možnost využít výhod různých projektů zabývajících se přechodem z ústavní výchovy do běžného života. Hlavním realizátorem v České republice je Nadace Livie a Václava Kausových. Tato nadace realizuje pro děti projekt Startovné do života. „Cílem projektu Startovné do života je pomoci dětem z dětských domovů při jejich přípravě na vstup do života po opuštění dětského domova, přispět k osamostatnění a nalezení vlastní cesty. Dále by měl projekt děti motivovat k dobrým výsledkům ve studiu a v činnostech ve volném čase“ (www.nadacnifondklausovach.cz).

Podle mého názoru i přes veškerou snahu zúčastněných stran se většina dětí nedokáže postavit na vlastní nohy. Problém vidím v nedostatečném počtu zařízení, které by se specializovaly na tuto problematiku, a také v celkově slabé motivaci dětí samotných ke změně života.

Analýza standardu č. 16: Komunikace v procesu opouštění péče je vedena užitečným a vhodným způsobem

Všem stranám musejí být poskytovány srozumitelné informace. Je kladen důraz na pochopení informací, na jejich jasnou formulaci vzhledem k možnostem dítěte. Dítě má právo na soukromí a ochranu informací o sobě samém. Má otázka se zaměřila na

formu komunikace mezi pracovníky SPOD a dítětem. Forma komunikace je kategorie pro tento standard.

Forma komunikace: Komunikace s dítětem je u všech pracovníků SPOD stejná. Vždy nakontaktují dítě cca půl roku před ukončením péče, seznámí ho a předají jeho dokumentaci sociálnímu kurátorovi, který má na starosti dospělé, a společně se snaží najít východisko.

„Předáváme děti kurátorovi pro dospělé. Teďko kolegyně jedou do VÚ, kde ten kluk končí asi za 4 měsíce, aby se s ním paní kurátorka seznámila, aby si řekli, kam se má pak obracet aco bude dál, takže tohle funguje.“ (R16)

„Určitě se bavím s dítětem, chci, aby mi řeklo, co chce dál dělat, jaký má cíle. Podle toho se mu snažím pomoci.“ (R14)

„Ale ještě před ukončením té ústavní výchovy navštěvujeme to dítě se sociálním kurátorem, který mu vlastně potom může poskytnout poradenství při dalších krocích v jeho životě. Tzn. jednání s úřady, dojednávání dokumentů, evidence na úřadě práce, zajišťování různých dokladů, které to dítě potřebuje.“ (R6)

„Chystáme se rok předem, než vyjde to dítě, navštěvujeme ho společně a vlastně se bavíme o tom, jak by si to dítě představovalo, co by chtělo a jestli by chtělo ubytování či se vrátí do biologické rodiny.“ (R18)

„Ta spisová dokumentace je dána zákonem, ona nepodléhá správnímu řízení, tzn. že do ní může nahlížet za určitých podmínek pouze zákonný zástupce. Ta spisová dokumentace se nedává ani soudu, nikomu, pouze ombucmanovi se zapůjčuje, MPSV a krajskému úřadu. Nahlédnout do ní může pouze zákonný zástupce na základě své žádosti.“

„Když budu dítě propouštět v tom 18. roce, tak kontaktuji tady kurátora a ten si je eviduje.“ (R13)

„Řeší si situaci sám. Ale to prvotní, že pěstounka ho vyhazuje, nakontaktovali jsme se s ním, odvedla jsem ho k tý kurátorce, projednávali jsme, jak bysme to mohli vyřešit a zajistili jsme mu ubytování.“ (R17)

Dílčí závěr a diskuse analýzy standardu č. 16

Podle mého názoru pracovníci SPOD vedou komunikaci vhodným způsobem. Vzhledem k tomu, že dítě opouští péči, jsou s ním v kontaktu již delší dobu a znají jeho potřeby, jeho styl komunikace a mohou s ním díky těmto zkušenostem individuálně pracovat. Všichni respondenti se shodují, že komunikují s každým dítětem, které bude opouštět péči. Vždy je mu srozumitelně vysvětleno, že se na pracovníky SPOD může obrátit i po odchodu z náhradní výchovy.

Analýza standardu č. 17: Dítě/mladý dospělý je zmocněn k účasti na procesu opouštění péče

Dítě je aktivním účastníkem plánování procesu opouštění péče. Dítě má možnost uplatňovat svá práva. Je mu aktivně nasloucháno. Je uznáno jako odborník na svůj vlastní život. Moje otázka se zaměřila na účast dítěte v procesu opouštění péče, zda jsou respektovány jeho názory a stanoviska. Kategorii je tedy míra zmocnění účasti v procesu.

Míra zmocnění účasti v procesu: Pracovníci SPOD respektují názory dětí.

„Pracujeme s nima, ale je to individuální. Někdo nás osloví a někdo tu pomoc chce. I když se o něj zajímáme, tak potom dojde k tomu, že to dítě to odmítne.“ (R8)

„My jsme jí všechno zařídili, ona se pak ani neozvala, nepřišla.“ (R16)

„A to se stává dost často. Oni chtějí pomoci, a pak když dojde na tu pomoc tak nic.“ (R6)

„Takže my třeba opravdu se snažíme koupit třeba byt, ještě když tam takhle jezdíme, aby ty prachy někam investovali, protože to opravdu do 2 měsíců jsou prachy pryč. Pak je vykopne ta rodina, to jsou prostě debilové, jo. Prohrajou to na automatech, a to dítě prostě, že jo rodina, tátovi koupím tohle a nemaj z toho ani korunu.“ (R18)

„Když to dítě přijde s tím, že chce pomoci, tak já mu ráda pomůžu. Ale takový to přemlouvání s tlačení je někam, kam oni nechtěj, to nemá smysl.“ (R2)

„Přišel kluk, že se chce vrátit do biologický rodiny. Já jsem se mu to snažila rozmluvit, protože ta rodina byla naprosto příšerná. Ale on, že ne, prostě tam šel. Neuděláš nic, je to jejich život.“ (R14)

Dílčí závěr a diskuse analýzy standardu č. 17

Děti jsou na 100% zmocněny k účasti na procesu. Záleží jen na jejich názoru, kam po opuštění péče půjdou. Pracovníci SPOD s nimi pracují, nabízejí jim různé možnosti, ale neexistuje žádné nucení do věcí, které děti nechtějí. Vzhledem k tomu, že se jedná o zletilé jedince, nemohou je pracovníci k ničemu nutit. Mohou jim pouze nabídnout různé možnosti. S dítětem se pracuje během celého procesu péče. Když se blíží zletilost, práce na jeho sebeuvědomění je ještě intenzivnější. Podle mého názoru mají děti dostatek informací o tom, kam mohou jít. Pokud by informace neměly, mohou se vždy vrátit k pracovníkům SPOD, kteří jsou připraveni jim pomoci.

Analýza standardu č. 18: Jsou zajištěny možnosti sledování, trvalé podpory a kontaktů

Pečovatelská organizace nabízí dítěti podporu i po ukončení pobytu. Je vypracován plán následné péče. Dítě má možnost udržovat kontakt se svou emocionální sítí, kterou získalo během pobytu v zařízeních náhradní péče. Má otázka zní: „Jak zajišťujete následnou podporu dítěte? Zpracováváte plán následné péče?“ Kategorie jsou podpora dítěte a plán následné péče.

Podpora dítěte: Dítěti je nabídnuta podpora, kterou má možnost využít po ukončení pobytu. Dítě bývá seznámeno s kurátorem pro dospělé, aby vědělo, na koho se má v případě potřeby obracet.

„Tady když ti vyjde dítě z dětského domova, tak nemá kam jít. Jako kam půjde, nikam. Tady prostě nic není, absolutně tady nic není. Hlavně pro tu rodinu to není.“ (R3)

„Rozhodně je nikdy nevyháníme, ale postupně je předáváme kurátorce pro dospělé.“ (R7)

„A 6 měsíců před dosažením zletilosti napíše to zařízení tomu kurátorovi pro dospělé, když je třeba tomu dítěti sehnat ubytování, dům na půl cesty, když se nemůže vrátit k rodině. Takže takhle s nima jakoby pracujem.“ (R4)

Plán následné péče: Plán následné péče se u pracovníků SPOD v Ústeckém kraji nevede. Děti jsou nabídnuty pouze možnosti, ale plán se neseписuje.

„Plán následné péče neexistuje.“(R18)

„Určitě si to asi píšou, já si myslím, že jo, protože ještě když jsem měla kurátora pro dospělé pod sebou, jestli se něco nezměnilo, tak nám chodilo vždycky dožadání, mám pocit jednou za půl roku v průběhu těch dvou let, co dosáhl zletilosti. Co dělá, jak dopad, kde bydlí.“(R8)

„Dva roky se sledují ty děti po ukončení.“(R11)

„Některý taky sem choděj, když jsou dospělí, přijdou si popovídat o tom, jak se jim vede, to jsou moc hezký příběhy, protože oni pořád jsou pak vděčný, jako když už jsme tam jednou do života vpluli, tak to berou a přijdou a svěřují se, to je hezký, nebo vás zastavěj na ulici, ale na druhou stranu pro některý jste falešná, zákeřná, zlá baba“ (R1)

„Plán následné péče neexistuje. Dělá to kurátor pro dospělé. My tady máme šikovnýho kurátora, kterej se opravdu snaží sehnat i to zaměstnání. Ví to, kdy děti přijdou.“(R15)

„Pokud jdou po dosažení zletilosti, tak si je sleduje dva roky kurátor pro dospělé.“(R14)

Dílčí závěr a diskuse analýzy standardu č. 18

Po ukončení péče je dítěti nabídnuta podpora ze strany sociálního kurátora neboli kurátora pro dospělé. Záleží na každém jedinci, zda nabídky využije. Pracovníci SPOD se snaží děti sledovat ještě cca dva roky po odchodu. Z velké části se jim to nedaří, ale jsou i pozitivní příběhy, kdy se děti v dospělosti chodí samy podívat za svým bývalým pracovníkem a říct mu, co dělají.

Neexistuje plán následné péče, nebo alespoň jeho písemná podoba. Děti jsou předávány informace pouze ústně. V České republice zatím není zákonná povinnost psát individuální plány, takže se tak neděje ani při odchodu dítěte.

10. Závěr – závěrečné shrnutí analýzy

Ve své práci jsem analyzovala plnění všech 18 standardů v rámci praxe orgánů sociálně-právní ochrany v Ústeckém kraji. Některé standardy jsou plněny na 100%, některé vůbec. Své závěrečné shrnutí rozdělím podle oblastí Standardů Q4C.

První oblast těchto standardů se zabývá zhodnocením základních potřeb dítěte, procesem seznámení se s pracovníky SPOD a jeho přípravu na případné umístění. Podle mého názoru tato první část je v praxi pracovníků SPOD plněna velmi dobře. Klienty pracovníků SPOD jsou děti nebo jejich rodiče. První impulz, který vede ke spolupráci, vychází většinou na podnět třetí osoby. Většinou se jedná o lékaře, učitele apod. Jako pozitivní závěr první oblasti vidím určení klíčového pracovníka pro každého klienta, zajištění profesionálního přístupu, možnost spolupráce s externími odborníky, respektování názoru dítěte a snahu o společné umístění sourozenců. Na druhou stranu jako negativní vidím absenci písemného zpracování metodiky práce s dítětem, nezpracovávání individuálních plánů dítěte a především příliš velký objem práce na jednoho pracovníka. Podle mého názoru počet případů na jednoho pracovníka je zásadním problémem toho, aby práce SPOD byla poskytována v souladu s potřebami dítěte a rodiny. Pracovníci se sice snaží o práci s rodinou, ale jak sami říkají, pokud mají na jednoho klienta max. půl hodiny, nelze s tou rodinou pracovat do hloubky.

Druhá oblast se zaměřuje na práci s dětmi a jejich rodiny v průběhu umístění dítěte v péči mimo domov. Zde je velkým problémem fenomén typický pro Českou republiku, kdy je většina dětí umístěna do ústavní výchovy, i když jsou známy faktory, které potvrzují, že náhradní rodinná výchova je pro dítě ve většině případů víc podpůrná a stimulační. Jako pozitivní závěr bych vypíchl odbornou způsobilost pečovatelských pracovníků o děti mimo domov. V ústavní výchově je povinné vzdělání dáno zákonnými předpisy a kvalifikaci žadatelů o náhradní rodinnou péči kontroluje krajský úřad. Velmi pozitivní je také proces transformace ústavních zařízení z velkých institucí na rodinné domovy. Tato zařízení se snaží podobat co nejvíce běžnému domácímu prostředí, ze kterého děti pocházejí. Celkově lze říci, že o děti v péči mimo domov v Ústeckém kraji je velmi dobře pečováno po stránce materiální a zajištění bezpečnosti dětí. Problém vidím ve špatné sanaci rodiny a malé míře plnění sociálních potřeb. Pracovníci se snaží pracovat s biologickou rodinou. Prioritou je navrácení dítěte do jeho původní rodiny, případně práce s touto rodinou na odstranění překážek, které zapříčinily odchod dítěte. Problémem je častá

migrace a nezájem rodiny o dítě. Hlavní překážkou nedostatečné sanace rodiny je podle mého názoru opět počet případů na jednoho pracovníka. Pracovníci sami připouštějí, že pokud by se navýšily jejich počty, dalo by se s rodinami pracovat mnohem efektivněji. Jako další problém Ústeckého kraje vidím nedostatečný počet žadatelů o formy náhradní rodinné péče, kdy dětí volných pro náhradní rodinnou péči je dost, ale žadatelů minimum.

Třetí oblast standardů se zabývá procesem opouštění péče mimo domov a přípravou na tuto změnu. Pracovníci SPOD se shodují na tom, že s každým dítětem se před ukončením spolupráce pracuje minimálně půl roku dopředu, kdy jsou dítěti nabídnuty různé alternativy řešení jeho životní situace. Vždy má dítě možnost pokračovat ve spolupráci se sociálním kurátorem, který má na starost dospělou populaci. Tuto snahu vidím jako velmi pozitivní. Pracovníci SPOD plní standardy dobrou komunikací s dítětem, respektováním jeho názorů, nabízením mu alternativních možností. Negativním jevem je neexistence plánu následné péče a nemožnost sledování dítěte po dosažení zletilosti. Pracovníci se shodují na tom, že většina dětí opouštějících náhradní formy péče není dostatečně připravena na samostatný život. Většina dětí se vrací zpět do původní biologické rodiny, což není účelem, protože rodina žije stále v patologickém prostředí. Kdyby tomu tak nebylo, vrátilo by se dítě již dříve. V Ústeckém kraji není dostatečný počet zařízení, která by nabízela pomoc dětem po odchodu z náhradní formy péče.

Myslím si, že pracovníci SPOD jsou dobře proškolení odborníci, kteří jednají v zájmu dítěte. Největší překážkou efektivní práce s rodinou je vysoký počet případů na jednoho pracovníka, který komplikuje individuální práci s každou rodinou a klientem zvlášť. Od roku 2012 má vejít v platnost novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí, která by měla pracovníkům SPOD ulevit v tom, že vznikne nová možnost nakupovat sociální služby od neziskových organizací. Tato myšlenka je dobrá, ale obávám se toho, že konkrétně v Ústeckém kraji není dostatek služeb, kterých by pracovníci SPOD mohli využívat. Nový zákon přinese novinky v oblasti náhradní rodinné péče. Ideálním stavem by bylo, kdyby došlo k motivaci zájemců o pěstounskou péči, a tím by se snížil počet dětí v ústavních zařízeních.

Literatura a použité zdroje

ARNOLDOVÁ, A. (2005): *Vybrané okruhy ze sociálního zabezpečení – 2 díl (sociální potřebnost, mimořádné výhody pro zdravotně postižené osoby, zařízení sociální péče v ČR, sociálně-právní ochrana, ochrana osobních údajů*, Technická univerzita v Liberci, Liberec, ISBN : 80-7083-950-3

ATKINSON, R.L., SMITH, E., BEM, D.J., NOLEN-HOEKSEMA, S. (2003): *Psychologie*, Portál, Praha, ISBN 80-7178-640-3

DISMAN, M. (2007): *Jak se vyrábí sociologická znalost*, Nakladatelství Karolinum, Praha, ISBN 978-80-246-0139-7

HOLUB, M., NOVÁ, H. (2004): *Zákon o rodině: Komentář a předpisy související*, Linde Praha, ISBN 80-7201-451-X

JANOŠOVÁ, P. (2000): *Homosexualita v názorech současné společnosti*, Praha: Nakladatelství Karolinum, ISBN 80-7184-954-5

KRAUSOVÁ, L., NOVOTNÁ, V. (2006): *Sociálně-právní ochrana dětí*, ASPI, a.s., ISBN 80-7357-214

MATĚJČEK, Z. a kol. (1999): *Náhradní rodinná péče: Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*, Praha: Portál, ISBN 80-7178-304-8

MATOUŠEK, O. (1995): *Ústavní péče*, Sociologické nakladatelství, Praha, ISBN 80-85850-08-7

NOVOTNÁ, V., FEJT, V. (2009): *Sociálně-právní ochrana dětí*, Univerzita Jana Amose Komenského, Praha, ISBN 978-80-86723-77-8

ROTREKLOVÁ, E. a kol. (2008): *Aktuální otázky náhradní rodinné péče*, Sborník z VIII. Celostátního semináře NRP Brno, 1. -2.10. 2008, Triada – Poradenské centrum, o.s., ISBN 978-80-254-3541-0

STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. (1999): *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*, nakladatelství Albert, Boskovice, ISBN 80-85834-60-X

ŠKOVIERA, A. (2007): *Dilemata náhradní rodinné výchovy: teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech*, Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-318-5

ŠPECIÁNOVÁ, Š. (2007): *Sociálně-právní ochrana dětí*, Vzdělávací institut ochrany dětí v roce 2007, ISBN 978-80-86991-27-6

TOMEŠ, I.(2009): *Sociální správa: úvod do teorie a praxe*, Portál Praha s.r.o., ISBN978-7367-483-0

VESELÁ, R., HURBIŠ, F. (2008): *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*, Evropský polytechnický institut, s.r.o., Kunovice, ISBN 978-80-7314-158-5

Internetové zdroje:

BALOGOVÁ, L. *Ústecký kraj* [online]. 2010 [cit. 2011-07-09]. Sociálně vyloučené lokality z Ústeckého kraje. Dostupné z WWW: www.kr-ustecky.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.aspx?id.org

Český helsinský výbor. *ČHS* [online]. 2010 [cit. 2011-06-11]. ZPRÁVA O STAVU LIDSKÝCH PRÁV v České republice za rok 2010. Dostupné z WWW: www.helcom.cz/dokumenty/LP2010-final.doc

Český statistický úřad Ústecký kraj [online]. 2011 [cit. 2011-07-06]. Aktuální data o uchazečích o zaměstnání a volných pracovních místech v krajích k 31. 5. 2011. Dostupné z WWW: <http://www.ustinadlabem.czso.cz/>.

GIAMPAOLI, K. *Krajský úřad Ústeckého kraje* [online]. 2010 [cit. 2011-07-10]. PLÁNY ROZVOJE SLUŽEB SOCIÁLNÍ PREVENCE ÚSTECKÉHO KRAJE NA OBDOBÍ 2008-2011. Dostupné z WWW: www.osmosty.cz/psov/prispevky/giampaoli.ppt

Liga lidských práv [online]. 2007 [cit. 2011-07-07]. Děti z ústavů. Dostupné z WWW: <http://www.llp.cz/cz/temata/prava-deti/deti-z-ustavu/zpravy>

Mgr. Martina Gottwaldová a kol. *Otevídvere.cz* [online]. 2006 [cit. 2011-07-09]. Dlouhodobá příprava dětí s nařízenou ústavní výchovou na vstup do samostatného života. Dostupné z WWW: http://www.otevidvere.cz/download/metodicka_prirucka.pdf

Odbor rodiny a dávkových systémů. *Vzd.cz* [online]. MPSV, 29. listopadu 2010 [cit. 2011-07-07]. Seminář k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti. Dostupné z [http://vzd.cz/sites/default/files/Prezentace MPSV Seminar k transformaci pro NNO a nadace.pdf](http://vzd.cz/sites/default/files/Prezentace_MPSV_Seminar_k_transformaci_pro_NNO_a_nadace.pdf)

MPSV [online]. 2009-2011 [cit. 2011-07-01]. Národní akční plán k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti na období 2009 až 2011. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7440/NAP.pdf>

MPSV.cz [online]. 2010 [cit. 2011-07-07]. Organizace zaměřené na náhradní rodinnou péči dle krajů. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7299/Organizace.pdf>

MPSV.cz [online]. 2009 [cit. 2011-07-09]. Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9854/statisticka_rocenka_z_oblasti_prace_a_socialnich_veci_2009.pdf.

Sdružení SOS dětských vesniček a Člověk hledá člověka, *Quality4Children* [online]. 2008 [cit. 2011-04-09]. Standardy pro péči o děti mimo domov v Evropě. Dostupné z WWW: http://www.quality4children.info/content/cms,id,89,nodeid,31_language,en.html.

ŠABATOVÁ, Anna, *Český helsinský výbor* [online]. 2011 [cit. 2011-07-09]. Zpráva o stavu lidských práv v České republice za rok 2010. Dostupné z WWW: <http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2011061701>

Úřad pro mezinárodní ochranu dětí [online]. 2011 [cit. 2011-07-22]. Úvod. Dostupné z WWW: <http://www.umpod.cz/>

Ústecký kraj [online]. 2010 [cit. 2011-07-06]. Katalog sociálních služeb, zkvalitnění jejich nabídky a vzdělání jejich poskytovatelů. Dostupné z WWW: http://www.kr-ustecky.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=450018&id=1660188

Ústecký kraj [online]. Krajský úřad Ústeckého kraje, 2011 [cit. 2011-07-09]. Výroční zpráva Ústeckého kraje. Dostupné z WWW: http://www.kr-ustecky.cz/vismo/zobraz_dok.asp?id_org=450018&id_ktg=98826&p1=183598.

Český statistický úřad: www.czso.cz

Fond ohrožených dětí: www.fod.cz

Diagnostický ústav pro mládež: www-web.dius.cz

Diagnostický ústav a středisko výchovné péče: www.dum-praha.cz

Kojenecký ústav Most: www.kumost.cz

Nadace Václava a Livie Klausových: www.nadacnifonfklausovach.cz

Ústí nad Labem: www.ustinadlabem.czso.cz

Zákony:

Zákon č. 109/2002 Sb.

Zákon 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Úmluva o právech dítěte

Seznam příloh

Příloha 1: Schéma meziresortní roztržičnosti sociálně-právní ochrany dětí

Příloha 2: Standardy Q4C – struktura rozhovoru

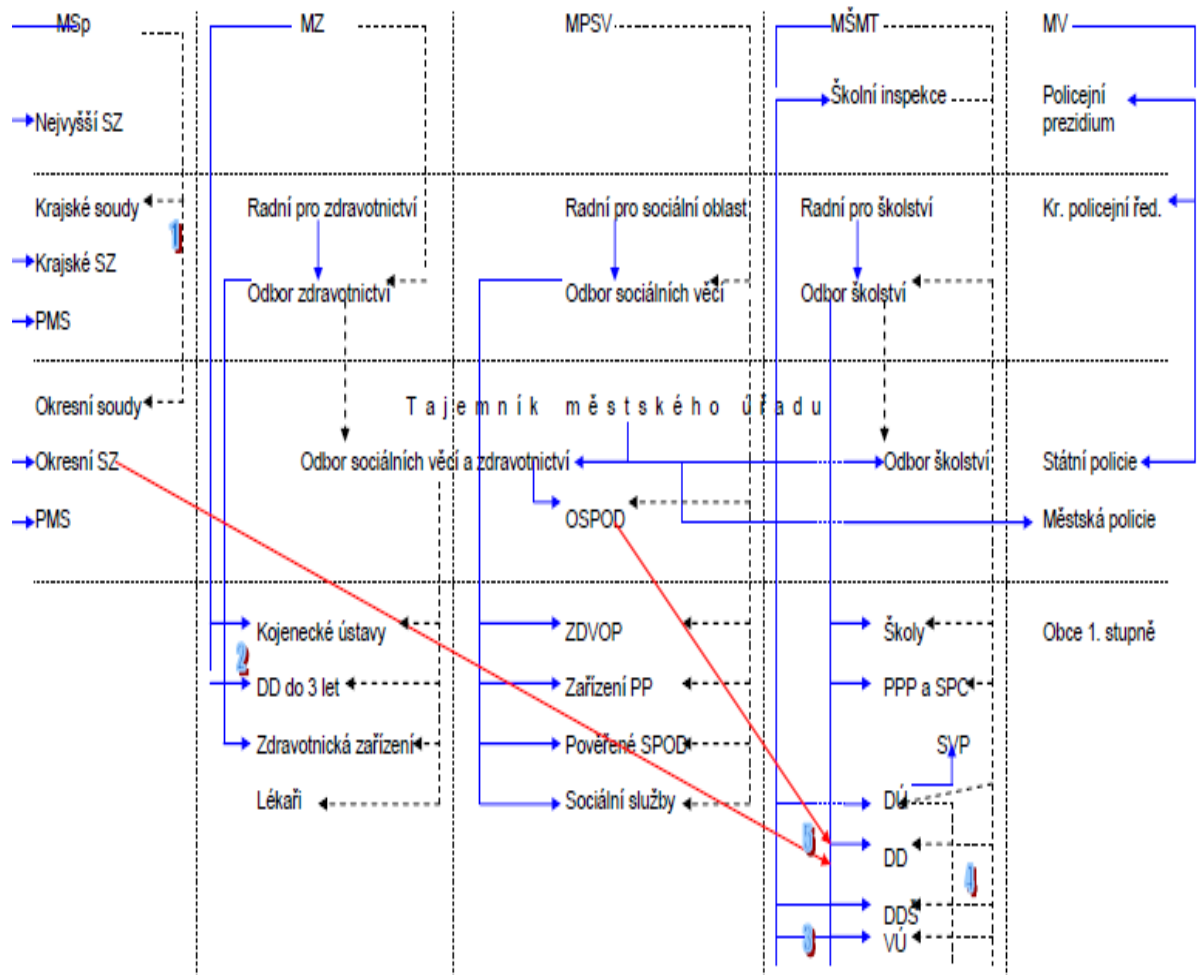
Příloha 3: Kategorizace respondentů

Příloha 4: Seznam sociálně-zdravotních služeb v Ústí nad Labem

Příloha 1. Schéma meziresortní roztržitěnosti

System řízení péče o ohrožené děti

Schéma č.1: řízení a metodické vedení v systému péče o ohrožené děti v ČR

Příloha 2: Standardy Q4C – struktura rozhovoru

1. Kolik má každý pracovník případů,? Jak často dochází k intervenci? Podle jakého schématu si rozdělujete klienty?
2. Máte stanovenou metodiku jednání s dítětem?
3. Respektujete při práci názory dítěte a jeho rodiny? Uveďte konkrétní příklad kdy ano, kdy ne.
4. Absolvoval jste kurz/ školení o komunikaci s dětmi? Jaký máte na kurz názor?
5. Spolupracujete s dalšími odborníky? Jsou přítomni při sezení?
6. Jste spokojena s nabídkou služeb pro děti mimo domov ve vašem městě?? Co byste zlepšila? Jaké vidíte nedostatky, či pozitiva?
7. Dodržujete umístění sourozenců do stejného zařízení/rodiny? Pokud ne, proč?
8. Má dítě možnost seznámit se s novým prostředím před tím před umístěním
9. Vedete si dokumentaci? Máte zpracované individuální plány? Jak často dochází k aktualizaci?
10. Jaké formy náhradní péče nabízí vaše město? Má dítě možnost volby při výběru vhodného zařízení/rodiny?
11. Zůstáváte v kontaktu s dětmi i po umístění do náhradní péče?
12. Jsou podle vás v náhradní péči naplněny potřeby dítěte? Příklady ano/ne
13. Jak dosáhnete toho, aby dítě zůstalo v kontaktu se svou biologickou rodinou?
14. Jakým způsobem si vedete dokumentaci, kdo má k ní přístup? Předáváte si dokumentaci s vykonavatelem NRP?
15. Do jaké míry respektujete názor dítěte a plníte jeho přání?
16. Pokud se jedná o dítě se zvláštními potřebami, volíte odlišný přístup? Jaký?
17. Co nabízíte dítěti, které opouští jakoukoli formu náhradní rodinné péče? Existuje zpětná vazba hodnocení péče? Jaké jsou nejčastější problémy dětí po ukončení náhradní péče?
18. Existuje u vás plán následné péče? Do kolika let jej poskytujete?

Příloha 3: Kategorizace respondentů

Kategorizace kontaktů			
Město	Pozice	Pohlaví	Označení
Bílina	kurátor pro děti a mládež	žena	R1
	pracovník úseku náhradní rodinné péče	žena	R2
Děčín	sociální pracovník	žena	R3
Litoměřice	sociální pracovník	žena	R4
	kurátor pro děti a mládež mládež	žena	R5
Lovosice	sociální pracovník	žena	R6
	kurátor pro děti a mládež	žena	R7
	pracovník úseku náhradní rodinné péče	žena	R20
Roudnice nad Labem	sociální pracovník	žena	R8
	pracovník úseku náhradní rodinné péče	žena	R9
	kurátor pro děti a mládež	muž	R10
Rumburk	sociální pracovník	žena	R11
	pracovník úseku náhradní rodinné péče	žena	R12
Teplice	kurátor pro děti a mládež	žena	R13
	sociální pracovník	žena	R14
Ústí nad Labem	sociální pracovník	žena	R15
	kurátor pro děti a mládež	žena	R16
	pracovník úseku náhradní rodinné péče	žena	R17
	sociální pracovník	žena	R18
	kurátor pro děti a mládež	muž	R19

Shrnutí	
Počet rozhovorů	20
Respondenti (ženy)	18
Respondenti (muži)	2
sociální pracovník	8
kurátor pro děti a mládež	7
pracovník úseku náhradní rodinné péče	5

Příloha 4: Seznam sociálně-zdravotních služeb v Ústí nad Labem

Název zařízení	Adresa zařízení	Telefon	Kontaktní osoba zařízení
BROUČCI - mateřské centrum YMCA	Ústí nad Labem, Seifertova4, PSC: 40331	739633524	Hechterová Alena 739633524,
Centrum pro rodinu Ovečka	Ústí nad Labem, Poláčkova3236/2, PSC: 40011	475212314	
Centrum služeb pro rodinu Světluška	Ústí nad Labem, Varšavská689/42, PSC: 40003	475221211	Marksová Andrea 475221211, vedoucí zařízení
DRAK - Sdružení pro primární prevenci infekce HIV/AIDS a drogové závislosti	Ústí nad Labem, V Oblouku589/23, PSC: 40007	724 719 856	Šumpíková Jana 724 719 856,
Dům na půli cesty v Litoměřicích - DKP-Bethel	Litoměřice, Pražská992/14, PSC: 41201	416731101	Husarová Marcela 416 73 11 01,
Jesle města Ústí n.L. - Centrum pro matku a dítě	Ústí nad Labem, Mezní2853/2, PSC: 40011	472775848	Nováková Michaela 472 772 027, 728 160 975,
Karko, výrobní družstvo nevidomých - ubytovací služby pro zdravotně postižené	Ústí nad Labem, Lesní cesta236/5, PSC: 40001	472743566 kl. 106	Márová Eva 472741214,
Kheroro, o.s.	Ústí nad Labem, Školní náměstí, PSC:	475600054	
Komunitní centrum Světluška	Ústí nad Labem, Varšavská689/42, PSC: 40003	475221211	Marksová Andrea 475221211, vedoucí zařízení
Mateřská škola speciální, Demosthenes, o.p.s.	Ústí nad Labem, Mírová2824/1, PSC: 40011	475259333, 475259352	Pešková Martina 475259358, administrativa, správa
Multikulturní prostor YMCA - Lezecké a zábavné centrum	Ústí nad Labem, Drážďanská106/153, PSC: 40007	776103810	
Nízkoprahové zařízení pro děti, mládež a mladé	Trmice, Gogolova28/4, PSC: 40004	475 501 774	

dospělé v Trmicích			
Nízkoprahový klub Nový svět - Člověk v tísní, o.p.s.	Ústí nad Labem, Matičnická182/11, PSC: 40007	731 690 479	MalátováAlena ,
Nízkoprahový klub Orion	Ústí nad Labem, Drážďanská106/153, PSC: 40007	733125720	
Nízkoprahový klub Tykadlo	Ústí nad Labem, Poláčkova3236/2, PSC: 40011	475212314	
OBERIG - Informační a vzdělávací středisko pro cizince *Slovanský dům* - Multikulturní centrum	Ústí nad Labem, Horova1206/8, PSC: 40001	475205721, 774909018	LesnikováIrina 774909018,
Pečovatelská služba Ústí nad Labem, p.o.	Ústí nad Labem, Masarykova781/318b, PSC: 40011	475 210 631	Hromádková Ditta 475211781, ředitelka organizace
POHÁDKA - mateřské centrum YMCA	Ústí nad Labem, Hradiště97/4, PSC: 40001	739633524	Hechterová Alena 739633524,
Poradna pro mezilidské vztahy, o.s.	Ústí nad Labem, Prokopa Diviše1605/5, PSC: 40001	475216504	Samolejová Jana 475216504, 731004095, sociální pracovníce a koordinátorka služeb
Poradna pro občanství/Občanská a lidská práva,pobočka Ústí nad Labem	Ústí nad Labem, Zolova502, PSC: 40007	724 701 600	Balogova Lenka 724701600, vedoucí projektu v Ústí nad Labem
Rodinné centrum Slunečník o.s.	Ústí nad Labem, Důlce3092/74, PSC: 40001	723375358	
Sdružení pro probaci a mediaci v justici, o.s. - pobočka Ústí nad Labem	Ústí nad Labem, Velká hradební484/2, PSC: 40001	475 209 930	Dušková Michaela 734491029,
Sdružení Romano jasnica - Poradenské informační centrum Trmice	Trmice, Gogolova29/2, PSC: 40004	475 501 774	
Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi - Dobrovolnické centrum, o.s.	Ústí nad Labem, Prokopa Diviše1605, PSC: 40001	475216684	Vlková Martina +420 774 041 420, SAS pro rodiny s dětmi - TSP Procházková Michaela 724582883, SAS pro rodiny s dětmi - Pět P Krbcová Alena 723 420 494, SAS pro rodiny s dětmi - KOMPAS

Spirála-odborné sociální poradenství	Ústí nad Labem, K Chatám, PSC:	472743835	
Spirála-sociální rehabilitace	Ústí nad Labem, K Chatám, PSC: 40340	472743835	

ⁱ SPOD – sociálně-právní ochrana dětí